

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204494

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. ~~T 81.6~~ / ~~1540~~ Accession No. T. 1048

Author బరు ప అంక బాగ్యం.

Title దీవీ భూ గవంశం. 1927

This book should be returned on or before the date last marked below.

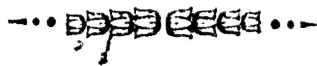
కాత్యాయనీ గ్రంథమాల.

ప్రథమపుష్పము.

తంగిరాల జగన్నాథశాస్త్రి
సంపాదకుడు

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పురజేవతామైసముః
దేవీభాగవతము.

సప్తమస్కంధము.

ఇది

శ్రీతిరుప్పతి వేంకటేశ్వరలక్ష్మీ
రచియింపఁబడినది.

శ్రీ సాదామనీముగ్ధాక్షరశాలలో

కాత్యాయనీగ్రంథమాలవారిచే
ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.
తదుకు.

మొదటికూర్పు 1,000. కాశీ

శ్రీమదుత్తరములు కావ్యసేనను
చందానారాయణ శాస్త్రి
బల్లిపూర్తిండు బుక్ సెల్లో
బాండుమార్కెట్, ఇక్కిరాబాద్
మద్రాసు

1927.

చందాబాదులకు రు 1.0-0

ఇతరులకు రు 1.4-0

శ్రీ మత్పర దేవతాయై నమః

ఉ పాదా త ము .

మృదుతాచేకపసింహ, మూర్తజననందోహమరాగంబు, దు
స్తరదుఃఖాబ్ధిఁదరింపనావి, ఘనసంసారావధం బంబ !
రసాశ్రిత, ముంబుజోదరముఖస్వర్ణీయనృత్యంబు, దు
ర్నరకత్యాగము, మోక్షదాయని, భవన్నామంబు కాత్యాయనీ!

అని కాత్యాయనీదేవిని స్తుతించుచుండఁ దన్నామంబుతో
నొకగ్రంథమాలస్థాపింప మనంబుత్పహించి, నాపితృవ్యపుత్రులగు
బ్రహ్మశ్రీ తంగిరాజు వేంకటసూర్యనారాయణ బి.ఎ.బి.యి. గారితో
యోజించి తత్ప్రీత్యాహంబున నన్నద్గురులగు బ్రహ్మశ్రీ చెల్లపిళ్ల
వేంకటరాస్తి శతావధానిగారి యనుగ్రహవిశేషమున “దేవీభాగ
వతిము సప్తమస్కంధము” ప్రథమపుష్పముగాఁబడయుభాగ్యముఁగం
టిని. ఇంచినేక విధములగు ధర్మములును చ్యవనమహర్షి చరిత్రయు,
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానములును, దేవీస్థానములును, భక్తిభాగవతము
సములును, దేవీపూజావిధానము మొదలగునవి సరిసమగుత్తైలిని
చదువరుల మనఁబాకర్పించునట్లు వ్రాయఁబడినవి. వ్యాసఋషిచింతమ
గు దేవీభాగవత మాంధ్రీకరించునపు డన్నద్గురులు ప్రథమస్కంధమున

క॥ “ఎన్ని పురాణములఁదా,
మన్నియునాంధ్రీకరించి యనుకంపగా,
కున్నాదీనిక విదుతురె?
నన్నయభట్టాది కవిజనములుమాకుకొ.”

అనిలిఖించిరి. అట్లే తమచేరచియింపఁజేసిన గ్రంథములున్నియు
ముద్రింపించిన శ్రీవేంకటశాస్త్రిగారిహస్తమును 108 పుటలదశకును
శ్రీభైరవముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపించియు, కారణాంతరము
లచే ముద్రణమునాపఁ బుచ్చును నాకు ముద్రణమున కన్నక్షణములున్న
దశస్థమనిసంతసించుచుంటిని. ఇట్లు నాపురోభివృద్ధినిఁ గోరు శ్రీనూ
రసారాయణ గారికిని, శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారికిని సమస్కరించి సన్నా
శీర్షదంపఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

ఉ శ్రీయతు తింగిరాల కులశేఖరు సత్యవచప్రచారు. వి
ద్యాయతు ధర్మకర్మరతు న్యాయవిచారణాదుః సూక్ష్మనా
రాయణ భక్తిశ్రేణుత కరంబులచాచలం జేస్సి మొగిక్కిరిన్.
బాయనికూర్చిసింపి యెడఁబాయక నన్ననిశమ్ము బోసెగదా.

చ. నిరుపమశబ్దశాస్త్రమహానీయులు, కీరులు, తిక్కల శ్రుమగ
దరియంగ సంస్కృతాంధ్రములు నన్ను సహాని లోపశాసకు
సరిసిగర్బరాణిఁబరింపు అస్త్రకథాపథానులో
తిరుపతివేంకటేశ్వర స ధీకవ్యుల్లము నందు వేంకట
శ్వరకివి పాదకంఠముల సాగిలి మొగిక్కిరింపఁగెత్తు, న
న్నరమరలేకఁబోసె కరుణాభరణానిరణైకిచిత్తతనై ||

కాత్యాయని గ్రంథమాల, }
అనుకు, }
1—10—1927. }

ఇట్లు
నువచ విధియగు
తింగిరాల జగన్నాథశాస్త్రి,
పాదకుఁడు.

రాబోవు పుష్పము

దేవీభాగవతము. (అష్టమస్కంధము)

పోతనామ కులు .

1 బ్రహ్మశ్రీ. తంగిరాల వేంకట సూర్యనారాయణగారు.
 బి. ఎ. బి. యల్. వకీలు. సర్వాపురం.
 యంజనేయరు సర్వాపురం.

2. " తంగిరాల వేంకట సుబ్బయ్యగారు.
 పోలీసు సబ్ యిన్స్పెక్టరు జయపురిం.

3. " గుళ్లపల్లి సోమయాజులుగారు.
 గరల్సుస్కూల్ హెడ్ మాస్టరు భద్రాచలం.

4. " దివాకర్ల వేంకటాచార్యగారు. కాకినాడ.

5. " చిలుకూరి నరసింహారావుగారు.
 బి. ఎ. యల్. టి. కాకినాడ.

6. " నోరి సత్యనారాయణగారు. కాకినాడ.

రాజపోషకులు .

7. " దేవరకొండ రామనాథంగారు.
 యీనాందారు. మండపాక.

8. " యర్రమిల్లి నారాయణమూర్తిగారు.
 బి. ఎ. బి. యల్. వకీలు. సర్వాపురం.

9. మ||రా||శ్రీ బి. యస్. నారాయణగారు. కాకినాడ.

10. " పి. వెంకటాచార్యగారు. కాకినాడ.

11. " గుమ్మడపు శ్రీనివాసరావుగారు.
 తహశీల్దారు. ఎల్లవరం.

12. " పుసులూరి హనుమంతరావుగారు.
 డి. పి. డబ్ల్యు. సబ్ ఓవరుశీయరు.

తాజేపల్లిగూడెం.

పోషకులు .

13. బ్రహ్మశ్రీ యీమని సత్యనారాయణమూర్తిగారు.
యీనాందారు. తణుకు.
14. " యీమని వెంకటరామయ్యగారు.
యీనాందారు తణుకు.
15. " చావలి యజ్ఞేశ్వర సోమసూజులుగారు.
బి. ఎ. బి. యల్. వకీలు. నర్సాపురం.
16. " మురుకుట్ల సుబ్బారాయుడుగారు.
బి. ఎ. స్టేడరు భీమనగం.
17. మ||రా||శ్రీ చిట్టూరి యింద్రయ్య చౌదరిగారు.
బి. ఎ. బి. యల్. వకీలు నర్సాపురం.
18. బ్రహ్మశ్రీ మేడూరి లక్ష్మీపతిగారు.
యీనాందారు మండపాక.
19. " మేడూరి సూర్యవర్ధనంగారు.
యీనాందారు మండపాక.

అభిమానులు .

20. బ్రహ్మశ్రీ దేవకొండ పాపయ్యశాస్త్రిగారు.
యీనాందారు మండపాక.
21. " జోళ్ళుల రామచంద్రరావుగారు.
యీనాందారు మండపాక.
22. శ్రీమాన్ సాతులూరి నరసింహాచార్యులుగారు.
యీనాందారు. మండపాక.

విషయ సూచిక.

పుట.

- 1 బ్రహ్మద్యుత్పత్తి.
- 4 సూర్యవంశవిస్తారము.
- 10 సుకన్యాచ్యవనపహహము.
- 13 అశ్వినలును సుకన్యయు సంభాషించుట.
- 15 చ్యవననికి యాహుప్రాప్తి.
- 21 శర్యాతీనుజ్ఞానమునర్పింపుట.
- 25 కేవలము బ్రహ్మలోకమును కరుగించుట.
- 27 శకాదచరిత్ర.
- 31 మాంధాత్యచరిత్ర.
- 33 సన్యస్తోత్రోపాధ్యాయము.
- 38 రాజనీతి.
- 41 వసిష్ఠులకు తీశంకునకు శాపంబిచ్చుట.
- 47 త్రిశంకుండు స్వర్ణస్తునకరగుట.
- 50 రోహితోత్పత్తి.
- 55 హరిశ్చంద్రుడు సరమేధంబు నర్చుట.
- 61 వసిష్ఠవిశ్వామిత్రసంవాదము.
- 65 విశ్వవిశ్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట.
- 70 హరిశ్చంద్రుండుకాశికీబోధుట.
- 74 హరిశ్చంద్రుండు భార్యనమ్ముకొనుట.
- 78 రోహితుండు ప్రతుండగుట.

పుట.

- 82 హరిశ్చంద్రుండు చాండాలుని చేరిగీతుండగుట.
- 83 హరిశ్చంద్రుండు శ్మశానము ననుండుట.
- 88 శైబ్యపుత్రమృతిశోకించుట.
- 92 శలవనము శ్మశానగట్టిపెరిగిని పోవుట.
- 95 హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.
- 98 చంద్రుని పుత్రుడు మృతియై పరివ్రజమునతికడబుట్టుట.
- 100 బ్రహ్మతదేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట.
- 104 శతాక్షిచూహింపుట.
- 107 శతాక్షిచంద్రముంబరిమార్చుట.
- 110 సనకాదులకు దేవిప్రత్యక్షంబగుట.
- 114 దేవిస్తానములు. [బగుట.
- 118 గౌరీజన్మము.
- 123 దేవిశివసావిత్రీసర్వనము.
- 129 మోక్షమునకు జ్ఞానంబువశ్యకమగుట.
- 133 మోక్షముంత్రీ వివేచనము.
- 138 ధ్యానమోగము.
- 141 భక్తియోగము.
- 144 దేవిప్రత్యక్షనామికము.
- 147 దేవిపూజవిధానము.

శ్రీమత్పర దేవతామైనము.

దే వీ భా గ వ త ము .

తిరుపతివేంకటేశము.

సప్తమస్కంధము.

రతత్వాదర నిస్తుల

తరపాండిత్యప్రకర్ష ధర్మోత్కృష్టా

భరణ కలుషాపహరణ ని

తరణగుణనిదాన బ్రహ్మతత్త్వాదీనా.

ప॥ అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి
యవ్వలికత నొడువు మనుడు సక్కధకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనో
న్ముఖుం డగువ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨

చ॥ హిమకరుఁడున్ దివాకరుఁడు నేరికి వంశకరుల్ కృమమ్ముగా
సమలినకీర్తులై వెలయునమ్మహిపాలురయోగ్యశల్ వినం
గ మనము పుట్టె శక్తిపదకింజరతుల్ గద వీర, లిట్టియు
త్తములచరిత్రకిన్న శుభదం బింక నెయ్యది మానినత్తమా. ౩

ప॥ నాపుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై నరేంద్రా? సూర్య
చంద్రవంశజలయు సన్యలయు జన్మమ్ము లాదిగ నఖిలంబును విస్త
రించెద నాకర్ణింపుము. ౪

బ్రహ్మమృత్యుత్తి.

గీ॥ అబ్జలోచను నాభియం దవతరించి, వింది తపమున దేవి మెచ్చించి
వరము, నై కొని జగంబు సృష్టింపగా గడంగి, మనుజుల సృజింప
లేక యవ్వజనభవుఁడు. ౫

ప॥ మనమ్మన బహుభంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోత్తీపసి
 వృపులహక్కితుపులస్త్వలనుమానసపుత్రుల నేడ్వరఁ బ్రథమమ్మన నొ
 నరించె నంత రోషమ్మనలన రుద్రుండును నుత్పంగమ్మవలన నారదుం
 డును సంగుష్ఠమ్మన దక్షుండును నుద్భవించిరి. ఈక్కుఁగలననకాదులు
 ను బ్రహ్మామానసపుత్రులకా నెఱుంగునది వామాంగుష్ఠమునుండి ద
 డ్దపత్ని యగువీణి జనియించె.

౬

గీ॥ మఱియును నసిక్కి యనఁగ నిమ్మగువకింక, నొక్కనామమ్మ గల
 దీపె కుద్భవించె, మరల నారదుఁ డనుడు నహ్మని క్షిల్లు. లనియె జ
 నమేజయుఁడు సంశయంబు గదుర.

౭

క॥ వీరిణికి దక్షునకు న, న్నారదుఁ డేకారణమ్మనఁ జరియించెఁ, ధీ
 రుం డతనికిఁ బూర్వశ, రీరం బెటు వ్రాయె నెట్లు మృత్యువు వొ
 డరెఁ.

౮

ఉ॥ నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనస్తుతి? ధాతయనుజ్ఞ దక్షుఁడుం
 జేవ గలట్టిపుత్రుల సృజించెఁ గళతిమునందు నైదువే
 లావిమలాత్ము లందఱును నాత్మజులఁ నృజియించి సృష్టి నె
 తే వెలయించునయ్యెడల నిట్లనె నారదవహాని వారికిఁ.

౯

ప॥ భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రిజాసృష్టిం బొనర్చు
 బాలిశు లగుమీర లపహాస్యత మొందుట చిక్కం బనవుడు నాహర్య
 స్వలు తమలోఁ డమరు మునివచనంబు విశ్వాసార్హం బని యెంచి
 కొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలు వెడలి నలుదిలక్కులకుం
 జనినంత దక్షుండు పుత్రు లేగుటకుఁ జింతించి మరలఁ గొండజ నక్తా
 ర్యంబునకుఁ బుట్టించిన వారలు తదాజ్ఞంజేసి సర్గంబున కుద్భవించునె
 డ నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ వాచిలం జూచి పల్కుడు వారలు
 ను దద్వచనమోహితులై భూప్రమాణం బరయ నరిగిన దక్షుండు త
 త్పుత్రీవిరహమ్మన శోకార్తుండై నారదుం గాంచి.

౧౦

క॥ నాకొమరుల నిటు చేసిన, నీకయ్యెడి గర్భవాసనిష్ఠురదశ నా, కేకొ
 మరుడ వగు మనుచుఁ, వే కనలి శపింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడుఁ.

ప॥ పిమ్మట దక్షుం డటువదిమంది కన్నియల సృష్టించి యందుఁ బదుమూగురఁ గశ్యపునకును బదుగుర ధర్మనకును నిరువదియేడ్వగు సోమునకును నిరువుర భృగువునకును నల్వైర నరిష్టనేమికిని నిరువురఁ గృశాశ్వనకును నిరువుర వంగిరనునకును నిచ్చిన నవ్వారల కందఱకును సంతానం బుద్భవింపె.

క॥ నారల కుదయించినయ, వ్వారలు నవ్వారిసుతులు బలియురు శూరుల్, ధీరులు పరస్పరమ్మును, వైరులు సుర లనురు లగుచు వర్ధిలిరి సృపా. ౧౩

క॥ నావుడు జనమేజయభూమివిభుఁ డిట్టులను దెల్పుమీ రవికులమం దావిర్భవించి ధర్మ, శ్రీ వెలసిన నృపవరుల చరిత్రము నాకుఁ.

ప॥ వ్యాసుం డిట్లును నరేంద్రా! మున్న నారదుండు నాకెఱిఁ గించిన తెఱంగునఁ దెల్పెద నాలింపు మొక్కనాఁ డతండు నేను దపం బొనరించుసరస్వతీతీరమ్మున కనుదెంచిన నమ్మహామహు సర్వపాద్యా దిశృత్యమ్ముల సర్పించి యాసనస్థితుఁ గావించి యిట్లంటి. ౧౪

గీ॥ పావిత్రుడ నైతి నీరాకఁబట్టి యేను, సత్త ముండగుమనువువంశ మునఁ బుట్టి, జగతి పాలించురాజులచరితములను, విన వలఁతు న నఁ గరుణించి మునివరుండు. ౧౫

ప॥ నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం దొడంగె.

•క॥ విను సత్యవతీసుతే! య, వ్యసజాక్షునినాభిఁ బుట్టెఁ బ్రథమమ్మున న, వ్యసజాననుఁ డీశగమున, కనఘుం డాతండ కర్త యఖిలవిధములఁ.

ప॥ సర్వశక్తి ముక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగునన్నలువ పదివే లవత్సరంబులుతపంబొనర్చి పర దేవతానుగ్రహంబు వడసి శుభలక్షణల యీతులగుమానసపుత్రుల ననేకల సృజించె నందు మరీచి యధికుండై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె నశినికొమరుండు కశ్యపుఁ డతనికిఁ దక్ష సుతలు పదుమూగురు భార్యలైరి ౧౬

సూర్యవంశవిస్తారము.

గీ॥ కశ్యపున కుదయించి రక్కాంతలందు, సురలు నసుకులు యక్షకిన్న
గు లురగులు, మనుజులును బశువులుఁ బక్షులును గ్రామముగ, దాన
నీసృష్టి కాశ్యపి నా నెసంగె. ౧౯

వ॥ అందు దేవతలలో సుప్రసిద్ధుండగు వినస్వంతునికొమ
రుండు వైవస్వతమనువు, తత్పుత్రుం డిత్వాసుం డతనికతిమ్మునసూ
ర్యవంశంబు విస్తరించె నితనికి నెనమండు తమ్ములు గలరు వీరి
నామమ్ములు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు సరివ్యంతుండును
బ్రాహ్మండును సృగోద్భవండును గరూషండును బృషధుండు నని చె
ప్పం బడు వీరిని మానవు లిందు జ్యేష్ఠుండగునియ్యొకునకుఁ బుత్రశ్ర
తంబు ప్రాడమె నందు మొదటివాండు వికుక్షి యనండు నాభాగు
నకుఁ బుత్రుండంటరిష్ఠుండు మతియు దృష్టునివలన నుదయించిక్షత్రం
బు బ్రహ్మభూతిమ్మును బ్రహ్మకర్తృతమ్మును సంగ్రామకాతరమ్మును న
యియొప్పె. ౨౦

క॥ ఆనఘుం డగుశర్యాతికి, దగయుం డానర్తుఁ డనంగఁ దనరున్ దరు
ణీ, జనరత్నంబు సుకన్యా, ననజముఖ తనూజ యగుచు వతి
లె నరేంద్రా. ౨౧

వ॥ శర్యాతి యక్కొమిరె సంధుం డగుచ్యవనున కిచ్చి వివా
హం బొనర్చిన నాపె శీలంబుకతన సశ్వీనులవలన నతండు సులోచ
నుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨౨

చ॥ చ్యవనునకున్ మునీంద్రునికు సంధుం కేగతి నిచ్చె నానృపా
లవరుండు మాప శీలగుణలక్షణముల్ గలయట్టికన్య ని
క్కువలయమం దహపిణియుఁ గుత్తితశీలయు నై నపుత్రినే
ని వరుని కంగహీనునకు నిక్క మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే. ౨౩

వ॥ అన నతం డిట్లనియె.

క॥ ఆర్యుండు వైవస్వతసుతుఁ, డ్యమపౌతుండు సంపదాధ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాలుగువేల్, భార్యలుగల రందఱు ననవద్యచరిత్రుల్.

క॥ అందఱుఁ బ్రేమము గలవా, రందఱు సూపమున మేటు లందఱు
ఁకిక, విందులు వారలకెల్ల ను, నందన యొక్కర్తు దగుఁ గనంద
గుపేర్చి క. ౨౧

వ॥ అక్కన్నియ సుకన్య యనం బరఁగు సత్తలోదరియందుఁ
దండ్రికిని దల్లులకును బ్రేమం బధికం బగుటఁ జేసి యాపె యొక్కడగు
గారాబమ్మనఁ బెరుంగుచుండె. ౨౨

ఉ॥ మానసనిభం బనుపమానజలంబు సమస్త పక్షీసం
తాననివాసభూమి సముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతం
బై నిఖిలాగమాకరతటానుగతంబు తటాక మొక్కఁ డిం
పొ నలభూమిపాలునగరాంతికమం దలిరాజసేవ్యమై. ౨౩

క॥ అవిరళపాదపవృత్తత, త్వవిధవిషయమందు విజనసంస్థితుఁడై భా,
ర్గవుఁడు తప మాచరించెక, జ్యవనుం డనుమాని యంబ సంతన
మందక. ౨౪

క॥ మానము గొని జలపానం, బేనియు నొనరింపకే జితేంద్రియుఁడై
యొం, డే నేనుమాని యుండుక, ధ్యానించు నతండు నాకు వ
య్యెఁ గగినుముగక. ౨౫

క॥ తనగాత్రిం బిటు వల్లీ, కనిభృతమై పటిమఁటగడ్డవిధమునక దన
రి లతావేష్టితమై, పనుపడి నుం బివీలికావిభజన మగుడుక. ౩౦

వ॥ ఒక్కింతయుఁ జలింపక యవ్వహానుభావుం డుగ్రీతపమ్మున
నుండెఁ గొండొక కాలమ్మునకు శర్యాణి నుండరీబృందసహితుండై య
క్కాసారమ్మునఁ గ్రీడి లొనరించ నేతెంచి యవ్వహారమ్ము నొనరింపు
చుండఁ దోనేగినసుకన్యయుఁ దననెచ్చెలుగు గలసి యందంద పుష్పాన
చయంబు సలుపుచుఁ జంచలయుఁబోలె నవ్వనమ్మునం గుమ్మరునది
యొక్కెడఁ జ్యవనునివల్లీకంబు దిలకించి క్రీడానక్తింజేసి తత్సహిపమ్ము
న కరిగి. ౩౧

క॥ దానా దృష్టి నిగుడ్పక్షాః, గానంబడఁ గాంతియుగళి; కని కంటకమున్
బూనియుఁ దానిం ద్రవ్వఁగఁ, దానేగుడుఁ జ్యవనుఁ డంత దానిం
గనియెన్.

32

క॥ కని శుష్కస్వరమున నో, వనజానన? దీనిఁ ద్రవ్వ వలవదు దూ
రం, బున కేగుము నేదావన, జనుఁడ ననన్ విసనికతనఁ జయ్య
న నదియెన్.

33

ప॥ డగ్గఱ కరిగి దైవప్రేరణమ్మునఁ గంటకమ్ముంగొని యిదియేమి
యని త్రవ్వ నతనినేత్రమ్ములకుం దగిలి భగ్నమ్ము లయ్యె నంత నత్తల్లో
దరి యెంత చేసితి నని కొండొకవగచియుఁ గ్రీడాసక్తి నెప్పటియట్లు గ్రు
మ్మరుచుండఁ బదంపడి చ్యవనుండు భగ్నలోచనుండై వేదన సహింప
క శోకించునాలో సైన్యాదినహితమ్ముగ రాజునకు శక్తన్నాత్రబంధనం
బలవడిన సైనికులు రాజునకు విన్నవింపుటయు శ్రావ్యతీ యిందఱకును
నొక్కపెట్ట నిట్లగుట కేమి కతం బని చింతించుచు గృహంబరిగి యె
వ్వఁ డీదుమ్మ్రతిం బొనర్చె నని శంకించి సైనికుల కిట్లనియె.

34

క॥ ఈపురినవిధమ్మునఁ దగు, వాపికిఁ బశ్చిమమునం దప మొనర్చుచు
హా, తావసుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని, కేపాటియుఁ బీఠఁ గొల్పిరే యె
వ రేనిన్.

35

గీ॥ ఎఱిగి యెఱుంగక తత్ప్రపోవృద్ధు వృద్ధు, నెవ్వఁడనియుఁ బీడింప
హేలనంబు, సైంధవ కమ్ముని మన కిట్టిశాస్తి చేసె, నెవ్వఁ డవరాధి
వాఁడు మీ కెఱుంగ రాఁడె.

36

ప॥ అని వారల నందఱ నయమ్మున భయమ్మున నన్నరవగుం డ
దుగ మునోవాక్కాయకరమ్ముల నించుకేని చోషంబు మేమెఱుంగ మె
ఱుంగమనుడు నవ్వారి నతండు దండింప మొదలు పెట్టిన నయ్యది సుకన్య
విని పీడ్యమానం బగుజనంబు నీక్షించి దుఃఖితుండగు తండ్రి కిట్లనియె
నయ్యా! వనమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు అతావృతంబై రంధ్రస్వయనమ
న్వితం బగుమొక్కవల్లి కంబుగవచ్చె.

37

గీ॥ అందు ఖద్యోతరీతి నింపొందు రెండు, జోతు లగువడ నేనును నూ
చిఁ బొడిచి, నంత నయ్యది జరిగి మయ్యె నదియుఁ, గాక హాహా
నినాద మొక్కండు వెడలె. ౩౮

క॥ మంద మ్మగుహాహారవ, ముం దగ విని విస్తయమ్ము మొనయఁగ నే
నం, తం దరలి వచ్చితిని నూ, చిం దేనిం బొడిచితిని వచింప నె
ఱుంగఁ. ౩౯

ప॥ నావుడు శర్యాతి యయ్యదియ మునికి హేలనం బని యెం
చి నెట్టన నప్పట్టకడ కరిగి తపోవృద్ధుండును దుఃఖతుండును నగునమ్మా
నిం గాంచి తచ్చరీరావృతం బగువల్లీకంబు దెరలించి దండప్రణామం
బాచరించి విషయమ్మన నిట్లనియె. ౪౦

క॥ తెలియక మత్తుప్రీతి ని, న్నలయించినపనికిఁ గోప మందక తగుశీ
తలదృష్టి మనువఁగో రెద, నలమునె లోపంబు తాపసాగ్రిణులందుఁ.

ఉ॥ నావుడు మాని వల్కు జననాథ! యొకించుకయేనిఁ గోపముఁ
భావమునందుఁ జేర్చ నొకపట్టుననై న, భవత్తునూజ నా
కీవిధి నేత్రఘాత మొలయించినదానికిఁ గా లభించె నీ
కీవికలత్వ; మేను శపియించితి నందుఁ దలంపఁ బోకుమీ. ౪౧

క॥ అపరాధం బొండెఱుంగక, తిపమొనరుచు శక్తిభక్తతతి కెవ్వారే,
నవకారం బొనరించి ను, ఖపిడుట చొప్పుడునె హరుండు కవలక
యున్నే. ౪౩

క॥ ముదుసలిని గుడ్డివాడ న, నద నోరాజేంద్ర? యెవరు నా కింకఁ
బరిచ, ర్యఁ దగం జేయుదు రని దీ, నదశక వగఁ జెందు మునికి న
రపతి వలికె. ౪౪

క॥ మునివర్య! చాలినందఱు, ననిపెద నేవకుల నీకు ననుగుణముగ నే,
వ నొనర్పఁగ; నికనై నె, మనమునఁ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపు
దయఁ. ౪౫

చ॥ అనవుడు మాని వల్కు నకటా? కడు గుడ్డికి నాకు నే గతిక
బనుపడు నిష్ఠ; యే మొనరునం దగువా రగుదుర్ త్వదీయులౌ

ననుచరు; లింత యేల? విను మాత్మజ నిష్ఠు మదీయసేవకు

దనిసి తపస్సు చేసికొనెదన్ సుఖ మబ్బెడి దీన నీ కొగిన్. ౪౬

క॥ నీగొమిరె సేవ సేయ న, నాకులగతి నేడవ మొనర్చికొనెదనీ, కే
కాయ సిద్ధునైచి, లోకమునకెల్ల సుఖములు గలుగు దీనన్. ౪౭

క॥ జనవర! తుమాపగాణ గో, రినవాడవయేని న్యాయరీతిని నీవు, తి
నొసంగి పెండ్లి నేయుము, ముని నగునా కిడంగ శంక మొనయుట
తగవే. ౪౮

క॥ అనవుడు శర్యాతియు నమ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మునుకొ
ను చింతన్, మునిగి యెడ తెగనియోజన, గొని యిటు నటు చె
ప్పఁజాయె గువలయనాథా. ౪౯

చ॥ మునలికి గ్రుడ్డికిన్ మిగులమోటునకున్ సురకన్య వోనినా
దునుత నొసంగి సౌఖ్యములఁ దూఁగఁగ నిచ్చ యొనర్చుటెట్లు? లా
త్త సుఖము గోరి యెవ్వఁడును మంచియఁ జెడ్డయు నేర్పువాఁడు పు
ట్ర సుఖము వాపి కాపురము దెల్లఁగఁ జేయునె కీర్తి గోయునే.

గీ॥ అక్కటా? కడు నృద్ధుని సంధు నెడ్డి, నితనిఁ బతిగా వరించి పంచే
మౌనాణ, వినశయై యొప్పుమత్తుట వేగునెట్లు, బ్రతికి యున్నంత
కాలంబు ప్రభకుఁ దక్కి. ౫౦

చ॥ తమ కనుచూపుతా పతులు తారనమైనను మేటియందచం
దములు గల్గిట్టికామినులు దక్కొరులన్ గవఁగూడ నెంతయు
ర్గమ మిగుజివ్వినమ్మన నొకం డిటువఁటికురూపి భర్తగా
నమరినఁ జెప్ప శక్యమె యహల్య సురేశ్వరుడొడఁ గూడదే. ౫౧

క॥ సురపతీచే పంచితియో, తరుణిం గొతముఁ జెఱింగి తా శపియిం
పన్, బరమార్థిఁ జెందె నాదుకొ, మిరె నీయంధున కొసంగ మే.త
టు లబ్బున్. ౫౨

ప॥ కావున నననుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు వేటొం
డు వే దని నిశ్చయించి యమ్ముని కీబుద్ధి రాక విమనస్కుండై తనగృ
హమ్మున కరిగి మంత్రులం బిలిచి యిట్లను. ౫౩

క॥ అరయుఁడు మత్సుత సమ్మని, వరసకు నీవలయుఁ గానిపక్షమునం
దా, తురత నిడుమలం బడవలె, నిరుదేఱఁగుండక్క నన్య మిం దొ
కఁ డున్నే. గిగి

ప॥ నావుడు మంత్రులు రాజేంద్రా? దుర్భగుం డగునమ్మని కి
క్కన్య వనన్యసామాన్యలావణ్యగణ్య నొసంగుట మాకును వనభిమతం
బ యని చెప్పనానమయమ్మన వారియింగితం బెఱిగి సుకన్యయట కే
తెంచి యిట్లనియె. గిఁ

ఉ॥ నాకొట కింతయావద గనందగునయ్య నరేంద్ర? నేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివర్యుని మత్కృతదుష్కృతప్రియా
పాకృతనేత్రు నుద్ధరకృపాయుతుఁగా నొసరితు నాత్మదా
నాకలనమ్మనన్ సుఖము లందుము స్వస్థత చెంది నావుడున్. గి2

చ॥ అవనివుఁ డిట్లు పల్కు సచినానుచరుల్ వినుచుండ; నక్కటా?
శివశివ! యెట్లొనర్చెదవు నేవన మవ్యనమందు నిల్చి యా
చ్యవనున కక్షిహీనునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికి
గువలయనేత్ర? మత్సుఖము గోరి నినున్ ముదిమానికిత్తునే. గి౩

క॥ ధనధాన్యసమృద్ధునకున్, సునిశిత మగువయసు గల్గునుందరువకు నం
దని నీఁడగు జనకుఁడు నిర్ధనునకు ముదుసలికి నిడుట ధర్మంబగునే.

క॥ ఉటజమ్మననట? కాపుర, మఱి? ముదుసలి కోపియు నగునం
ధుండఁట? యక్కట? నాతనయకుఁ బతియట? ఘటియించిననాకుఁ
బుట్టగతు లెట్లుండున్. ౬౦

క॥ అమ్మా? విను మేనును రాజ్యమ్మును వమ్మెనఁ గాని జంకుగొన న్ని
న్నమ్ముదునె దీనికై నేత్రమ్ములు లేకున్న ముసలితపసికి నేనై ౬౧

ప॥ అవశ్యమ్మును గాఁడగు కార్యమ్ములు కాక మాన వ ప్పట్లనే
ను ధైర్యంబు విడువనని పల్కుతండికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకన్య
యిట్లనియె. ౬౨

— సుకన్యాచ్యవన వివాహము. —

చ॥ జనవర? యిట్లు లాడుటయు సమ్మత మొట్టగునయ్య? లోకపా
వసుండు మహామహుండు మునివర్షుండు వృద్ధననేల? నిత్య సే
వన మొనరించుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జనులకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొండు చాలదే. ౬౩

క॥ వనమున సమ్మునివరు సే, వనమునఁ దగులొంది భక్తిపరవశనై యా
తనిమూల కడ్డుసెప్పక, జనవర? నీకు యశంబు సంపాదింతు.

వ॥ అనునబ్బెల సత్సయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును
బరమాశ్చర్యంబు నొందిరి పదంపడి శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నను
స్కరించి మహాత్మా? మత్పుత్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహింపు మని
విధివిధానంబుగ వివాహంబొనరించిన నతిండు సంతృప్తాంతరంగుండ
పరివారంబుగ్రహింపక కేవలకన్యాపరిగ్రహం బొనరించె సంతి సైని
కులకును రాజునకును సౌఖ్యంబు వాటిలై నిట్లు మునికిఁ దన్నొసంగి
జనకుండు గృహం బేతెంచునయ్యవసరమ్మున నతనికి సుకన్య యిట్లనియె
నయ్యా? నాయీభూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును వల్కలంబును
నొసంగుము. ౬౪

క॥ మునిపత్ని వేషమ్మును, గొని నీకు సద్యశంబు గూర్చు మఱి నా
కును బరముగూర్పు ని, ప్పావనునిమిదికి వచ్చునట్లు నర్పింతు నిట.

క॥ అనసూయ యత్రికి వసిష్ఠునకు నరుంధతియుఁ బోలె సుగుణుండగుని
మ్ముని కేను బ్రీతగొల్పెదననఘా? నీ వింకఁ జింత నందకు మాత్మ.

వ॥ నావుడు శర్యాతి యశ్రువులు కన్నుల నురల నక్కన్నియకు
నజినంబును వల్కలంబును నొసంగె. ౬౫

గి॥ భూషణములెల్ల దులిచి యప్పవ్వఁబోడి, యంత మునివేషధారిణి
యగుడుఁ గాంచి, జనవరుని భృత్యులెల్ల రోదన మొనర్చి, రథిప?
యక్కన్నెల మే మనఁగ వచ్చు. ౬౬

౪॥ ఇట్లు మునివేషధారిణి యగుతనసుతకుం జెప్ప లేక చెప్పి సవరివారమ్ముగ శిర్యాతి నగిరంబున కరిగె నంత నమ్మగువ పతిసేవా పరాయణ గావున. ౭౦

సీ॥ నలుదిక్కులకు నేగి నానావిధమ్ములౌ ఫలమూలములు దెచ్చి పజ్జ నుంచి, యగ్నుల నలరింప ననుగుణం బగుసమిజ్జాలంబు శుష్కంబు సంతరించి, తిలలును గుళలును దెచ్చి తోమినకమండలువుతో జత గూర్చి కెలన నునిచి, యుష్ణోదకస్నాన మొనరింపఁగాఁజేసి యజ నంబు పఱచి యం దల్ల నిలిపి॥ గీ॥ యనఘ? యింక నిత్యకర్తమ్ము నాచరించు, కొను మని వచించి కర్మాంతమునఁ గరమ్ము, వట్టికొని సంస్తరణమున నట్టె నిల్చి, మునికి ననుగుణ మైనభోజనము వట్టు.

శా॥ నీవారాన్నిముఁ గందమూలఫలముల్ నీరేజపతాగ్రీయెం తేవేడ్కుల్ భుజియింపఁ బెట్టి తగుతృప్తిం జెందఁగాఁ జేసి పైఁ గావించుక గరశుద్ధి కాళ్లు గడుగుక “గైకొమ్ము తాంబూల మో దేవా?” యంచు నొసంగు నాసనము పొందించుక గరాధారమై.

క॥ పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దేహమ్ము న్నిలుపంగఁ దగుఫలాహార మ్మ కొమ్ము గొని సత్యైకమ్ముగ, నమ్మునిసన్నిధికి వచ్చి యతివినయమునక

క॥ పాదమ్ము లొత్తుచునె యాని, యాదర ముట్టిపడ నడిగి యమ్మునిమణి కా మోదమ్ము సంతరింపుచు, దాఁ దడయక యట్లునర్చు దగియెడిరీతిక

౪॥ అంత నాయాహ్వాం బగుడు హోమమ్మునకుఁ దగిన సఁభా రమ్ములు సంతరించి మధురమ్ము లగుఫలములం దెచ్చి భుజింపఁ బెట్టి తన్మృ క్తశేషమ్ము గుడిచి సుస్పర్శా స్తరణం బొనరించి యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు నలుపుచుఁ గులస్త్రీధర్తమ్ముల నడిగి తెలిసి కొనుచు సతిఁడు నిద్రించినతెఱు గెఱింగి తచ్చరణనికటమ్మున నల్ల నొరగి నిద్రించుచు నప్పు డప్పుడు మేల్కొంచి తిగునుపచారము ల్లాన ర్చుచుఁ బ్రేమయుక్తమ్ముగ భక్తిపరాయణయై సేవించు. ౭౧

గీ॥ తన్వీ వేసవిఁదాలవృంతమ్ము విసరి, నిదుర పట్టెడిరీతి సనిలము గొల్పు
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంటవైచి, యడుగు “సుఖమగునే”
యని యమ్మునీంద్రు. 2౬

ప॥ బ్రాహ్మముహూరమ్మున మేల్కొంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌ
చార్థమ్ము నిజాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి యట డించి
తా నొక్కకనుమఱుఁగగునెడ నుండి పడంపడి నన్నిధికిఁజని కేలువట్టిగొ
ని యాశ్రమముఁ బొందించి యాననమ్మున నుపవేశించి మృజ్జలమ్ములచే
నతనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ గడిగి యాచమనమ్మునకు జల మ్మొసఁగి
యథోక్తం బగుదంతకావ్యమ్ము దెచ్చి యిచ్చి యంతి నుష్ణజలమ్ము సన్న
ద్ధం బొనర్చి యిట్లను. 27

ఆ॥వె॥ ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మింక దంత ధావనం, బ్రాయేనే మహాత్మ ?
యమలమైన, యుష్ణజలము లివియ యొనరింపు న్నానంబు;హో
మసమయ మింక నొక్క తు్రిటికి. 2౮

క॥ ఈరీతి ననుదినమ్మును, నారాజతనూజ మాని కాయాసేవల్, గూరి
మి నొనరించునతిధి, వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చుక.

ప॥ అంత నొక్కనాఁడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున ను
న్నతటాకమ్మునఁ గృతస్నానయై యేతెంచు సయ్యలివ సంతకుమున్నె
కీర్ణార్థం బట కేగుదెంచినయశ్వీనులు గనుంగొని తద్రూపమ్మున
కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనిరి. ౨౦

క॥ ఒక్కొంత నిలుపు మోజల,ముక్కచోయశ్వీనుల మేము మోదమ్మున ని
న్నెక్కటి యడిగెద మిక్కడ, కెక్కతిమున వచ్చి తేడ కేగెదు.
చెపుమా. ౨౧

గీ॥ పంకజాక్షిరో? నీకు నెవ్వఁడు భర్త, యెవని శాస్త్రజీవకట, రెండవ
సిరి యనఁ, గలుగునీమృదుఁడము లిక్కర్క శంపు, నేలఁ బొరసిన
మామది జాలి వైడమె. ౨౨

అశ్వీనులును సుకన్యయు సంభాషించుట.

క॥ కమలాక్షి ? విమానమునకు, నమరెడినీ కిట్టియటవియం దంఘ్రిచర
త్వము వొల్పుటెట్లు? దానీ, నముదాయముతోడ నేల చను దేరవాణో

గీ॥ రాజపుత్రికవో? యచ్చరవో? వచింపు, మేమహాభాగ నినుఁ గన్న
దిందువదన? నిన్నుఁ గైకొన్నభర్త వర్ణింపదగఁడె? యవని నీక
ల్లి దేవలోకాధికంబు. ౮౪

క॥ నిను నిత్యము గనుఁగొనునీ, వనమృగములభాగ్యదశయుఁ బక్షుల
పుణ్యం, బును నెన్న శత్రుమే? పా, వనమయ్యె భూమి నీదుపాదరజ
మునక. ౮౫

క॥ స్తుతిగాదు నీకు నెవ్వఁడు, వతిజనకుం డెవఁడు? పద్మపతాక్షిరో? యా
కృతకృత్యుల దర్శింపఁగ, నుతి వొడమెక జెప్పవారిమనికి సదయతక
వ॥ అను సశ్వీనులకు సుకన్య లజ్జాకాంతయై యిట్లును.

గీ॥ ఏను శర్యాతికూఁతురమాననీయుఁ, డైనచ్యవనమునీందు? నకనుఁగు
భార్య, నంధుఁడును ముదునలి యగునట్టిభర్త, కెల్ల పుడు నేవ
నేయుదు నిచట నుండి. ౮౬

క॥ నను నాయనుమతిఁ గొని నా, జ్ఞనకుం డమ్మనికి నిచ్చె సద్వర్తనుఁడా
యనఘునియాశ్రమ మల్లది, చనుదే దగు మీర లెవరో సచ్చా
రిత్రుల్. ౮౭

ఉ॥ నాపుడు దసు? లిట్లునిరి నాతిరో? నిన్నెటు లిచ్చె దండి? ను
ర్భావుఁడు గుడ్డియా ముసలివానికి; భూవణరాజిరాజితం
బై వరవస్త్ర భాజనమునై నెలయం దగుమేను వల్కల
పావ్రత మయ్యెనే విధికి బాపముఁ బున్నెము లేదె యక్కటా.

ఉ॥ నీసరివచ్చు లేమ సురసీరజనేత్రీలయంచునేని లే
దోసరిసీరుహాక్షి? యెటు లోమెదు గ్రుడ్డికి భార్యవై; కటా ?
నీసాగసుక వియస్థితియు నేర్పును వమ్ముగ నిట్టు లుండ నే
లా? సనుకాంతియుకు ఁ డగునన్య వరింపఁగ రాదె యుగ్గల్గి, ౯౦

గీ॥ అంశువరియించి జవ్వనం బపనయించి, జన్మమును నిష్ఫలంబుగ నల్ప
నేల?, వల్కులములేడ? నీవేడ? వనమిదేడ?, కొనదగదె మాయును
పురం దొకొరుని నబల. ౯౧

గీ॥ అట్లు నరియించి నందనమందుఁ జైత్రీ, రథమునం దెల్లపుడు మనో
రథము వెలయఁగ్రీక నల్పగ రాదె? యాప్రోడగాని, వృద్ధ నంధు
ని నేనించి యేమిఫలము. ౯౨

క॥ నరపాల పుత్రికపు నీ, కరయంగా రావె తగువిహారంబులు; సం
సరణసుఖ మిట్టివానిక, బొరసినఁ జెడకున్నె యెట్టిపాలఁతికి నైసక

గీ॥ ఫలజలాహరణముల బడలి మృదుల, మైన నెమ్మేనివాని యింతైనఁ
గనక, విజన మగునివ్వనమ్మున వృద్ధదాసి, వగుట మేలని తోచెనే
యంబుజాక్షి. ౯౪

క॥ అనునా సత్కృతవచనము, లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుచు ధైర్య
మ్మును జెంది ధర్మమగు రీతిని మెల్లన నిట్టులనియెఁ దేకువపేర్కిక

ఉ॥ మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు సమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంత నగుసాధ్వని న న్నిటు లాడుటొప్పు న
య్యా? రవి కశ్యపాత్మ భవుఁ డారయుఁగా కఖలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముబోటు లిటు తేకువఁ దక్కుదురయ్య యెయ్యెడక.

క॥ కులకన్యఁగాని నేఁ బుం, శృలిఁ గా సధికప్రసంగసంగతికిం బో
వలనదు మారాడిని మిమ్ముల శిష్యుంపఁ గలరాజపుత్రీకఁ జూడీ.

వ॥ అని సక్రోధమ్ముగఁ బల్కు నాసుకన్య వచనమ్ములకు భీతిల్లి
యాపెం బ్రసన్నఁ జేయ నెంచి వినయమ్మున నిట్లనిరి. ౯౮

క॥ శీలము గలబాలలో, నేలీలావతియు నీకు నీ డగునే? యో
లోలాక్షి? వరమొసంగెద, మోలింగైకొమ్ము సౌఖ్య మొందుము
దానక. ౯౯

ఉ॥ మమ్ముఁ గవిశ్వకూల్ మిగుల మన్నన నేయదు కెలయందు సం
దమ్మున మేటులంచు; చిను తస్విరో? నీహృదయేశు నిట్టి రూ

పమ్మను బ్రాహ్మణముం గలుగువానిఁగఁ జేసెద మిందు నొక్కరున్
సమ్మతిమై వరించెదవె చాతురి మీఱఁగ నంచుఁ బల్కినన్. ౧౦౦

ప॥ సుకన్య విప్రయంబంది యాశ్రమమ్మున కరిగి పతిం గాంచి
మహాత్మా? యశ్విను లనుసూర్యపుత్రు లిరువురు తటాకంబుపాంత
నున్ననన్నుం గాంచి కామాతురులై యిట్లనిరి. ౧౦౧

౯॥ జరయును సంధత్వము సత్త్వరముగ నెడఁ బాపి యస్త్రదాకారము
తో, సరియైనరూప మిప్పుడ, తరళాక్షిరొ? పానఁగఁజేసెదము నీ
పతికిన్. ౧౦౨

౯॥ ఓమలి? యేకాశృతిఁదగు, మామూగురయందు నీదుమన సెవ్వరియం
డే మరగు నాతినిఁ బఠిం, గా మోహింపు మని రిందుఁ గడటం
బేమో. ౧౦౩

ప॥ ఇయ్యది నీకునెఱిగింప వచ్చితి భవదాజ్ఞ యెట్లు లట్లు లొన
రించెద నావుడుఁ జ్యవనుండు సంతృప్తాంతరంగుండై యిట్లను. ౧౦౪

౯॥ దేవత లసత్యవాదులు, గా వలవదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటకున్, రా వెఱి వొన రింపునూ సురభిషగ్వరులన్.

ప॥ అనవుడు సప్తవివ్రిత యశ్వినులకడ కరిగి మీ రొనర్చిన
సమయమ్మునకు మత్పతి యంగీకరించె నయ్యెడ కేతెంచి యట్లొనర్చు
డనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమమ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి నీవతి
నయఃప్రాప్తికై యుపకమ్మున మునుఁగవలయు ననుడుఁ జ్యవనుండు స
మ్మతించి యట్లొనర్ప వారిరువురును సతనితో సత్తటాకమ్మున మునిగిరి

❧ చ్యవచునికి యావనప్రాప్తి. ❧

౯॥ మూఁగురు నేకహవులు సముజ్జ్వలభూషణు లత్యుచార శే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోద్యము నందఁగ నీను వాసి తా
రాగజయాన కిట్లు లని రంబుజలొచన? యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగనల గల్లువాఁడు ముగ్గున్ గని యేరికొ నంగఁ జెల్ల దే. ౧౦౫

క॥ ఏకాకారుల నేక, శ్రీకుల నేకస్వరాను కృతుల ముగురన్
రాకొమిరె గాంచి యెంతే, నాకులపాటొదవ భర్తకై చింతించున్.

ఉ॥ చక్కదనమ్మునన్ వయసుచందమునన్ ముగు రొక్కరూప యిం
దక్కట? భర్తయెవ్వఁ డని యారయనౌ మరణంబుఁ దక్క వే
టొక్కయపాయ మియ్యెడల నున్నదే? దనులరాకకల్పి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడనేయఁగ వచ్చునె యింద్రజాలమున్. ౧౦౯

క॥ పతి విడిచి యన్యునిన్ సమృత్తి వరియించితినయేని మహి నయశ
ము దుర్గతి పరలోకమునందగు, బతిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాలగు
దుఁ గదా. ౧౧౦

ప॥ అని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి యింనుఁ జగదంబందక్క
శరణంబు లే దని నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పరశక్తి నిల్పి యిట్లు
భ్యానించె. ౧౧౧

గీ॥ సరసి జోధ్యవ? శంకరసాధ్య? విష్ణునతి? సరస్వతి? యాగమజనని?
త్రికృతి, కారిణి? త్రిమూర్తిజనని? వికారశూన్య, ప్రకృతి పురుష
స్వరూప? నిన్ బ్రస్తుతింతు. ౧౧౨

ఉ॥ ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిడి యేలెద వీ వఖలేశి? జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బోతు జ్ఞానమిడి సౌఖ్య మొసంగెదు సిద్ధి నెత్తు వో
హల్లకపాణి? కీర్తి, జయ, మన్నియు నీ విడునట్టి వజ్ర లా
వల్లవ మైనఁ బాయుటకుఁ బాల్పడ రంబరొ? ని న్నెఱుంగమన్.

అ॥వె॥ ముగురు నొక్కరీతిమొ నసి రిం దెవ్వఁడు, చ్యవనుఁ డతనిఁ దెల్పి
నకలజనని, మత్పతివ్రతాత్విమహినుంబు నిల్పి కా, పాదుమమ్మ వి
న్నఁ బ్రస్తుతింతు. ౧౧౩

ప॥ ఇట్లు తన్ను మాటికిని సన్నుతించుచు మొక్కులిడెడి యా
పరమపతివ్రత సనుగ్రహించి పరాంబ తన్మనోంబుజమ్మునందు నెలకొని
దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగె సంతరాజపుత్రీయు. ౧౧౪

గీ॥ సమవయోరూపముల నొక్కసరణినొప్ప, ముగుర నీక్షించి తనపతి
నొగి నెఱింగి, కైకొనియె నశ్వినులు మోదకలితు లైరి, రాచకన్ని
యశీలమర్యాద కెలమి. ౧౧౬

ప॥ భగవతీప్రసాదమ్మునఁ దనకాంత తన్ను వరించినందులకుఁ
జ్యవనుండు సంతృప్తాంతరంగుండై కన్నులారఁ దననెచ్చెలిం జూచుచు
గమనోన్ముఖు లగునశ్వినులకుఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. ౧౧౭

మ॥ నయనశ్రీ చెడి వార్ధకంబు గొని విన్నాణంబు లేకుంటచేఁ
బ్రీయురాలిం గరఁగింప నేరక వనిక బెంపేది యున్నట్టి నక
దయకల్పి గని కన్నులు వయసు సౌందర్యంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు సంసారసుఖాత్ముఁ జేసితిరి మిత్రీత్వంబు దై వారఁగక. ౧౧౮
క॥ ఉపకారులైన మిత్రుల, కుపకారము నేయకుండునొగి నెవ్వఁడువాఁ
డపకీర్తికిఁ దానకము ఋణపరీతుఁడు వానిజీవనమువిఫలమగుక.

ప॥ కావున మీకుఁ బ్రీత్యుపకారం బేమియొనర్తు భవద్వాంఛి
తంబు వెలువరింపుఁడు నాపుడు మునివరునకు నాసత్య లోమహాత్మా?
మాకు సంతృప్తిప్రసాదమ్మున నఖిలమ్మును గలయదియ మామనోరథ
మ్ము పూరింప నిచ్చయేని యొక్కండు గలదు వినుము. ౧౨౦

గీ॥ అనురు లెల్లరు సోమపానావసరము, లందు బహిష్కెట్టి రనఘ? మ
మృధ్వరముల, భిషజు లనునొక్కమిషమునఁ బ్రీతి గల్గె, నేని మాక
ది సాధింపు మిద్దశక్తి ౧౨౧

ప॥ కనకాచలమ్మునఁ జతురాననుగుఱించి శక్తుండు జన్నం
బొనర్చినతఱి మా కీయవమానంబు ఘటించె నియ్యది యెడప నీవ సమ
ర్థుండ వనునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవనుండు ప్రీతుండై యిట్లను. ౧౨౨

క॥ మీకతన వయసుఁ గన్నులు, నాకారము గలిగె నాకు నసఘులు
మీకుక, శ్రాకారిక వారింది ని, రాకులగతి సోమపాన మది నే
నిత్తుక. ౧౨౩

న॥ ఇహ్యది మహామహుండగు శర్యాతి సృపాలుమఖమ్మున నవ శ్యేమ్మును నగు ననుడు వారలు సంతృప్తాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు నరిగిరి. చ్యవనాండును వనోహరిణి యగునుకన్యం గూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె ననుడు జనమేజయుండు మహాత్మా? దేవబలమ్మునకును మనువ్యభిక్తికినిఁ గారిత్యము ముండెడిఁగదా? చ్యవనాండు దేవాధిపు నెట్లు వారించి యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె ననుడు వ్యాసుం డిట్లను నట్లు మునినరుండు సుకన్యానహితుండై స్వాశ్రమమ్మున సకల సంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁ డక్కన్నియతల్లి చింతాత్మరమై తనపతి కిట్లను. ౧౨౪

క॥ ముని కంధునకు నొసంగితి, వనవద్యాంగి యగుకూతు నక్కట? యది యవ్వనమున మృతఁజెందెనో? నీవనమున నున్నదియె చూడ వలదె యొకింతక.

౧౨౫

గీ॥ కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ, గడపుమునివేషధారిణిఁ గన్న కూతుఁ, బ్రాణ మవశేషముగ నుండుపరమసాధ్వీ, నొక్కపరి చూడకున్న నే నోర్పు పెట్లు?

౧౨౬

న॥ నావుడు శర్యాతియు సంతృప్తనతుం డగునమ్మానితెల్ల జనిఁ గొలిచి సుఖంబున్నకొమిరెం గని మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయు కర్జం బని తిత్తిహితుండై రథం బెక్కి చ్యవనాశ్రమమ్మునకుఁ జను వాఁడు ముందట. ౧౨౭

క॥ కనుగొనియె రూపమున జవ్వనమున నవ్వనము శోభ వడయఁగ నొసరించునితాంతకోమలాంగుని, ననఘునిఁ జ్యవనమునిఁ దనకు నెల్లునిఁ గూతుక.

౧౨౮

క॥ కనుగొని విస్మయిండ్డె యే, మనఁ దగు మానివరుఁ జంపి యఘ మొడిఁ గట్టక, బనుపడితి నకట? యెంతటి, పని చేసె మదీయపుత్రి పాపాత్రికయై.

౧౨౯

గీ॥ మదనవేదన సైంపక మమత పెచ్చు, పెరిగి మత్తుతి, యంధుని వృ
ద్ధు సతని, జంపి యన్యుని వరియించె శక్య మగునె? జవ్వనంపు
మదం బెట్టిసాధ్యకేని. ౧౩౦

క॥ మనుకులమున నేటికి మత్తనయకతనఁ గందు గలిగెఁ దద్దయు
నింద్యం, బనఁదగదె పుత్రికం గను, జనుజన్తము; కొమిరెబల్దొనం
గగు గృహికి. ౧౩౧

గీ॥ ఎన్నియో పాపములు చేసెనేని వాని, కుదయమందుఁ గుమారిక;
యొడ్ల ననఁగ, నేల? వృద్ధున కంధున కెటిగి యెటిగి, కన్నె నిచ్చితి
నాత్మ సుఖంబు గోరి. ౧౩౨

క॥ ఏవానిపుత్రి కుత్తిత, యె నెలిఁ బను వానిజన్మ మధమాధమ మెం,
నే నెడకి కొమిరె నిడఁదగుఁ, గోవిదునకు ధనికి రూపగుణసహితు
నకు. ౧౩౩

గీ॥ ఎటిగి చేసినఫల మిష్ట యెదుగుకొనియె, మనుకులం బనుశశికి గం
దనువునడియె, గులమునకు హాని దెచ్చితి సొలవ కేగి, తెంపరిని
నూఁతు దుర్జ్మతి దుర్జ్మింప వలదె. ౧౩౪

ప॥ అని మఱియును.

గీ॥ పాతకములకెల్ల ను బాతకంబు, స్త్రీవధము దానికన్నఁ బుత్రిక వధిం
చు, తుక్కుడగు నింత కెక్కుడై పొక్కుఁ గాడె, లోకనింద యిసీ !
యెంత శోక మొనవె. ౧౩౫

గీ॥ స్నేహశృంఖల తెగఁ దెంప సాహసంబు, పడయఁగా నేర లోకాప
వాద కెట్లు, లోర్చి శీలయెత్తి కొందు నెట్లొప్పు దొడరు, ననుచుఁ జిం
తించె మిగుల శ్రరాగ్రి సృపుఁడు. ౧౩౬

ప॥ అట్టియెడ సుకన్య దౌదవ్వుల జనకుం గాంచి యెదురు చని
చింతాదంతురి తాంతరంగుం డగునమ్మానవపతిచిత్తం బెఱింగి యశిని
కెట్లను. ౧౩౭

క॥ శశవత్రసేత్రు యాపసి, సతులిత మగుజవ్వనమ్ము నంది యొలయుమ
త్తుతిఁ గాంచి చింత నొందక, మతి శంక విడిచి వే నమన్మృతు
లిడుమా. ౧౩౮

వ॥ వై శంబ రా రమ్మ సందియం బేల? యనుపుత్రవచనమ్ములకు
సకోధుండై శర్యాతి యిట్లను. ౧౩౯

క॥ జరసుం డంధుఁడుఁ దాపసి, యరయఁగ నీభర్త యీతఁ డతియావస
దు, ర్భరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు సుందరుఁడేగతి నమ్మ వచ్చు ధవుఁ డని
నీకుఁ. ౧౪౦

క॥ మరుబారిఁ జక్కి యమ్ముని, వరు నెట్లెనియును జంపి పాసినినై సుం
దరు నొక్కని నాఘనిఁగా, వరియింపవుగా కుమారి? పంగడమడఁగఁ

క॥ అని నీకై శోకమ్మున, మునిఁగెద నెటఁ బోయె నకట? మునివరుఁ డీనూ
తనపురుషుం డిట కేమిక, తన వచ్చెఁ దెల్పుమనుడుఁ దగునగ
పైలయఁ. ౧౪౧

వ॥ సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వగమ్మునఁ దనపతియున్నె
డకుఁ గొనిపోయి చూపి యిట్లను. ౧౪౨

క॥ అయ్యా? నీయల్లుం డితఁ, డియ్యెడ సందియము వలన దించుకయును
బల్, నెయ్యమ్మున నశ్విను లిటు, చయ్యనఁ గమలాయతాక్షు నలి
పిరి సుమ్మా. ౧౪౩

క॥ నీతిధురంధరుఁ డగు శ, ర్యాతికి నీ కాత్మజాతి నై యే నకటా, పాత
కమున కొడిగట్టుదు, నేతడయక మ్రొక్కు మతిని కెంతయు భక్తిఁ.

వ॥ పదంపడి నీ పడిగెదేని నీ కామూలాగ్రమ్ముగ నమ్మునివరుం
డెవచియించువాఁడనుడు శర్యాతి త్వరితుండై యమ్మహాభాగునకు నమ
స్కరించి మహాత్మా? నీకెట్లు నయనమ్ములు గలిగె దివ్యసుందరం బగునీ
విగ్రహంబు సంపాదించి బగుటెట్లు వృద్ధత్వం బెటకరిగె నున్నది యు
న్నట్ల వచింపుము నావుడు మామ కల్లుం డిట్లనియె. ౧౪౪

గీ॥ దై వవశమున నొక్కెడ దనుఁ లిటకు, వచ్చి కరుణించి యారూప
మిచ్చి రెలమి, నువకృతి నొనర్చునవ్వారి కొక్కవరము, ప్రత్యుప
కృతి కొసంగితిఁ బార్థి వేంద్రీ. ౧౮౭

క॥ మారాజగు శర్యాతిమహారా జొనరించు మేటియజ్ఞమున మిమ్మారా
జపలక్తి నిడి పెం,సారక సోమరస మొనఁగు నట్లొనరింతుకొ. ౧౮౮

వ॥ పిమ్మట మద్దత్తం బగువరంబు గైకొని వారు న్వస్థానంబున
కరిగి రిందనత్యంబు లవలేశంబును లేదు విశ్వసించి నిర్తలాంతఃకరణం
డవై యూపీతమునఁ గూర్చుండుము నావుడురాజు సంతృప్తుండై యట్లొ
నఁచై నిట్లు భార్యయుం దాను సమ్మునినికటమునఁ బుణ్యకథాశ్రీవణ
ముల నుండునెడ శర్యాతికే జ్యవనుం డిట్లనియె. ౧౮౯

— శర్యాతియజ్ఞంబొనర్చుట. —

చ॥ నరవర? జన్న మొక్కటి యొనర్చుము నక గొని యమ్మఖమ్మనక
సురపతి ధిక్కరించి వెన సోమరసంబు నొసంగువాడ నా
వర మని వార్యమై తగ ననారణ దనుఁగిలకుక, సురల్ మునుల్
ధరణిసురుల్ నరేంద్రులు ముదమ్మన నాదగుశక్తి మెచ్చుగక.

వ॥ నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మన కరిగి శుభదిన
మ్మన ముఖయత్నం బొనర్చి పసిష్ఠాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపురస్సర
మ్మగార గ్రీతు వొనర్చుచుండె నయ్యెడ నింద్రపురోగములై సుర లమ్మ
ఖమ్మనకు వచ్చుటయు నశ్వీనులు వారిపిఱుందన వెడలి యట కరుడెంచి
యొక్కెడ నుండిన వారిం గాంచి శకుండు సురలం గూర్చి. ౧౯౦

క॥ అకలంకము క్రీతు విది యే,మికతమ్మన భిషజు లిచట మెలఁగుట
సోమం, బకటా?పిరికినర్హం,బాకొ? పిల్చినవారలెవ్వరో? తెంపరులై

వ॥ నావుడు నమరులు నిరుత్తురులైరి పదంపడి సోమపానావనర
మ్మనఁ జ్యవనుం డశ్వీనులభాగంబు తనకరమ్మన నిడికొఱుడు నిందుగ్రిం
డతని వారింది వీరలు చికిత్సకు లగుట సోమపానానర్హులు వీరల కీగ్ర
హం బీవలవదు నావుడుఁ జ్యవనుం డెదుర్కొని శక్రున కిట్లను. ౧౯౩

గీ॥ సంకషణులు గా రహస్యతినతికిఁ బుట్టి, నట్టికొమరులు వీర లేయఘము
చేసికీ, రసఘోయెట్ల గ్రహార్హతనంది రీమ, ఖమునఁ దెలియంగవలయు
నిక్కమ్ము మాకు. ౧౧౧౪

క॥ ఈమహిపతి నా పేరణ, చే మఖమొనరించె నిందు సిద్ధంబుగ నే
నీమహితుల కిప్పించెద, సోమరసము నీవు నెల్ల సురలును జూడఁ.

క॥ ఈరవిపుత్రులు మిగుల ను, దారులు ముదిమి నెడపి ననుఁ దరుణవ
యస్కు, గా గచియించిరి ప్రత్యుప, కారము నొనరించి ఋణము
గడతేర్చవలె. ౧౧౧౫

ప॥ నావుడు శక్తిం జోమునీందా? వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకు
లగుకతన సోమపానానర్హు లని నిందింపఁ బడిరని నెడివితిఁగాదే యిం
తేల? గ్రహంబువీరికిఁ సంతరింపకుమనుడు నకోధిండ్లై చ్యవనుం డిట్లను

క॥ ఏ జెప్ప నేర్తు వీరం, భోజాపునినుతులు సోమమున కర్హు, “లహ
ల్యాజారీ,, వృత్తిహర! ని, ర్భజం బిక్కోప మింక విడువం దగదే.

ప॥ అని యింద్రునకు నాకూతంబుగ నుత్తరం బొసఁగి యాశ్వి
నేయుల భాగంబు తపోబలమ్మునఁ గైకొనునమ్ముని నొక్కండును వారింప
కుండఁ బదంపడి యిందుగ్రిం డతికపితుండై చ్యవనుం గాంచి సరభస
మ్ముగ నిట్లను. ౧౧౧౬

గీ॥ ఎన్నఁడును లేని మర్యాదనేర్పరించు, పాటివాడవె? యోరోరి బ్రహ్మ
బంధు? విశ్వరూపుని బలె నిన్ను వేగ చంపి, శత్రుహీనుండవగుదు
నిష్కంటకముగ. ౧౧౧౭

ప॥ నావుడుఁ జ్యవనుండిట్లను.

గీ॥ తేజమున రూపమున ధనాదికమున నిర, వురు నఖిండులు నీకనాదర
మువలప, దెంతివారలుగాకున్న వృద్ధునంధు, నమరతుల్యునిఁ జేయు
నేర్పఱురు టెట్లు. ౧౧౧౮

ప॥ మహానుభావు లగువీరలు తక్కుఁగలదేవతలకు లొచ్చు
గారని నిశ్చయించి కొను మిట్టి పూజ్యుల నెడచేసి నీవును నమరులును

నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ గోపోదే! కమ్మున నిందుం
డతని కిట్లును. ౧౬౨

క॥ ఎన్ని విధమ్ముల వీరలు, జన్మమున కనర్హు లీవు సాహస మమరణ-
బన్ని తివయేని భాగము, గగ్గిన్న న సీశిరము ద్రెళ్లఁగా ఖండింతుఁ.

ప॥ అనునిందు) వచనమ్ములకుఁ దలరక చ్యవనుండు సోమపాత్రీం
బాశ్వినేయుల కొనఁగిన వారలును బా నాసక్తులగుట వై శమ గగ్గిహించి
రంత వాసవుండు వెండియు నిట్లును. ౧౬౩

క॥ ఈవలవదు స్వార్థమ్మున, కై వీరికి సోమపాత్ర మట్లేనియు సీ
పై పై చెద వజ్రిమ్మును, జా వొదవెడు విశ్వరూపుచాడ్పుననీకుఁ.

క॥ నావుడుఁ గోపాకులుండై, దేవేందు)ని తెక్కగొనక తివిరి చ్యవనుఁ
డ, ప్పావనులకు సోమమిడి య, భావిధి గ్రహియింపఁ జేసె ధార్మ్య
ముకలిమిఁ. ౧౬౪

క॥ కడుఁ గనలి యిందు) డమ్ముని, గడ తేర్వఁగ నెంచి సురలు గనుఁగొను
చుండఁ, విడిచె శతకోటిసూద్యుల, నెడపెడిశతకోటి నృపతి కెద
దిగు లొదవఁ. ౧౬౫

క॥ తనపైకి నుఱుకువజ్రి, మ్మును జ్యవనుండు తపముచేవ మొగిపించి జగ,
మ్మున కాశ్చర్య మొదవ స్తం, భన చేసెన్ మునులకెంతివాసవుఁ
డనఁగఁ. ౧౬౬

ప॥ అట్లు వజ్రిమ్ము నాఁగి కృత్యచే నిందు) నడంప నెంచి యగ్ని
యంను సమంత్రీకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు. ౧౬౭

ఉ॥ కూ)రుండు ధారుణీధ్రమునకుఁ సరి వచ్చెడిమేనివాఁడు బల్
దారుణడంప్ప) లొప్పెడియుదగ) భుజాబలశాలి ఘోరుండుఁ
వీరుండు రక్కసుం డొకఁడు నెల్వడియెన్ మదనామకుండు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతనిదర్పము చిల్వలతేనికేనియుఁ. ౧౬౮

సీ॥ నాలుగుదంప్ప) లున్నతములై నూతేసి యోజనమ్ములనిడు పొలయ
వెలయుఁ, దక్కినడంతముల్ దశయోజనమ్ములు ప్రత్యంతపర్వతాభ

ములు బాహు, లాకసం బంటుభయానకం బగుజిహ్వకంఠంబు గోత్ర
శృంగంబుఁ బోలు, గాటుకకన్నను గడుసల్పు దేహంబు వక్త్రంబు
భయదంబు వానికనులు॥ గీ॥ దావదవతుల్యముల్ కేశతతులుమిగుల
సక్కిజము లొక్కహనువు భూమ్యంతరమునఁ, దక్కినది యంబర
మునఁ దనరునిట్టి, మహితరీతిఁ జెలంగు దుర్మదుఁడు మదుఁడు.

క॥ వదనమున వజ్ర మిడికొని, కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగునాదు
ర్మదుని మదునిఁగని సురలున్, దదధిపతియు భీతభీతదశనున్న యెడన్

ఉ॥ ఘోరత నృష్టులం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరవం బొనర్చి మెయి వెంచి జగత్త్రయ మొక్కపెట్టి నా
హారము చేయురీతిఁ గనన్జై సురనాథునిమీఁది కేగె నా
హారవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱు వందఱై తగన్. ౧౭౩

వ॥ అట్టియెడ స్తంభితబాహుం డగునింద్రుండు కాలసన్నిభు
నవ్వానిం గాంచి భయమ్మున బ్రహ్మస్థిం దలఁచికొన నతండు స్మరణ
మాత్రమ్మున నరుదెంచి యతని కిట్లనియె. ౧౭౪

గీ॥ చ్యవనునితపోబలమ్ము దుస్సాధ మతని, కతన నుదయించె నీతఁ డఖండ
బలుఁడు, మదుఁ డెడిరక్కనుఁడు వీడమరులకు బలె, నాకును నజే
యుఁ డెట్టిమంత్రమ్ములకేని. ౧౭౫

గీ॥ శక్తిభక్తులకోపమ్ము సంహరింపఁ, దరమె యెవ్వారికేఁ దత్తత్తము
మాసి, శరణు గొనుమయ్య చ్యవనుని; సంహరింప, నేర్పు నాతండు
దనకృత్య నెమ్మి గొమ్మి. ౧౭౬

వ॥ అనుగురువచసమ్ముల వినమ్ముండై శక్తుం డత్తపోధనునికి
నమస్కరించుచు భయమ్ముపెంపున నిట్లను. ౧౭౭

క॥ క్షమియింపుమయ్య నీవా, కృము దప్పునె యశ్వినులకు నయ్యెడి నీక
సో, మము నీదుతపముశక్తిమ, హిమ సూడఁగ నాయెనర్పు టిది
నిక్కముగన్. ౧౭౮

చ॥ అనవుడు సమహాముని భయంపడనేల"యటంచుఁ బేర్చి న
య్యనిమిషనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానదురోదరాంగనా
జనములయందు సమ్మదుని సంతతసుస్థిరుఁగా నొనర్చి యు
శ్వీనులకు నిందునమ్మతనిఁ జేసి యొసంగె గ్రహం బవార్యతఁ.

వ॥ తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవనుల డివ్యధమ్మన సశ్వీనులఁ
గృతేకృత్యుల నొనర్చె నంత శిర్యాతి సమాప్తవ్రతుండై మంత్రులంగలసి
యతనిమహత్వమ్మన కదృత మందుచు సగరమ్మన కరిగి రాజ్య మొన
ర్చుచుండె. ౧౮౦

గీ॥ అతని కానర్తుఁ డుదయించె ననఘమూర్తి, తత్పుతుఁడు రేవతుఁడు
సముద్రమ్మనందుఁ, దగ వినిర్మించెఁ బురిఁ గుశస్థలి యనంగ, సతని
కొకనూటుగురు పుత్రుల వనినాథ. ౧౮౧

వ॥ అందుఁగకున్ది జ్యేష్ఠుండు మఱియు నారేవతునకు రేవతి
యను నొక్కకొమరితయుం బుట్టెఁ బుట్టి. ౧౮౨

❧ రేవతుఁడుబ్రహ్మలోకమ్మనకరుగుట. ❧

క॥ అనుపమ లక్షణలక్షిత, సునిశితయావన విశేషశోభాస్పదమై
తననఁగనక్కఱుంతుం గని, జనపాలుఁడు పెండ్లి నేయ సమకట్టె వెసఁ.

వ॥ అతండు స్వపరిపాల్యంబు లగునానర్త దేశంబుల నెల్లెడల న
నేపించి తగిలవరునిఁగానక పదంపడి యొక్కనాఁడు బ్రహ్మనడుగువా
డై తనపుత్రిక పెంటఁబెట్టుకొని సత్యలోకమ్మన కరిగె నావుడు జనమే
జయుండు మహాత్మా? బ్రహ్మవేత్త యగుబ్రాహ్మణులకు గమ్యం బగుస
త్యలోకంబు రాజునకెల్లు పోనయ్యె నిది యిట్లుండ మృతులకు స్వర్గం
బలవడు నని శాస్త్రనిర్ణయంబుకదా? మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్యుతి గల్గెనేని
మర్త్యమ్మనం గతి యగుట కేమి నిమిత్తము? నావుడు వ్యాసుండు
నరేంద్రా? యింద్రలోకమ్మను వహ్నిలోకమ్మను సంయమనీపురమ్మను
వరుణలోకమ్మను గైలాసమ్మను వైకుంఠమ్మను సనునీ లోకము లన్ని
యును మేరుపునం దెసంగెడి. ౧౮౩

ఉ॥ నాకము మానవుల చనుట యబ్బురమే? విజయుండు మానవుం
డేకద? శక్తినిన్నిధికి నేగఁడె? యింతకుఁ బూర్వ మెందఱో
రాకలు పోకలుం గలుగురాజులు దైత్యులు లేరే? వారిలో
నీ కెఱిగింతు నొక్కరు సనిన్యచఱితు నృపాలశేఖరా ౧౮౪

ప॥ మున్ను మహాభిషం డనురాజు బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి
యచ్చట స్త్రీసూపధారిణియుఁ గించిన్నగ్నయు సగుగంగం గాంచి
కామార్కుండై స్త్రీతం బొనర్ప నాపెయు నట్టివ యయ్యె వారినిరువుర
బహు మర్త్యమునఁ బుట్టుటకు శపించె నిది యిట్లుండ. ౧౮౫

క॥ దానవులబాధ కోర్వక, శ్రీనాథునితోడ నెఱుంగఁ జేయ నురలు
పోగా నేరరె వైకుంఠము, దీనికి సందియము వలదు ధీరవతంసా.

క॥ అనిమిషలోకం బాదిగ, జన సగులోకమ్ము లెల్లజనులకుఁ బుణ్యం
బునఁబొల్పుతాపసులకున్, సునులగుమఖకర్తలకునగణ్యస్ఫూర్తిన్.

క॥ అసవుడు జనమేజయుఁడీ, ట్లను రేవతుఁ డీల్లు సరసిజాసనుఁడకున్,
దసతనయం గొని చనుమీఁ, దనై నవృత్తాంత మేమి తత్త్వజ్ఞనిధి

చ॥ అని యడుగన్ నృపాలునకు వ్యాసమునీంద్రుఁడు వల్కు నీరజా
సనుఁ గన రేవతుండు తనుజాసహితంబుగ నేగి యంతి నా
తనిసభ గాన మెంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
స్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలి మోడ్చి యిట్లనున్. ౧౮౬

ఉ॥ దేవ? నమస్కృతిం గొని మదీయము విన్న స మాలకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్యవనీశుల నేతిదర్థమై
భూవలయమ్మునన్ వెదకి పొందఁగ నేర సదృశు; మీఁద నిం
కేవరు డీవధూమణికి నీడగువాఁడు వచింప వేఁడెదన్. ౧౮౭

క॥ బలవంతునిఁ గులవంతుని, సలలితశీలుని మనోజ్ఞఁ జాతుర్యమునన్
వెలసెడివాని వచింపుము, సాలవక యొక్కరుని రాజసూనుఁగుమారున్

ప॥ అసవుడుఁ జతురాననుండు రాజా? నీవెందఱ రాకొమరుల సరసి
యింటి వింతకు వారలందఱును గాలగ్రీస్తులై మృతి నొంది రియ్యది

నప్తవింశతమఁబగుద్వాపరంబు భవద్వంశజులును నట్లనిహతు లగుట
నీపురంబును దైత్యులంతిశం బయ్యె నని వెండియు. ౧౯౨

క॥ శీతకరవంశతిలకుఁడు, నీతిభ్యాతుఁడు యయాతి నృపకులజం దుద్గీత
యశుఁ డుగ్రసేనుఁడు, భూతలవతి మధుర యనెడిపురి నేలు నొగిన్.

క॥ అతనికొమరుండు గంసుఁ డత్యధికబలుఁడు, తండ్రిఁ గారాగృహ
మ్మునఁ దగులఁజేసి, యెల్లలోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగ రాజ్య, మేలె
దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుఁడు. ౧౯౪

క॥ ధరణియు భారంబోర్వక, త్వరపడి నను వేడ వేల్పుతండంబులకుం
బురికొల్పిన నాయా జ్ఞన, మరు లంశంబులను బుట్టి మహి వెలసి
రొగిన్. ౧౯౫

ఉ॥ ఆయతపుణ్యుడై బదరికాశ్రమమం దమరాపగాశన
త్తోయపవిత్రకాయుఁ డయి యొల్లిఁ దపశ్శ్రరణం జెలంగె నా
రాయణమాని ధర్మసుతుఁ, డమహానీయుఁడ దేవకీసుతుం
డై యలరారె యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు గష్టమూర్తి నా.

క॥ ఆకృష్ణమూర్తి దుష్టుని, నీకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చెన్, గరుణా
వ్యాకులతి నుగ్రసేనున, కాకింసునిమామ యధికుఁడఖలపథములన్.

వ॥ జరాసంధుండనువాఁ డల్లుశిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధు
రనరికట్టి సంగరంబొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బరాజితుండై యరిగి కాలయవ
సుం బుత్తెంచిన మహాబలుం డగువానిరాక నెఱింగి శ్రీకృష్ణుండు
యాదవుల నందఱ ద్వారక కనిపి తానును బిఱుందన చని యిప్పటికి
నచ్చట వసింపుచున్న వాఁడు. ౧౯౮

చ॥ అరిమదహారి శేషఫణియంశమునన్ జనియించినట్టియు
ధురుఁడు హలాయుధుం డతినితో నెవఁ డీడు మహానుభావుఁ డా
హరికిని నగ్రజుండు విను మత్తజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరముచ నిచ్చి పెండిలి ముదమ్మున జేయుము కీర్తిశాలివై. ౧౯౯

ప॥ అట్లానర్చి నీవు తపఃకాంక్షివై సురారామం బగుబదరికా
శ్రీమమ్మన కరుగుము నావుకు రాజర్షి తనయం దోడ్కొని ద్వారక
కరిగి బలరామున కక్కన్నయ నిచ్చి వివాహం బొనరించి పిదపఁ దప
మ్మన కరిగి కొండొక కాలమ్మనకు నయ్యమరావగాతటమ్మనఁ గాయమ్మ
నిడిచి దిను బలఁకరించె నావునుఁ బౌరీక్షీతుం డిట్లను. ౨౦౦

ఉ॥ ఎంతయు నక్కజంబు వచియించెన మోమునినాథ? యాధరా
కాంతుఁడు నూటయెన్నిది యుగమ్ములు సత్యమునందుఁ బుచ్చె దా
సంతకు సత్త్వోదరికి నబ్బదె వార్దక; మింతకాల మ
య్యింతికి నాస్పృహలునకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బల్కుమీ. ౨౦౧
ప॥ అనిన వ్యాసుం డిట్లను.

క॥ జర లేదు శ్శుశ్రూషాసలు, మరణము గ్లానియును భయ మనురకుం
డెడి నా, సరసీజాననపదను, స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర? యె
పుడుకొ. ౨౦౨

ప॥ అని వెండియు.

గీ॥ మేరుగతుడైన శర్వాతిథారుణీశు, సంతతినిఁబట్టి దానపుర సను
యఁ జేసి, రథి? కొందలు భయభీతు లగుచు నరిగి, రచ్చటచ్చటి
కెంతయు ననద లగుచు. ౨౦౩

గీ॥ మనువునకుఁ బుట్టె నిత్వొకు వనెడినృపుఁడు, తుమ్ముకారణమున; నా
సుతునికతమున, సూర్యవంశంబు నర్థిలై నార్యుఁ డతఁడు, నారదోవ
దేశమున వనమున కరిగి. ౨౦౪

ప॥ అనవరతదీక్షాపగుండై సంశవృద్ధికై దేవినారాధించి తత్ప్ర
సాదమ్మన నూర్వరఁ బుత్రులం గనియె. నందు వికుక్షి జ్యేష్ఠుం డిట్లు
ప్రాప్తసంతానుండై యమహిపాలుం డయోధ్య రాజధానిగ రాజ్యం
బేలుచు శకునివృథృతులగు నేఁబదుండ్రొ గొమరుల నుత్తరాపథమ్మ
నకు నలువది యెనమండ్రొ దక్షిణదేశమ్మనకును బ్రభువులం జేసి
యిరువుర నాత్మ సేవనార్థంబు నన్నిధి నుంచికొనియె. ౨౦౫

శశాదచరిత్ర.

గీ॥ నకలజనులకు నుఖము తెనంగరాజ్య, పాలవం బొనరించు నప్పార్థి
పుండు, వనమునకుఁ బంపెఁ బలముదె"మ్మని వికుక్షి, నష్టకాశాధి
మునకుఁ దా నంతఁ బిదవ. ౨౦౬

క॥ జనకునియాజ్ఞం గొని వనమునకుఁ జని శశములను సమున్నతరీతికొ
బనుపడునూకరముల హరి, ఇనికాయములఁ బడసేసి నరవరుఁ
డంతఁ. ౨౦౭

ప॥ పరిశ్రాంతిండు యాఁగొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము నేమటి
యందొక్కశశమును భక్షించి నగరమ్మున కరిగి తక్కినమాంసంబు తం
ద్రీకి నొప్పఁ జెప్పఁ బిదవఁ బ్రోక్షణార్థంబు తనకడ నుంచినదాసం
గాంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి యిట్లను. ౨౦౮

క॥ ఇది భుక్తశేష మేగతి, విదితంబుగ శాధిమున నివేదింపఁగ నొ
ప్పిద మగు నొకశశముక దీ, నఁ దినె న్నికొమరుఁ డనుడు నరవతి
యలుకఁ. ౨౦౯

ప॥ వికుక్షిం గని విధిలోప మొనర్చిననీ విట నుండఁదగవు
పొమ్మనుడు నతం డది మొదలు శశాదుం డనునామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ
గుమ్మరుచుండె. ౨౧౦

క॥ పదపడి యిత్వాకుండు న, ద్విదితయకుండు చనియె దేవవిభునిల
యం బంతఁ దనజనకురాజ్యము న, మ్మద మలర శశాదసృపతి
మణి కైకొనియె. ౨౧౧

ప॥ అతండు ధర్మంబు దప్పక యియోధ్యానగరింబు పాలిం
చుచుఁ గొండొకకాలమ్మునకుఁ గకుత్స్థఁ గనియె నితని కింద్రవాహుం
డనియుఁ బురంజయుం డనియును నామమ్ములు గలవు నావుడు జనమే
జయుండు నామభేదం బెట్లు కలిగె ననుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౨౧౨

ఆశశాదునితనుజాతుఁ డవనిభర్త, యగుచుఁ బాలించునెడ సుగల
సురవిజతు, లగుచు నైకుఁడమున కేగి యబ్జనాభు, శరణుఁ జెందిన
నాతండు సదయుఁ డగుచు. ౨౧౩

స॥ కలఁడు పరాంబికాచరణ కంజనిరంతర భక్తిసంపదా
కలితవిశేషశక్తియు సఖండయతుండు శశాదపుతుఁ డా
సలలితు పేడఁగాఁ జనుఁడు సత్వరులై ధర; కమ్మహామహుం
డెలమిని మీకుఁ దోడయి జయింపఁ గలఁ డమరారిసంఘమున్.

ప॥ అనునద్రేవు నానతిం గొని యమరులు నై శంబుగ నయో
ధ్యకుం జనిన శశాదతనుజుండు వారల నందఱఁ బూజించి విసయమున
బట్టనియె. ౨౧౪

స॥ ఎంత యత్న మొనర్చినయేని దర్శనం బొసంగనిమీరిటు నాగృ
హంబు, కడకు విచ్చేయుటను సగృగణ్య మయ్యె, జన్మము సుగేం
ద్రులార? నిస్సంశయముగ. ౨౧౫

ప॥ దుస్సాధంబేనియు మీర లాజ్ఞాపించినకార్యంబు నొనరిం
చెద నావుడు వార బిట్లపిరి. ౨౧౬

స॥ హరి ప్రేరేపక నీకడ, కరుడెంచితి మిందునకు సహాయుఁడనై ని
ర్జరవైరులఁ ద్రొంగుము నా, నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్చి నానల
తోడన్. ౨౧౭

ప॥ మీరాజగు సిందుండు నాకు వాహనం బయ్యెనేని నెను
నప్పక పార్థిగాహుండనై సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు సురలు
తమపతి కెఱిగించిన నాతిండును లజ్జతుండై హరిప్రేరణమ్మున సతనికి
వాహనం బయ్యెఁ బిమ్మట సమ్మహిపతి యుద్ధంబొనరించి దైత్యపు
ములఁ జయించె నాటగొలె సతనికి సిందుండు వాహనం బగుట
నిందనీవాహుం డనియుఁ బురముల జయించుకతనఁ బురింజయుం
డనియుఁ గకుదమునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్స్థుం డనియు నాను
త్రయం బన్వరకంబై నెగడు. ౨౧౮

న త్త మ స్త ం ధ ము .

గీ॥ దైత్యుల జయించి వారల ధనములెల్ల, సురలకు నొసంగి యన్న
వరుడు సురప, తికి సఖత్వము నెఱపి వర్ధిష్ఠుఁ డయ్యెనతనికులజా
గారుత్పులవనినాథ. ౨౨

ప॥ వారల వివరించెదఁ గరుత్సనికిఁ గారుత్పుండును, వాని
బ్రతువును, వానికి విశ్వరంధియు, విశ్వరంధికిఁ జిందులడును, జం
సకు యువనాశ్వండును, నారాజునకు శావంతుండును, గలిగిరి. ౨౩
క॥ శావంతియనెడి సగరిం, బావిభుఁ డాత్మాభిధాన మలరంగఁ బ్రభు
శ్రీ) నెలయఁగఁ గట్టించె ధ,రావలయమ్మనకు నెల్ల రత్నం బనఁగఁ

ప॥ శావంతునకు బ్రహదశ్వండును, నతనికిఁ గువలాశ్వండు.
బుట్టి రీతండు ధుంధువనురక్కను జయించినకతన ధుంధుమారుం డ
బిరుదనామమ్ము నొందె నిమ్మహిపతికి దృఢాశ్వండును, నతనికి హ
శ్వండును, వానికి నికుంభుండును, నయ్యలఘునకు బర్హణాశ్వండును
నిన్నరవసునకుఁ గృశాశ్వండును, నవానికిఁ బ్రసేనజిత్తును, నత
యావనాశ్వండును, నమ్మహామహునకు మాంధాతయు, నుదయించి
క॥ ఆమాంధాత్మమహిపతి, శ్రీమంతము లగుచు మిగులఁ జెలువ
దెడి సద్ధామములు నూటయెనిమిది, దామహిఁ గట్టించె శక్తి త
రమశ్రియె. ౨౪

మాంధాత్మచరిత్ర.

ప॥ ఇమ్మహిపతి యెల్లరం బోలి మాశ్విగర్భమ్మనం గాక పి
దరమ్మునుండి యుద్భవించె నాపుడుజన మేజయుండవి యెట్లునుడు వ్యాస
డిట్లును. ౨౫

గీ॥ యావనాశ్వనకును భార్య లనఘమతులు, పూర్వ రిందొక్క
కై ననుం జనింప, దయ్యె సంతాన మానవులఁ డాత్మజాతు, ల
మనమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. ౨౬

ప॥ వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు సేవించుచు నచ్చట నిశ
నమ్ములు విడువ వారును నతని దుఃఖతుఁగా నెఱిగి కరుణించి రాజ

నీమనస్సునఁ గలచింత యెయ్యది? నొడువు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం బొస రింతము నాపుడు నృపాలుం డిట్లను. ౨౨౭

మ॥ ధనధాన్యములు మేటిగుట్టములు భృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యము సుఖమునుం గలదు చక్కంగఁ ముదం బిచ్చుజ
వ్వనులు న్నూర్పురుభార్యలా? కలరు తద్వామాక్షులం దొక్కయం
గనకైవళ సుతలబ్ధి లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నామది. ౨౨౮

ప॥ అపుత్రునకు గతి లేమి నన్ననుగ్రహించి సంతానార్థినిగు నా
చేనెద్దియే నొకయిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయవేడెద నాపుడుఁ దాప
సులింద్రదేవతాకం బగునిష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థ
ముగా వేదమంత్రసమ్మత్రితం బగునొకకలశం బునిచిన నన్నరవరుం
డానాటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబు లగుజలములం గోలె సంత
మునులు మఱునాఁ డక్కలశంబున జలములు లేకున్న నీభార్యకునై
యునిచినజలము నీ పువయోగించితివే యనుడు నతండును బివాసచే
నట్లానర్చితి ననియె వారలును దై వబలమునకు శంకించుచు నిష్ఠిని
నమాప్తి చేసి తిమయంతం జనిరి. ౨౨౯

గీ॥ అంతి మంత్రబలమున నన్నప్రపాల, కునకు గర్భోదయం బయి ఘన
తఁ జెంది, పూర్ణ మగుదు జనించె సత్పుత్రుఁ డొకఁడు, కుడికెలన
నుండి గర్భంబు పొడిచి చించి. ౨౩౦

ప॥ పిమ్మట దేవతలయనుగ్రహమున నయ్యవసీపతి మృతండు
గాకజీ వింఁచెబడపడి మంత్రులమాతృకుం డగునాశిశువునుద్దేశించి “కం
*ధాన్యత్యయ” మ్మని విచారించుచుండ నింద్రుండైతెంచి తనతర్జునినాశిశు
వునోట నిడుచు “మాంధాతా” యనివలికె నక్కతన నతఁడుమాంధాత్మ
నామమునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె. (* డేట్ పాసే, ధాన్యతి, థాతా.) ౨౩౧

ప॥ అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ; బిమ్మటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి నేలె జగ మయ్యవసీపతిఁజేసి ద
మృతతి గిరీంద్రకందరలఁ జొచ్చుట నింద్రుఁ డొనంగఁ జేరు సా
ర్థతి నలరారి యొప్పఁ ద్రసదస్యఁ డనంగ ననుగ్రహమున. ౨౩౨

చ॥ విమలమనోహరాంగి శశిబిందుతనూభవ బిందుమత్యభి
ఖ్య మెఱయు నత్పరివ్రత సఖండయశుండు వివాహ మాడి యు
త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరుని ముదికుండు నిర్వ్వర
గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్ధితబుద్ధి నతం డతందుర్నిలఁ.

క॥ పురుకుత్సునకునయించెను, సరణ్యుఁ డతిధార్మికుఁడనుహాభాగుఁడు
త, న్నరవరునకు బృహదశ్వం, డరయఁగ నాతనికిఁ బుట్టె హర్య
శ్వండుఁ.

౨౩౪

ప॥ ఆహర్యశ్వనకుఁ ద్రిధన్వండును నతనికి నరుణుండును వాని
కి నత్యవ్రీతుండును బాడమి రితం డొక్కనాఁడు వివాహసమయమ్మున
నొకవిప్రకన్య సవహరించిన వద్దురాచరణంబున కోర్వక తత్పభికు
లొక్కమొగి నార్తులగుచుఁ జనుటయు నతనితండ్రియగునరుణుండు
సృశంసుం డగుతనకొమరుం డెద్దియేని నొకదుష్కృత్యమ్మున వీరలఁ జె
నకం బోలు నని శఁకించి వారల కిట్లను.

౨౩౫

క॥ నాకొమరుఁ డెఱిగి యెఱుఁగక, మీకేమియొనర్చె ననుడు మే
లెంచక తా, మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ, జేకొనియో బెండ్లివే
ళఁ, జెనఁటివిధముఁ.

౨౩౬

నత్యవ్రీతోపాఖ్యానము.

ఉ॥ నాపుడుఁ గుర్చిద్దఁడై సృపతి సందననిగ గని యిట్లు పల్కుదు
ప్రా? సృప నీదునామ మకటా? యిది పాతకకృత్య మేమిగా
భావమునం దలంచితివి పార్థివజన్మము నెత్తలేదే? నా
కీవు నుతూండ వన్నయశమే? యెటకేనియుఁ బొమ్ము దుర్లభి.

౨౩౭

ప॥ నత్యవ్రీతుం డేనేమెడ కేగుదు నని యెదిరింది మాటికిని
బల్కుదు నతం డిట్లను.

౨౩౮

చ॥ శ్వపచులునేనిఁ జేయనియనత్కృతిఁ జచ్చిననీకు నాశ్వపా
కపరిచయంబు న్యాయ్య మగుఁ గాన నలుల్ పొనరింపు మెంతయే

సపయశ మిచ్చునీకతన నౌచునె యేను గృతార్థుడ౯ గులం
బు వతిత మయ్యో సీజననము గని యింతికు వంశపాంసనా. ౨౩౯

ప॥ ఇట్లు వసిష్ఠప్రేరితుం డగుజనకునిచే నిష్కాసితుండై సత్య
ప్రీతుండు వనమ్మున కరిగి శ్వపాకులం గూడి ధనుర్దగుడై వర్తించుచు
వస్తిప్తునియందుఁ గోధమ్ము గలిగి యుండెఁ బదంపడి నరుణుండు పు
త్రార్థమ్ముగాఁ దపం బొనరింప వనమ్మున కరిగె సీయధర్మమ్ము కారణ
మ్ముగ నిందుఁ బారాజుదేశమ్మునఁ బండ్రొందువత్సరమ్ములు వర్షాభావం
బొనర్చె నట్టియెడ. ౨౪౦

క॥ ఆనృపతిదేశమునఁ దన, నూనల సర్థాంగి విడిచి సాలవకతపముం,
బూనఁ జనఁ గొళికి మనం, గా నెగఁడియేటికడకు గాధిజుఁ డై
లమి౯. ౨౪౧

క॥ ఆకొళికునర్థాంగి త్సు, ధాకులులై శిశువు లన్న మన్న మనుచుఁ ద
న్నేకడఁ బీడింపఁగ బల్, శోకముచాలై మనమ్ము సుక్కి కలంగ౯.

చ॥ పతి ధనహీన నైననను బాలకుల౯ ద్యజియించి యేగె భూ
వతియును లేడు చూచుటకుఁ బట్టణమందు; త్సుధార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ నీరు తిండికయి బాలకు; లెవ్వఁడు రక్షకుండ? దు
ర్గతి నెటు లీగుదాన బ్రతుకంగలరే నుతు లన్న హీనులై. ౨౪౩

ఉ॥ ఎల్లఱఁ జంపుకంటె మఱియిందొకన౯ దెగనమ్ముదాన నే
నుల్లము తాయి చేసికొని; యోమఁగ వచ్చును చిక్రియాప్తనం
పల్లవ మిక్కుమారులకుఁ బ్రాణము నిల్పుఁగఁ గొంతదన్క; నే
తల్లికి నేనిఁ జొప్పడనిధర్మము ధాత విధించె నా కిట౯. ౨౪౪

క॥ అనిదై వగతికీఁ జింత౯, గొనుచు౯ మధ్యమునియఱుతఁ గొంకక
దర్భల్, చొనిపినరజ్జువు దగిలిచి, తనగృహము౯ వీడి చనియొఁ దరుణి
వగ దగ౯. ౨౪౫

క॥ మలమల మఱుఁగుచు నమ్ముని, లలనామణి నుతులు చెఱుఁగు బాగుచు
రా నెం, దులకేనిఁ బోవునది యి, మ్ముల సత్యవ్రీతునిమార్గమునఁ
గనుఁగొనియె, ౨౪౬

ప॥ సత్యవ్రీతుండు నాపె నీక్షించి యిట్లనియె.

క॥ అకటా? యేడ్చెడి పుత్రీకు, నకు నఱుతం ద్రాడు గట్టి నారీమణి? మి
న్నక యరిగెదవెందులకే, మికతం బెవ్వ తెచ్చు తెల్పుమీనత్యముగఁ

క॥ అనవుడు పల్లలనామణి, యను విశ్వామిత్రుఁ డనెడియనఘాత్తుఁడు న
న్నను సుతులఁడించి తపం, బున కరిగె న్న న్నెఱుంగు మునివరు
నతిగా. ౨౪౮

క॥ ధనహీన నై నకతిమున, ననగ నగుచు సుతులపోషణార్థముగా నం
దనులం దొక్కరుఁ డగుపి, నిని విక్రీతునిఁగఁ జేయ నేర్పితి ననఘా.

చ॥ అనవుడు నాస్పృహలనుతుఁ డవ్వరొ? యేమిటి క్షిన్నానర్ప నే
ననుదినముఁ భవత్సుతులయూఁకటికిఁ దగినట్టిభక్ష్యముం
గొని యరుదెంతు సత్యమునకుం జవదాటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొకచెట్టునం దిడుదు మూటగఁ గట్టి గృహమ్ము చేరుమా.

ప॥ పదంపడి నీభర్తయును రాఁగలఁడు నావుడు నమ్మునివనిత
సంతసించి తినయాశ్రమమ్మున కరిగె నొక్కమరుండు గళబంధమ్ము కా
రణమ్ముగఁ గాలవుం డనఁ బరిగె. ౨౪౯

క॥ ఆసత్యవ్రీతుఁడును వి, శ్వాసమ్మును భక్తియును గృపయుఁ గలిగి
నదా, దాసుండై మునివనితకు, గ్రాసం బిడు సుతసహితముగా
భుజియింపఁ. ౨౫౦

గీ॥ మృగముల వరాహములను మహిషశశముల, ననుదినమ్మును గొ
ట్టి సత్యవ్రీతుండు, గాధిసుతునాశ్రమముపొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు, కొ
మ్ము కొకమ్ములైగాఁ జేసి కూర్చుపేర్చి. ౨౫౩

ప॥ విశ్వామిత్రునిభార్య తన్మాంసంబుకతన సుతులఁ బోషించు
చుఁ గాలమ్ము గడపుచుంచె నిట్లుండ నట సత్యవ్రీతునితండ్రి తపమ్మున

కరిగినది మొదలుగ సతనిపురమ్మును సంతాపురమ్మును వసిష్ఠుండు గాపా
దుచు రాజకార్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు నయోధ్యయం దుండె నయ్యెడ
సవ్వరమ్మునకు పమిదమ్మునఁ దండ్రియాశలం జేసి దుర్గతిం బడియు
న్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక వసి
ష్ఠధేనువు పొడకట్టె చానిం గాంచి యతండు పూర్వకోధమ్మున వధిం
చి కన్తానమ్ము కొంతదిని తనయాశలం దీర్చికొని తక్కుంగలవలలమ్ము
నప్పాదవమ్మున నెప్పటియట్లు బంధించె. ౨౧౪

౧౧ ఆముపివత్నియఁ దనదుక, మారులకుం బెట్టి సోపుమాంసం బని
తా, నారయ నేరక యెంతే, గూరిమి భుజియించె మిగులఁ గుతు
కంబెనఁగఁ. ౨౧౫

౧౨ అంత వసిష్ఠుండు తనధేనువునృతి నెఱింగి కోపాకులుండై
వక్షఃఘ్నుం డగుసత్యవ్రతున కిట్లనియె. ౨౧౬

౧౩ ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిఁ బొనరించితి నోరినప్స! దో
పానుగతుండై మును ధరామరదారహరించుటఁ జగ
న్తానితుఁ డై సతఁడీయపమావము గైకొనుటఁ వృథాగతిఁ
ధేనువు నిప్పు చంపుటను నిన్నుఁ ద్రిశంకుఁ డనంగ నొప్పెడిఁ.

౧౪ నేఁడు మొద లీనామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బిశాచాకా
రమ్మునం బొడకట్టుచుండు మని శాపం బిచ్చిన నతిం డాహువమ్ము చా
ల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు నొక్కమునిపుత్రునికతన నుప
దేశంబు వడసి జగజ్జననిం గుఱించి యఖండతప మొనరించుచుండె నా
వుడు జనమేజయుండు మహాత్మా! త్రిశంకునకు వసిష్ఠశాపం బెట్లుతొల
గె నొడువు మన సతం డిట్లనియె. ౨౧౮

౧౫ అతఁడు పిశాచమై దేని నాత్మ నిల్పి, తన్నవాక్షరమంత్రకర్తృమ
నస్కుఁ, డగుచుఁ దప మాచరించి పరోమార్థియగుచు, సర్థి విప్ర
లకడ కేగియడిగె నిట్లు. ౨౧౯

౧౬ నాయొనర్పడి నమస్కృతులంగొని మత్పార్థనంబు సఫలం
బొదర్పఁ గోరెద నేను జరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజంబు జపియిం

చితి నిపుడు జపదశాంశమ్ముచే హోమంబు నలువ వలయు మీరలు
ఋత్విజులరై యిక్కార్యంబు నెఱవేర్చి కృతార్థుం జేయ వేడెద న
న్నరుణపుత్రుం డగునత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుఁడు నాపుడు వార లిట్లనిరి.

క॥ తెలియంగ నయ్యె నీవా? కులగురుఁడు వసిష్ఠమాని కోపించి నినుఁ
జలిపెఁ బిశాచముగా నీ, కలవడునే? వేదవిహిత మగుకృతి నేయఁ.

చ॥ అని తనుఁ దూలనాడుటయు నాస్పృహనందనుఁ డేల నాదుడీ
వన మీఁక నేమి నేయుదు నపాత్ముఁడ రాజ్యము లేమి చేసె మ
జ్జనకుఁడు దేశికుం డిడఁ “బిశాచమునై చెడు” మంచు శాప; మె
ప్పనికి ససర్వశం బొరసి పాతకినై బ్రదుకంగఁ జెల్లునే. ౨౬౨

వ॥ అని కృతనిశ్చయుండై శుక్లమ్ము లగుకావ్యమ్ములు పేర్చి
చితి నేర్పఱచి యగ్నిఁ జూసిపి యందుం బ్రవేశింప నెంచి స్నానం బొస
రించి జగజ్జనని నాత్మఁ దలంచుకొంచుఁ దత్సమీపమ్మునఁ గృతాంజలియై
కూర్చుండునంత నజ్జగదంబ కరుణాశాలినియై యాకాశమ్మున నాతనికి
దర్శనం బొసంగి వారించి యిట్లను. ౨౬౩

గీ॥ సాహసింపఁగ నే? యోజనవరేణ్య? వినుము నామాట సీతండ్రి
వృద్ధుఁ డయ్యె, నీకు రాజ్య మైనంగి యెందేనిఁ దపము, చేయఁ
బోనున్న నాఁడు నిశ్చింతుఁ డగుచు. ౨౬౪

వ॥ మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిన్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ
సీతండ్రియనుమతిమ్మున మంత్రులరుదెంతు రని చెప్పి దేవి యదృశ్య
యయ్యెఁ బదంపడి త్రాశంకుండు మరణోద్యమమ్ము విడిచి నుఖం బుండె
నంత నారదుం డరిగి వృతాంతమ్మెల్ల స్పృహలునకుం జెప్పిన నతండు
పుత్రుమరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖితుండై మంత్రులం బిలిచి యిట్లను.

ఉ॥ పో మ్మనినంత న నివ్విడిచి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుండై
గుప్తమరుచుఁ గురుప్రసరుకోపము తి న్నలయింపఁగాఁ బిశా
చమ్ముయి దేహిఁ గొల్చి విలసత్తయై తుద కెంతయుఁ విరా
గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైవఁగ నెంచె నక్కటా. ౨౬౬

గీ॥ కృప గలిగి దేవి వారింపదేవి నుతుఁడు, మృతిఁ బొరయుఁ గాడె?
వైశమి యేగి నాడు, జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెండు నిశ్చింత వాని, కిచ్చి
రాజ్యము తపమున కేగువాఁడ. ౨౬౭

స॥ నాపుడు మంత్రులు సత్యవ్రతనిపాలి కరిగి యనునయవచన
ముల నోదార్చి పురమ్మునకుఁ దీసికొనివచ్చి తండ్రికిం జూపిన సతండు
జటాజూటధరుండును గూర్చుండును జింతాదంతురుండును సగుకొమ
రుం గాంచి పశ్చాత్తప్తుడై రాజ్యార్హుండును మేధావి యు సగుతన
యు ధర్మం బెఱింగియు నిట్లానరించితి నని సిగ్గులుచు నాలింగనం బొ
నర్చికొని తనసింహాసనమ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని ప్రీతిపూర్వకమ్ము
గ నిట్లనియె. ౨౬౮

రాజసీతి

క॥ తనయా ధర్మమ్మున బు, ద్ధిని నిలువఁ వలయు నెపుడు ద్విజవర్యు
ల మ, న్నన సేయ వలయుఁ బ్రజలక, దనుజులవలెఁ బోవ వల
యు సరనాధునకుఁ. ౨౬౯

గీ॥ ధనము న్యాయాగతంబయి తనరూటాకటి, యన్మతమునఁ గాలు వెట్టి
మియును సమార్గ, గామి గాకుంట తపసుల నోముటయును, బరమ
ధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. ౨౭౦

గీ॥ ఇంద్రియజయంబు పూజ్యుల నెఱుఁగుటయును, మంత్రగుప్తియుఁ
జోరులమద మడఁచుట, శత్రుశేషంబు సైఁపమి నదిపు నన్య, స
క్తుఁ జేర్చమి పతికి యశస్కరంబు. ౨౭౧

గీ॥ శత్రుమిత్రులకృత్యముల చారముఖము, వలన నెఱుఁగుటయును
శుష్కవాది గామి, దుష్టసంగంబు దొలఁగుట యిష్టులకును, బూ
జ్యులకు నీగియును విధి భూపతులకు. ౨౭౨

క॥ యాగముల నొనర్చుట మృగ, యాగతి సతిరక్తి, లేమి యంగనలం
దు, ద్యోగముల నిశ్చయింపమి, యాగమవిహితములు నృపతుల
గువారలకుఁ, ౨౭౩

గీ॥ ద్యూతమున దాని నాడెడినీతిరహితు, నందు మద్యమ్మునందు వా
రాంగనాజు, నమ్మునందును దఱుచు గానమ్మునందు, విముఖుడై పో
జ నట్లానర్పింప వలయు. ౨౭౪

గీ॥ అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి, స్నాన మొనరించి నియతుఁ
డై శక్తిపూజ, భక్తి నొనరింపఁగావలెఁ బ్రీతిదినమ్ము, జన్మసాఫ
ల్యమును గోరుచుతురమతికి. ౨౭౫

క॥ ఒకసారియైన నప్పర, మకృపానిధి సంఖఁ గొలిచి మనస్సనఁ దత్పా,
దకమలజలంబు గోలిని, సుకృతికిజన్మమ్ములేదు సూనికముగఁ.

గీ॥ దృశ్యమగు జగమఖలమ్ము దేవదేవి, జీవుఁడీశ్వరుఁడునుగూడ దేవ
దేవి యని, వినిశ్చితాత్ముం డగున నఘమతికి, సతులితానంద మె
ల్లప్పు డనుఘటింతు. ౨౭౬

శా॥ పోతఃకృత్యములఁ యథోచితగతిం బాటించి కొల్వండి వి
ద్యాతంత్రీజ్ఞుల విపులఁ బిలిచి శాస్త్రార్థమ్ము లవ్వారిచేఁ
బూతుండై విని పాతులై తనరునాభూ దేవతాశ్రేష్ఠులఁ
బ్రీతిఁ దానము లిచ్చి పుచ్చవలయుఁ బృథ్వీకుఁ డెల్లప్పుడుఁ.

క॥ విను మూర్ఖులైనద్విజులకు, ధన మీవల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం, గ
నిపెట్టి యీవలయు లం, ఘన మొనరింపంగఁ దగదుగా? ధర్మములన్

చ॥ అనఘుల భూమిదేవతల సత్యమలాత్ముల నెన్నఁడేనియుఁ
జన దవమానముం గొలువ త్కత్రికులమ్మున కమ్మహామహుల్
జంకులు; వారి యగ్నికిని త్కత్రియజాతికి వివ్రజాతి లో
హనిధులకుఁ శిలల్ జనక తాస్పదముల్ విధిచోదితమ్ముగఁ. ౨౭౭

ఉ॥ వారలక్షేజ మెందును ననాతిమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన ధీరు లగువారల నెన్ని యఖండదానన
త్కారములఁ మహావినయగౌరవసంపదలఁ మహోన్నతిం
గోరుచుఁ బూజ నేయుదు రకుంఠితవై భవముల్ సెలంగఁగఁ. ౨౭౮

గీ॥ ధర్మశాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెప్పుడు, దండనీతి యవశ్యంబు ధరణి
పతికి, గోశసంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్చువలయు, ననుచు బోధించెఁ
బృథివీంద్రుఁ డాత్మజునకు. ౨౮౨

మ॥ తనవాక్యములు సమృద్ధించిననుతుఁ డత్తన్యహాత్తిర్థ పా
వజనీరమ్ములచేత మంత్ర్యినుమతిఁ బాఱుల్ శ్రుతుల్ సెప్పి దీ
ననలం జేయఁగ మంచికాలమున దీవ్యద్భంగిఁ బట్టాభిషే
చనముం జేసి యతం డరణ్యము తవస్సంసక్తి నేగెఁ దగ్గఁ, ౨౮౩

వ॥ అట్లు నృపాలుండు గాంతారమ్మునఁ గాంతాసహితమ్ముగఁ
దపం బొనర్చి కొండొకకాలమ్మునకు దేహంబు విడిచి దివం బరిగి
యాచ్చట నింద్రాసన నమీపమ్మున లేడవయింద్రుండై యుండె ననుడు
జనమేజయుం డీట్లను. ౨౮౪

ఉ॥ మున్ను వసిష్ఠుగేనువును ముష్కరుడై వధియించి శాపముం
గొన్నత్రిశంకుఁ జేగతిని గుంభినికీ ధవుఁ డియ్యె నెందునే
ని న్నప్రతిత్వ మూనఁ దగునే మునివర్య? పిశాచముల్ గృహ
దన్న ప్రపుశాపమోక్షణకథఁ వినిపింపుము నాకు నాపుడు. ౨౮౫

వ॥ వ్యాసుం డీట్లనియె.

చ॥ అతఁడు పిశాచ మయ్యు జగదంబిక నాత్మఁ దలంచి తత్కృపా
మృతమున దివ్యదేహము ధరించె వసిష్ఠమహామనీంద్రున
మృతికి నిధాన మయ్యెఁ బితృచూన్యశఁ గాంచె నృపాల లోకపం
దితి యగునప్పరాంబిక నుతించిన నె మ్యుది గల్గకుండునే. ౨౮౬

గీ॥ అసఘుండై పేర్కొనిట్లు సత్యవ్రతుండు, రాజ్యమునుజెంది జన్నముల్
రమణఁ జేసి, యెన్నఁ దగుకీర్తి గాంచి లోకోన్నతుండు, సర్వలక్షణ
యతు హరిశ్చంద్రుఁ గనియె. ౨౮౭

వ॥ పదంపడి యనుగుణవయస్కుం డగుకొమరునకు యౌవ
రాజ్యం బొసంగి శరీరమ్ముతో దివమ్మున కరుగఁ దలచి వసిష్ఠాశ్రమమ్ము
నకరిగి కృతాంజలిపుటుండై యిట్లను. ౨౮౮

— వసిష్ఠుండు ద్రిశంకునకు శాపంబిచ్చుట. —

మ॥ అనఘా! యీతనువుం ద్యజింపకయ నే నాసెందు స్వర్లోకం
జనితానందము లప్పరోవిధముఖసంసర్లముఁ దివ్యసం
దనసంచారముఁ గర్తవ్యమగుగాంధర్వంబుఁ; తత్తాదృశా
భిసవోద్యత్ఫలదాయి యాగమును సంప్రీతిం దగం దెల్పుమా.

చ॥ అనవుడు సవ్యసాక్షిఁ డను నాకనివాసము మర్త్యదుర్లభం
బనఘా! కృతాధ్వరుండు మృతుఁడై దివ మేగుట నుప్రసిద్ధ మే
మనఁ దగు సీమనోరథము యాగ మొనర్పితివేని వచ్చుత
త్తనువున నప్పరస్థతులఁ దద్దయుఁ గూడి నుఖంతువిముల్క. ౨౯ ౦

చ॥ అంతయు కాని జూరితి నాకనుఖం బొడఁగూర్చుట నా
కశక్యం బనవుడుఁ బూర్వరోపసంయుక్తుం డగుసప్తహమునికి ద్రిశం
కుం డిట్లు నీవు గర్వావేకమున నన్నుఁ గ్రీతువు చేయింపవేని వేటా
క్కపురోహితుకతనఁ దాదృశం బగుజన్మం బొనర్చువాడ ననుఁడు
గోపా దేవకమున నిట్లు శపించె. ౨౯ ౧

మ॥ గోపధవాపదూషితునకున్ ధరణీసురచారహర్తకుఁ
దేవనివాస మవ్య మగు దేహము దాల్చినయేనిఁ గల్గ జా
తా! వెల పింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదే! దురా
త్మా! విను మిష్ట నీకు ననుపౌ శ్వపచత్వముశాప హేతుజై. ౩౦ ౨

చ॥ గురుఁ డిటు శాప మీ నతనికుండలముల్ శిల లయ్యె నీలతఁ
బార సెను బట్టుపుట్టము నముజ్జ్వలమై తగుదివ్య దేహముఁ
గరి కెన యయ్యె మై నలమగంధము విట్టును మయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు సుఖములఁ బొందు జగత్ప్రాయమునఁ

శా॥ గాయత్రీజపతర్పిరుండు సురలోక క్షేప్తకల్పండు దు
ర్జ్ఞయుం డైనవసిష్ఠుఁ డిట్లు తను వంచించె మహం బేది చిం
తాయత్తుం డయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలికని తత్కారసంఘరియై.

క॥ శ్వపచుం డగుపతిఁ గనియెం, త పతిప్రీతయేసి భార్య తర్కించు
నుమం, త్రిపురస్వగు లగు బంధులు, నెవ మిడి యెడ నుంతు రింత
నీచత గలదే. ౨౯౧

ను॥ మరణంబే శరణంబు గాక యని యాత్మ స్నిశ్చయం బంది తి
న్నరణం బేగతిఁ గల్గు నహ్నివిషసంబంధమునం జేసి యె
వ్వరు గోల్పుత్తురు కాయ మాపతితు లాపై జన్మమందున్ బునః
పరితాపమును గాంచువారి లని చెప్పెన్ విందు ధర్మములన్. ౨౯౨

న॥ కాపున నాత్మ హత్యకన్న నింద్యం బొందు గప్పట్ల దెట్టివైన
గృతగుభాశుభకర్తములు కేవలభోగ్యంబు లగుట నే నీదేహమునన
యీశ్వరచత్వము నిశ్చేషముగా ననుభవించు నొప్పుగాదె? పుణ్యతీర్థ
ములు నేనించుచుఁ బరాంబికాస్తగణమును సాధుసంసర్గమును
తోడుగాఁ గాననమున సంచరించెద నెవ్వండేని యొక మహానుభావుండు
చొరక కుండునే? యని సగరము విడిచి గంగాతీరమున కరిగి యట చుఁ
ఖపరీతుండై వసియించుచుండె. ౨౯౩

క॥ తనతండ్రిదుర్దశను విని, ఘనుఁడు హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మగలఁగ
సచివులన్, బనిచెన్ వారలు గంగా, ధునియొడ్డున కేగి నృపుని
నుఃఖతుఁ గృశునిన్. ౨౯౪

న॥ కాంచి వినయమున మహాత్మా? యువరాజగు నీశనయుండు
హరిశ్చంద్రుండు నిన్ను సన్తానపూర్వకముగఁ దోడి తెండనిన నచ్చి
తిమి కటాక్షించి నగరమున కరుదెంచి యథాపూర్వముగ మంతు
లును సేవకులును నేనింప రాజ్యభారము నహింపుము గురుం డెట్లు
ప్రసన్నుండగు నట్లావర్పచున్చు నని బహుభంగుల విన్నవించినను
శ్వపచుండగు నానృపాలుండు గృహం బేగుటకు సమ్మతింపక వారల
కిట్లనియె. ౨౯౫

చ॥ చనుఁడు మదాజ్ఞఁ జేసి శ్వపచత్వమునన్ బురిఁ జూడ నొప మ
త్తనయనితోడ బ్రాహ్మణహితముగ జన్మము లాదియౌ కృతుల్

పొనరుచుచున్ ధరాభరము పూని విజ్ఞ భరియించు మంచు నా
పనువునఁ జెప్పి మీరలును బాల్చుడుఁ గాతనికిఁ నహాయులై .

ప॥ ఇట్లు కృతనిశ్చయమందై న త్రిశంకునకు ననుస్కరించి దుఃఖా
వేశమున నందఱును నాయాశ్రమంబు విడిచి వురి కరుదెంచి. 300
క॥ అనవద్య మగు దినమ్మున, ఘనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా న
జ్జనహితు నభిషేకించిరి, యునిజనములతోడ మంజ్రిముఖులు పే
ర్చున్ . 301

ప॥ హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లు కృతాభిషేకుండై మనమ్మునఁ దండిం
దలఁచుచు న్యాయ్యంబుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనమేజ
యుండు. 302

మ॥ జనమాన్యుండు త్రిశంకుభూపతి హరిశ్చంద్రున్ దనూజున్ జగ
ద్విసుతుం బట్టము గట్టఁజేసి పిదపన్ దేహమ్ము చాలించెనో?
మునిచే శాపవిముక్తి చెందెనో? పనిన్ మున్నెట్లు లప్పాట మా
లనిభంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ వృత్తము న్నా కొగిన్ .

ప॥ నావుడు న్నానుండు రాజేంద్రా? త్రిశంకుం డట్లు హరిశ్చం
ద్రునకు రాజ్యం బొసంగి జగజ్జనని నాత్మ నిల్పి యవ్వనమ్మునగంగాతీర
మ్మునఁ దపమ్ముకలిమి గాలయాపనం బొనర్చుచుండె సంతమున్ను తపమ్ము
న కరిగినవిశ్వామిత్రుండు సమాప్తనృతుండై దారవత్రాదుల నీక్షిం
చుపొంటు నరుదెంచి సుతసహితమ్ముగ నెదుగు వచ్చి నిర్వర్తితసవర్య
మై యున్నభార్యం గాంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె, 303

క॥ తరుణీ? దుర్భిక్షమ్మున, సరిగితి నేఁ దపమొనర్చ నాత్మజలసు న,
న్నొ దు తెవ్వగు పోషించిరి, తిరమె కుటుంబమ్ము గదప ద్రవ్యము
లేమిన్ . 304

గ॥ కఱ వతిశయించె ననువార్త కతన మిమ్ముఁ, దలఁచి శోకించి నిర్ధన
త్వమునఁ జేయు, తెరు న్నెలుంగక యిటకరుదేరనైతి, నాకు నప్ప
టిదురపథ నాతి? విచుము. 305

౧౧ ఆలలి బట్టగ లేక శ్వ, పాకునిగృహ మేగి చోరభావమున భాం
దాశలితపక్ష్యకునకప, లాకాంక్ష యొనర్చునంత నాశ్వపచుండుః.

౧౨ తత్తత్తమున సడల గట్టి మేల్కొంది వంటింట నున్నవన్నుం
జూచి నీవివ్వ శేతమున మధ్యహామునకు వచ్చితి భాండం బేల తడ
వెదు నావుడు నేను భయత్రాన్మండసమ్యక్ధిర్నిం బవలంబించి వాని
ట్లంటి. ౩౦౯

౧౩ తాపనుడణ్ తుభాన్తి మయి గాళగ లే క్షిం చోరభావముః.

జావుచు నీగృహమునకు జొచ్చితి నే నతిథిః గృహ మగా
తాపరిపుంధి చేయగ నొనంగుము మాంస ముకింత; భాండ మం
దీపనికై కరం బిడితి నేటికి నాంగకు లోభమూర్తివై. ౩౧౦

౧౪ నావుడు శ్వపాకుండు నాట్లనియె.

౧౫ ఇది శ్వపాకుండుంబు విను మేను శ్వపాకుండ మాంసముః భుజం
ప దగునె యగ్రజాతి కిట; బాతకకృత్యము చూడ నేర న
య్యెడ మను వేని చెప్పి విసవే శ్వపచుల్ మఱియేడుజాతులు
విధిగ ననర్హు లెందులకు విప్రకులొత్తమ నిడు్య భాండముః.

౧౬ వీడు లోభావృతం డని చూడఁబోకు, నుకట మానవజన్మ మహా
వ్య మందు, విప్రీతయు మర్త్య భం బిట్టి విధికి దగుదు, నీ ద్విజన్మ
డవై వర్ణ విధము చెడదె. ౩౧౨

౧౭ నావుడు వానిధర్మమునకు సంతసించి యే నిట్లంటి.

౧౮ తగుగతిః బల్కితి విది ధర్మగతికి దగుభంగి నూత్న మార్గము
విను మె, వ్యగ్రనైవ దేహమును ని, ల్పగం దగు శంకింప దగదు
సావమునకుఁ. ౩౧౩

౧౯ తనువు గల్గివమోడఁ బాతకము నడఁచు, నికృతి నేయంగ వచ్చు
నేటిని నాప, దలు ననాపద లని చూడఁ దగదు దోష, మెడయుఁ
జేయకయున్న బాల్పడు సరకము. ౩౧౪

చ॥ మరణము తుత్తుచే గనినమానవుఁ డెట్టిందునే నవశ్యము
 స్నరకము చెందుఁగాన మరణమునకుఁ భయమంది చొరతఁ
 బొరసి శ్వపాకగహ మని బుద్ధి నజింగియు నీమహాననం
 బరయఁగ వచ్చినాడె విను మాఁకలి యెందు నెఱుంగ నిచ్చునే.

౩॥ అదియునుగూ నీచోర్యము, తుగ కాపర్జన్యదేవుడోపాత్తునిఁ జే, యం
 గును నవర్షణ మాతం, డోదవించినకతిన నింతయు నిజ మనుడుఁ.

శా॥ ఆవర్జన్యఁడు నేర్పుకొండములలాన్దై భాగ లోప్యుర న
 ద్వాపన్నానెరుగ్దై పుత్రుటరవంధై భూనభోభాగ మి
 చ్చిపూర్తిఁ గలసిల్లఁగాఁ గురిపెఁ గాంచత్కాంచనోదంచితం
 డై పాటిల్లెడివృష్టి విద్యుదుదయం బందందుఁ గన్పట్టఁగఁ. ౩౧౭

చ॥ ధనమును గాంచి సంతునము దాల్చి తదీయగృహము వీడి ని
 మ్నను సుఖులఁ గృపామ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింత కాల మి
 ప్పనమున కెందుమంగుఁ బసికొలుర నేగితి నోమి? తెల్లు జే
 వసముగ నుంటి? తెల్లుమన వారిజలోచన మాని కిల్లనుక. ౩౧౮

౩॥ నీచనుట మొదలుఁ గజుపు పి, శాచముగతిఁ బ్రబలి తుత్తు సైఃపక
 సుతులఁ, మహాచక్ర మెడిసి, యూరించగఁ బ్రశిగ్ధహంబు
 పరిగి నయమునఁ. ౩౧౯

౩॥ అడుగును నీహంగముల, నడపులలో నేగిగొనును వాయుగీతిఁ
 గడపితిఁ గొండొక కాలము, బడలంగు నీక చిరుతపాపల నెల్లఁ.

ఉ॥ పిమ్మట నిండ్లకుం జనిన లిచ్చుని నెట్లగు గేస్తు; లేయర
 ల్లుమ్మున నేగి మాచిసన నారయ రా దొకగింజ కందము
 లమ్ములగాని చెట్లల ఫలమ్ములగాని బభింప నట్టి కా
 లమ్మునఁ గుల్లులఁ గని తిలంకితి నొకలి వీర్పరామికిఁ. ౩౨౦

చ॥ అంత నందఱుం జంపుటకంటె నిందొక్కతనయు నమ్మి తత్త్వ
 యప్రాప్తం బగుధనమునఁ దక్కిటిపుత్రులఁ బోషించుట లగ్గనియెంచి
 క్రందమానుం డగుకొమరునటుత రజ్జపుర దగిల్చి వెంటఁ బెట్టికొని

యెంచేనిఁ జనునయ్యెడ సత్యవ్రతుం డనురాజౌమరుఁడు చూచి యేమీ బాలకుం డేచ్ఛుకతం బనవును నే నిట్లంటి నీశిశువు నాచే విక్రయా ర్థంబుగాఁ గొనిపోవంబను వాఁడు నావును నతండుగరుణించి నీవు గృహ మ్మరుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రీతిదినమ్ము చాలినంత యామిషముం దెచ్చి యే నిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవించువుగాక యిట్లు నీవతియగు మునీంద్రుండు వచ్చుననుక నాచేయట యనిన నేను ముదం బంది యింటి కరిగితి నతండును బ్రీతిదినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డప్తన్నిమి త్తమ్మున వసిష్ఠుచే శపింపంబడియె నది యెట్లంటెని. 3-29

క॥ ఒకనాఁడు మృగము లెచటఁద,నకుఁ గానఁగ రాక యీవనము నెల్లెడ మిన్నక తిరిగి విసివి యతఁడు తు,నకుఁ జుంపె వసిష్ఠుగోవుఁ డన్తునివరుఁడుక. 3-33

క॥ అలిగి త్రిశంకుం డనువే, రలవడఁగ శపించె మఁలఁడై కుండఁగ నా వలనఁగదా యాతనికీ,కలుషముఘటియించె ననివగచెదమునీంద్రా.

ప॥ కావున నువకర్త యగునన్నరవరుఁ డేగతిన్దై నఁ ద బలగ రిష్టుండ వగునీ కువకార్యుం డని వేడిన సతికఁ బతి యిట్లనియె. 3-34

క॥ నే దవ్వై యున్ననొడు,నీదైనయవస్థ చూచి నెఱిఁ బోచినగా యాదునిఁ దన్నుపవర్చుని,సాదరమతి శాప మెడలు నట్లొనరింతుక

ప॥ అని చెప్పి యతనిదుఃఖం బెట్లు నిమగ్తంబగునొకో? యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుం డున్న పక్కణంబున కరుగుడు నతండు మునిరాక యెఱింగి యెదురై విస్తయం బొదవఁ బొదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ద్రుండై కాశికుండు లేవ నెత్తి యిట్లనియె. 3-35

క॥ జననాథ ! నీవు మిక్కిలి,యనఘుండవు నాతదర్థమై శాపంబుం గొని చాండాలుఁడ వైతివి,చనునే నా కూఁకుంట శక్తుఁడ నయ్యుక

ప॥ ప్రత్యుపకారం బొనర్చి ఋణవిముక్తిం జెంద నుంటి నీ యభీష్టం బేచునుడుఁ ద్రిశంకుఁడు మహాత్మా ! మున్ను మత్కులగురుం

డగువసిష్ఠుని సశరీరస్వర్గదం బగుజన్మమున నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయు
మని వేడిన నతం డొల్లఁ దాయె. 32౮

క॥ పీఠి న్నాఠోరిక నిడ, నేతువయేని వినుమయ్యో నియమమున నా
చేత నశరీరనాకడ, మై తనరెడిజన్మమును దయఁ జేయింతే. 3౨౯

వ॥ కులగురుం డొల్ల ననిన నే నన్య గురునిఁ గాఁ గొని యీ
యాగంబు నిర్వర్తింపించెడ ననుడు నతండు న న్నవమానింప నుంకిం
చితివిగాసఁ జాండాలుండవై నవయు మనియె నియ్యది శాపకారణంబు
నావుడుఁ గౌశికుండు దచ్చాపంబు గ్రమ్మరించి యువకృతిం బొనర్ప
నెంచి యజ్ఞ సంభారము లార్జించి మునులం బిలిచిన వారలు మఖయా
ధార్మ్యంబు గుఱుతెటింగి వసిష్ఠనివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి.
దానికిఁ గుర్చిండ్లై కౌశికుండు తిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠచార్తంత్ర్య
మున మును లొక్కరును నిటకు రాదు. 33౦

మ॥ ద్విజు లేతేరక యున్న జన్మ మెటు సంధిపంగ నౌ నిక దివం
బజరుద్రాదులు మెచ్చ నంపెదను రాజా? నాతపశ్శక్తి చూ
డఁ జనుక గైకొను మిష్ట నీ కొసఁగువాడక బెద్దకాలంబు చే
యుజపం బంచును ధారవోసె దప మాయుర్వీశుహస్తమునక.

క॥ తనగాయత్రీజపసం, జనితం బగుసుకృత మిచ్చి జవవరోచను మిం
కను స్వర్గంబున కెవ్వఁడును నిన్నడ్డంగఁజాలఁడు జగత్త్రియలో

— త్రిశంకుండు స్వర్గమున కరుగుట. —

చ॥ అని యనుపక ద్రిశంకుండు రయమునఁ బక్షియుఁ బోలె నాకనం
బునకుఁ దపోబలమున నముద్గతుడై దివ మేగునంత న
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతిక శ్వపచాకృతిం గనుం
గొని శ్వపచుండు నాకమునకుం జనుడెంచెడి దేవపల్లభా. 333

ఉ॥ నావుడు దేవనాథుండు మనమున విస్తయ మంది యేగి యా
భూవిభునిక శ్వపాకునిఁ దపోవిభవమున నాక మేగుదు

రృపునిఁ దాఁ ద్రిశంకునిఁ భావనచేసియుఁ బొమ్మ పొమ్మ నీ ?
చేసినవాస మేవఁ? ననుడేర శ్వపాకుఁడు నేవ? మర్తతీ. 338

స॥ అని శిలగఁఁ ద్రోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుణ్యుం డగు
సమరుండునుం బోలె భుండుం బడువాఁడు గాధిజంగుండ్ని యిట్లా
క్రోశించె. 339

చ॥ చను మనిసంత నేని సురసదృము చేరికినన్ను నేవతల్
కని సురనాథుతో నుడువఁగా నతఁ డీగతిఁ దెచ్చె నోమునీం
ద్ర? ననుఁ గనుఁగొనం దగదే? ధారుణిపైఁ బడుచుంటి నాఁగ న
మ్మని వినిఁబిల్చు"మంచు పువముఖ్యుని నాఁగెఁ గనమ్మ పెంపునక.

స॥ గాధిజం డట్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున నీలువరించి పిదప
నుదకంబు స్పృశించి మవిస్తరం బగునిష్ఠి నొనర్చి సుంతసృష్టిగా
వేటొందు స్వర్గమ్ము నిర్మించునంత నింగ్రుం డెఱింగి సత్వరమ్మున నయ్యెడ
కరుడెంచి వినయమ్మున నెట్లను. 342

క॥ కోపించి నూత్న సృష్టి, బ్రాహ్మణ నేల? మానివరి? భావత్కా
జ్ఞాపరిపూర్తి యొనర్చెద, నాపార్థివ పాటిసేయు నా మునివరుఁడుక.

చ॥ సురపతి కిట్లు వల్లు బలసూదన? త్వద్భువనమ్మునుండి యీ
ధరఁబడుమాత్రిశంకుని మదమ్మునఁ దోడ్పొని స్వర్గలోక ను
స్థిరునిగఁ జేయు మిట్లయిన సృష్టికి మాతొనరింప నే ననక
గరముమునీంగు) దౌర్భాగ్యమునఁ గంపితుడై సురనాథుఁడొ"మనక.

క॥ తప్పనివిధిచే నీగతి, నొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొనఁగి త్రిశంకు
గొప్పగఁ దనపార్శ్వమునక, జొప్పడఁగాఁ జేసి యరిగె సురపతి
దివికిక. 340

స॥ ఏకవిమానసంగతులై యిట్లెఁద్రోత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన
స్వస్థుడై గాధిజం డాశ్రమమ్మున నుండె. 341

గీ॥ స్వర్గగతి శుండె కబ్బినవార్త నెఱింగి, సంతసంబంది యాహరిశ్చంద్ర
సృపతి, పుడమి నేలుచుఁదనకూర్చి వడఁతఁ గూడి, యష్టభోగమ్ము లను
దిన మెనయుచుండె, 342

క॥ సంతానము దవ్వగటకుఁ, జింతించి వసివహాని నేవించి మహా
మంత్రజ్ఞ? నాకు సంతతి, యింతకు లేకుంట కేమి హేతువు
చెప్పుమా. 383

మ॥ కలవింకమ్ములు సంతతం గని సుఖాఖండస్థి తీర్ బొల్పు న
వ్వల నీక్షింపు ముపాయశాలి వయి దై వజ్ఞుండవై మంత్రవే
త్తిలకుం బ్రావయి యున్ననీదువదవద్దమ్ముల్ దగం గొల్పువా
రలకుఁ మా కిటు లొలకుఁ గతము పాఠభమ్ము నాఁ జెల్ల దే.

స॥ అని శోకమిశ్రిమ్ముగఁ బల్లునజ్జనవరునకు వసిష్ఠుం డీట్లనియె.

చ॥ కనఁగ నసత్యమైనవ్యమునకన్నను దుఃఖము లేదు సంసృతిం
బనుపడువారికిఁ ధరణివల్లభ? సంతతి నీఁగ నెంతయున్
ఘనుఁ డనిచిందు నవ్వరుణు; గ్రక్కున నాతనిఁబూజచేసి నం
దనుఁ గొనవచ్చుఁ దత్కృతికి దైవము తోడగునాఁడు తత్కృపన్.

గీ॥ దైవపురుష కారమ్ములు దనిలి కార్యసిద్ధిఁబొనరించు నుద్యమస్థితికి న
రుఁడు, గడఁగనైనంబుతోడగుఁ గాని లేని, నాఁడు కేవల దైవ మొ
నర్చుటెట్లు. 384

స॥ అని గురుం డుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతనమస్కారుండై
యరుదెంచి హరిశ్చంద్రుండు గంగాతీరమ్మున ఘోరశివం బొనర్చె. 382

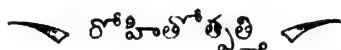
క॥ ఆతనిశివమున కెడఁగఁ బ్రీ, చేతుం డానంద మొంది చెచ్చెరఁ గన
నై ప్రీతిఁ గోరుము వరమన, భూతలపతి కేలు మొగిచి పులకిత
తినుఁడై. 385

క॥ అనవత్కుండవై ముఖం, బున మునిఁగెడినాకు ఋణవిముక్తిప్రదు
నం, దనుఁ గగుణింపుము నావును, జనవతి కతఁ డనియె దరహస
న్ముఖుఁ డగుచున్. 386

ఉ॥ నందను నీ తొపంగెడఁ గనందగునందము వొల్పువాని మి
న్నందెడిసద్గుణంబులకు నాకరమై తగువాని భూమినం

కృందనో తత్పుత్రం బశువుగా నొనరించి యజించెదో మదా
నందము గోరి; నావుడు మనమ్మున భూపతి గొంకి యిట్లనుట. ౩౫౦

స॥ మహాత్మా? వంధ్యతకన్న నియ్యది కొంత మేలగుట నిష్పాట
నొనరించువాడె సుతుఁ (బ్రసాదింపు) మనవుడు వరుణుండు నీకు నవశ్య
మ్మును గొమరుండు పుట్టు గృహం బరుగుము నావుడు సంతృప్తుండై య
తఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు నొడివిననాపెయు సంతసించెఁ దక్కుఁ
గల భార్యాశతమ్మును ముదమ్మునఁ బొదలె. ౩౫౧

గీ॥ అతనిభార్యాశతమ్మునయందుఁ బట్ట, రాజ్ఞి యగులై బృ యంత గర్భ
మ్ము చాల్చి, సది నెలలు నిండఁ గనియెశుభదినమందు, సుతునిఁ గంద
ర్పనుండరుఁ బఠిహితముగ. ౩౫౨

స॥ హరిశ్చంద్రుండు జాతకర్తం బొనరించి యఖండోత్పవం
బాచరించె నట్టియెడ వరుణుండు విప్ర)వేషమ్మున నట కగుడెంచి స్వస్తి
వచన పూర్వకమ్ముగఁ ద న్నెఱిగించి యిట్లనియె. ౩౫౩

ఉ॥ నావరదానకారణమునం దగె వంధ్యత లేమి నీకు; స
ద్భావుడ వేని యీసుతునిఁ బార్థిని? యజ్ఞవశం బొనర్చి ను
శ్రీ) వెలయు యజింపు మనఁ జింతమెయి న్నరిపాలుఁ డక్కటా?
యేవిధ నిక్కు మారకుని నీఁ దగు నీ కెటు లొనుఁగఁదగు? ౩౫౪

చ॥ వరుణుఁ డితండు విప్రుఁడయి నచ్చె వాటొక్కట నీడఁ బోనఁ డె
వ్వరికిని దేవహేళనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం
బురుహసమాననుఁ ముఖముపొంతు వధించినఁ బుత్ర)శోకముం
దరమె భరింపఁ దక్కుటివిధమ్మున నీతఁడు ప్రీతి చెందునే. ౩౫౫

క॥ పెక్కు గు బాములఁ బడి తుద, కొక్కరుఁ గని నందులకు సుఖోదయ
మునకుం, దక్కితి నదిగాకయుఁ బై, మిక్కిలి శోకింప వలసె మితి
లేనివగ. ౩౫౬

వ॥ అని చింతించి ధైర్యం బవలంబించి వినయమున నతని కిట్లనుమహాత్మా? పుత్రుండుదయించిన పదిదినములకుఁ దండ్రి కర్తయో గ్యుఁడగుఁ దల్లి మాసమ్మనకు శుచి యగు యాగమ్మనకు దంపతులు ముఖ్యు లగుట సర్వ సమ్మతం బనవుడు వరుణుండు మాసానంతరమ్ము న నరుదెంతు నని చెప్పి చనియె నంత హరిశ్చంద్రుండు పరమానంద మ్మున విపులకుఁ గోట్లకొలఁది గోవులను చిలవర్వతమ్ములను హేమరా నులను నొసంగి యాత్మ జానకు రోహితుం డనునామం బిడి పుత్రవదన సందర్శనజనితానందపరవశుండై యుండునంత మాసమ్ము పూర్ణం బగుడు వరుణుం డెవ్వటియట్ల విపుఁడై యరుదెంచి యజింపు మనుడు నృపాలుండు డుఃఖనాగరమగున్డైయతనికినమస్తరించి కృతాంజలియై యిట్లనియె.

372

క॥ పానన మయ్యెన్ సదనము, దేవర రాఁబట్టి మఖవిధికిఁబసిబాలుం,
డేవిధి నర్హుఁడు దంత, శ్రీవెలయనివశువు శ్రుతినిషిద్ధమకాదే. 373

వ॥ కాపున దంతోదయంబు గా వేగను క్రతు వొనర్తు ననుడు సంగీకరించి యతం డరిగెఁ బిమ్మట సంతసమ్మునఁ గొంతకాలంబు గడపి నృపాలుండున్నంత దంతోదయం బగుట యెఱింగి వరుణుండు యథా పూర్వమ్ముగఁ గ్రీతు పైసర్పు మని వచ్చె నంత హరిశ్చంద్రుండు నిర్వ ర్తితనత్రారుండై యతని కిట్లను.

374

గీ॥ అకృతచాలుండు గర్భకేశాన్వితుండు, సమ్మతుండు గాఁగనుట వృద్ధ
సమ్మతంబు, గానఁ దత్త్వత నెఱవేర్చి క్రతు వొనర్తు, నీ వెఱుంగని
ధర్మ మెందేనిఁ గలదె.

375

వ॥ అనుటయు.

క॥ తెలిసి వరుణుండు నన్నుం, బలుమఱు తిప్పెదవు కపటభావం బది
నీ, కలవడియె నాత్మజనియం, దలి మోహము ని స్సనత్యతత్పరుఁ
డేసెన్.

376

వ॥ కేశఖండానంతరమ్మునఁ గ్రీతువొనర్పవేని చారుణం బగు శాపమ్ము నాచే నీ కీఁబడు నింత నిక్కువ మని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె

క॥ జనపంద్యం డిత్వోక్తునృ, పునికొలమనా బొడవి వ్యర్థపుంబల్లులు
గ, ల్లిసవాఁ డిశఁ డనియెడికీ, ర్తిని జెందకు పోయి వత్తు సృపతిన
తంసా. 3౬౩

స॥ అని చెప్పి యప్పటి కతం డరిగె భూపాలుండును సంత
ప్రాంతంగఁడై యుండె బదంపడి కొండొక కాలుమ్మనకుఁ గొనురుండు
చూడాకరణయోగ్యుం డగుదుఁ దక్కర్తార్థంబు గృతప్రయత్నండై.

క॥ తానును భార్యయుఁ డొడపై, నూనుని నెలకొల్పి మిగులశోభన
లీలఁ, శ్రీ) నెగడ నున్నతిటి వి, ప్రానుగర్తి వరుణుఁ డచటి కగు
దెంచి యనున్. 3౬౪

స॥ రాజేంద్రా? చూడాకరణంబు నిర్వర్తించుచుంటి విక
గొలఁత యేమున్నయది? మఖం బొనరింపుమునావును హరిశ్చంద్రుండు
గృతననస్థుండై యతని కిట్లు. 3౬౬

చ॥ ఇప్పుడ యొనర్చు తర్హు మని యేను నెలుంగుదు నట్లానర్చు యా
గవశువుగా నొనర్చగఁ దగం డిశఁ డాగమసంస్కృతిఁ ద్విజ
త్వపదవి నొందకుండినకశమున; మూడగుజాతులందుఁ దా
రుపనయనంబు లేమిఁ జరణోద్భవశుల్కులు కర్మభాగ్యాలున్.

స॥ కావున శూద్రప్రచాయం డగునిక్కుమారుని యాగవశు
వుగా నొనర్చుటకు శంకింతు నుపసీతుం డగునాఁడు నీయభీష్టంబు నెఱ
వేర్చురాజుల కేకాదశపర్వమునను బ్రాప్తాదుల కష్టసువర్తమునను నైశ్వ
లకు ద్వాదశబ్రహ్మమునను నుపనయనంబు విధిచోదితిం బనుగ్రహించె
దేనిఁ దక్కర్తానంతరమున యాగంబు విధియుసంబుగ నొనరింతు నా
వచనంబు సత్యముగ నెమ్మి యిప్పటికి వేంచేయు మనుడుఁ బ్రసన్నుడన
నుండై పరుణుండు దనపురమున కిరిగె నంతి పృపాలుండును బుత్రిని
కతనఁ బరమానందమునఁ గాలయాపనం బొనర్చుచుచుండె. 3౬౮

క॥ పదపడి యబ్బాలునకున్, బదియేడులు వోవుదెంచె బార్ధివుడున్నె,
మృదిఁ జింత గడలుకొనఁగాఁ, బదునొండవయేటఁ దగుశుభదిన
మునందున్. 3౬౯

వ॥ ఉపసయనంబు యథోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత వరుణుం
డరుదెంచి మఖం బొనర్చు మనుడు రా జిట్లనియె. 320

క॥ దేవా! కొమరుం డుపసయ, పావిత్రుడై యొప్పె మఖము పచరిం
చెడఁ గా, నీ వేడికొనెద నిన్ను న, మావర్తనకర్త మొలయునం
తకుఁ దాళె. 321

క॥ అప్పుడు నీమాటకుఁ బ్రీతి, సెప్పె దయచేసి. పాదసేవకుని న్ను
న్నిప్పాట గారవింపును, యవ్వలియన నతఁడుకోపియై యిట్లనియెన్.

క॥ వినయమున న్ (బ్రతారణ, మొవరించెడు పుత్రబంధ మొక్కిం
తయుఁ దె), స్పినయట్లు తోఁప దలు దె), స్పినేని న న్నిట్లు త్రిప్పఁ
జెల్లునే నీకుఁ. 323

వ॥ కానిమ్ము నీవలుకులయందలివిశ్వాసమ్మున నిప్పుడు నయిత
మరిగి సమావర్తనకర్తానంతరమ్మున రాజోవువాడ నని చెప్పి యతం
డరిగఁ బిమ్మట నృపాలుండు సంతసించి యుక్తకాలమ్మునఁ దక్కినకా
ర్యంబు నిర్వర్తించి రాజోవువరుణునకై తలంకి చింతించుచున్నఁ
గొమరుం ఁడిటు లేల చింత సేసెద'వని యడిగి కారణం బెఱిగి యాత్మ
మరణమ్మునకు భయమంది మంత్రిపుత్రులతో యోజించి యేకతంబ వన
మ్మునకుఁ బలాయనం బొనర్చె బదంపడి వరుణభయమ్మున దూతల నం
పించి నృపాలుండు వెదకించి కానక దుఃఖాకాంతుండై యుండునంత
వరుణుండు జన్నం బొనర్చు మని నిర్బంధింప నరుదెంచిన భయత్రీస్తుండై
యతం డతనికి మ్రొక్కి యిట్లనె. 322

చ॥ భయమునఁ బాటిపోయె జలపాలక! బాలకుఁ డేమి సేయుడు
న్నయవధగామి గామియును నా కనువయ్యె వనమ్ములందుఁ ద
ద్దయు నునిపల్లెలందు వసుధాధరగహ్వరసీమలందు నా
దయివయనుజ్ఞ భృత్యతతి యారసి కానక పచ్చి రయ్యెడఁ. 324

ఉ॥ ఏమి యొనర్చుమన్న నది యే నొనరింతు మహాత్మ! తప్పు నా
పై మొన సెన్ ఓమింపుమనఁ బాశి మహాగ్రహుడై వసున్ వృథా

కామునిగా నొనర్చితినిగా? కవటమ్మున; నీకు నబ్బు దీ
ర్ఘాయ మాజుదర మిహమ్మున దీవఁ గృశింపు మెప్పుడు.

ప॥ ఇట్లు శపించి యతం డరిగిన నరవతివ్యాధిపీడితుండై ఘట్రుఁ
గనరామికి మఱింతి వగచుచునుండునెడఁ బదపడి యొకనత్సరమ్మునకుఁ
దండిమరవస్థ విని కనుఁగొననుంకించి రోహితుండు బయలు వెడలు
నంత శక్రం డడ్డమై విప్రీయావమ్మున వతని కిట్లనియె. 322

ఉ॥ పాకుము రాజపుత్ర? నృపపుంగవుఁ డెమ్మెయి నాత్మసౌఖ్యము
జేకొన యాగము న్నెవము చేసి నినుక వధియించు నాత్మసౌ
ఖ్యాకలనంబు గోరునపు లాత్మజుఁ డంచుఁ దదన్యుఁ డంచు చు
ర్చీకులు నూడఁ బో రకట? తెల్లఁగ నేల? యకారణమ్ముగ. 323
గీ॥ ఆమునివృత్తిపొంటె ని న్నడఁచ నెంచు, తండ్రిఁ గన నేక నే
యతండు మృతినీ, జెందుపిమ్ము నరిగి యానందమెసఁగ, రాజ్యభా
రమ్ము వహియివరాదె నీకు. 324

ప॥ అని బహుభంగుల వానపుండు నిషేధింప నివృత్తగను
నరడై రోహితుండు మఱియు మెకనత్సరమ్ముదనుక నవ్వనమ్మున
యూడి పదంపడి తండ్రి యత్యంతదుఃఖమ్ముననున్నవాఁ డని విని మర
ణమ్మునకుఁ గృతనిశ్చయిండ్డై గనునోన్ముఖుం డగుడు బ్రాహ్మణునావ
మ్మున వానపుండు యథాపూర్వముగా నేతెంచి యుక్తివచనముల
వారించెఁ బిమ్మట. 325

క॥ భూతలవతి రోగమ్మున, నాతునుండై గురు వసిష్ఠుఁ బ్రార్థించినవా
నాతండు చెప్పె నుచాయము, క్రీతునిచే నుఖము చెందు కృతకృ
త్యుడవై. 326

ప॥ వేదవిదులు క్రీతుని దశవిధపుత్రులలో గణియింతురు గావున
వరుణుం డిక్కతమునఁ బ్రీతుండై శావమోక్షణం బొనర్పు నని
వెండియె. 327

స వై మ స్తం ధ ము .

క॥ తపములు వ్రతములు దాసము, లపరిమితముగా నొసర్చి యాత్మజ్ఞాన
గని లో, భవరీతుండై యెవ్వఁడు, కృప లేకవ్వాని ముఖము నెనయు
వధించుకొ.

౩౮౪

ఎ॥ వదంపడి వల్లె యని నృపాలుండు క్రోధాగ్నితం దగుకొమరుని
దెమ్మని మంత్రిని నియోగించిన నతం డెల్లెడ నరయువంత నజీగర్తుం
డను బ్రాహ్మణుండు ధనహీనుం డొక్కరుండు పొడకట్టె నతనికి శుభః
పుచ్చ శుభశ్శేఫ శునోలాంగూలు రనువారలు మూగురు కొమరులు.

ఉ॥ అతనిఁ జూచి మంత్రీ వరుఁ డగ్రీకులోద్భవో మానృపాలకుం
డాశురుడై రుజావహృతికై నరయాగము సేయు నీతనూ
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదో గోశతిమూర్త గృహించి వి
క్రీతునిఁగాఁగ నా; నతఁ డొగిం ధనహీనతఁ జేసి ప్రీతుడై.

౩౮౫

న॥ లోభమున నొక్కరు నెమ్మం దలంచి యందుఁ గార్యాధికారి
యగుకతన జ్యేష్ఠు నీ నేరక కనిష్ఠు నీనెంచుడుఁ దల్లి నాకు వీనియందుఁ
బ్రేమం బగ్గలం బనియె నంత మధ్యముం దగు శుభ శ్శేఫు నెనంగిన
మంత్రి యతనిం గొని నృపాలున కిడియె.

౩౮౬

❧ హరిశ్చంద్రుఁడు నరమేధం బొసర్చుట ❧

క॥ మునిపుత్రునిఁ బశువుం గా, నొసరిచి యూపమునఁ గట్టి యుర్వీ
శుఁడు యాగనియతి నుండుడుఁ గనిముని, జనులెల్లరు కస్తివడిరి
జననాథమణి.

౩౮౭

ఎ॥ అట్టియెడఁ బశువిశననకర్తమునకు శమిత శస్త్రాదానంబొస
రింపక దయాళుం డగుట నిట్లను.

౩౮౮

క॥ దీనుని విప్రీకుమారు న, నూపముగ నేడ్చువాని నూరకచంపం
గా నేరఁ బావకర్తము, గా నెఱిగియు నిట్టివనికిఁ గడుకొనఁ దగునే.

న॥ అని యతం డప్రావకర్తమునలన విముఖుం డగుటయు రాజు
సదస్యులం గాంచి కర్తవ్యం బే మని యడిగిన నానభయం దొక్క పెట్టెఁ

గిలకిలారావం బెసంగె శునశ్శేపుండు నతిదీనగతి నేడ్చుచుండె నయ్యెడఁ.
దజ్జనకుం డజీగర్తుండు లేచి యుచ్చైస్వరమ్మున నిట్లను. ౩౯౦

చ॥ జనవరి? యాతఁ డిప్పనికి సమ్మతి నందఁడయేని నేన మ
త్తనయుఁ డటంచు నందియమెదం గనకే మఖకర్మపూర్తికై
హాసన మొనర్తు నిప్పశువు; నప్పు డొసంగినదానికన్న వే
తన ద్విగుణమ్ముగా నిడదె? ద్రవ్యమ చేయు మఱెట్టికృత్యముల్. ౩౯౧

ప॥ అనవుడు నృపుడు సంతసించి వల్లె యనుటయు నజీగర్తుండు
పుత్రీహాసనమ్మున కుద్యుక్తుం డయ్యె. సంత సభానదు తెల్లరు నాతని
ఘోరకృత్యమ్మునకు హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. ౩౯౨

క॥ క్రూరుండు పిశాచముకా, కారయ నీతండు విప్రుఁ డగునె మహా
పా, పాకంభుఁడు లోభమునఁ గు, మాగుంజంపుటకు నుద్యమం
బొసరించుకొ. ౩౯౩

ప॥ అని యతని నుద్దేశించి.

క॥ విను మోవిప్రీధమ! నం, దనుఁ జఁపి ధనంబు గొనుట దగునే
వేదం, బునఁ దాన పుత్తుఁ డగుచుకొ, జనియించు నెటన్నపలుకు
చదువఁగ లేదే. ౩౯౪

ప॥ ఇయ్యది ధనలోభమ్మునఁ నాత్మహాసనం బొసరించుటయు
కాదే? యని బహుభంగుల దూషించుసమయమ్మునఁ గౌశికుం డట క
రుడెంచి రోదనం బొనర్చుశునశ్శేపునియెడఁ గరుణించి నృపతిం గాంచి
వాగించి యిట్లనియె. ౩౯౫

క॥ అసిటా! ములములములుఁ గుద్వి, జకుమారుకొ జంపు టుడుగు జనవరి?
నియా, గకృతియుఁ బూర్ణం బగు నీ, కకలంకయశంబు రోగహా
నియు నొదవుకొ. ౩౯౬

మ॥ తనదేహమ్మున కవ్యదేహమును విత్తం బిచ్చి పాపాత్ముఁ డా
జనకుం డీగొని వమ్ముచేసి యఘచుకొ సాధింపఁగా నేల? యీ

జననింద్య మ్మగుకృత్యమున్ విడు హరిశ్చంద్రావనీపాల? యెం
దును బుణ్యం బనుకంప హింస మిగులన్ దోషమ్ము ముమ్మాటికిన్.

గీ॥ సర్వభూతములందును సమత గలిగి, యింద్రియోపరమమ్మున నెనఁ
గువాని, కఖిలసుఖములు నొనఁగు నయ్యంతరాత్ముఁ, డిట్టిదుష్కృతి
సౌఖ్య మెందేని యిడునె. ౩౯౮

చ॥ బ్రతుకుట యిష్ట మెల్లరకుఁ బార్థివ? నీవలె వీనికిన్ స్వకీ
యతనువునందుఁ బ్రీతి యగు టబ్బురమే? సకలంబు నాత్మన
మితముగఁ జూచుపూరుషుఁడు మేటి; పురాభవవైరమేని నీ
కితినికి లేదు నిక్క మితఁ డేయపకార మొనర్చె నక్కటా. ౩౯౯

క॥ జనుఁ డెవ్వఁడు నిరపరా, ధుని దున్తున్ వాఁడు వాని తొల్లిటి
కృత్యం, బును మఱవక రాఁబోవుట, ననమునఁ జలవట్టి చంపు
న్యాయ్యం బగుటన్. ౪౦౦

క॥ అకటా? యెంతటిమప్పుం, డొకదా? ద్రవ్యంబునన్ గడున్ లోభము
పూ, ని కనిననుతుఁ గనికరము గ, నక చంపఁగ నొప్పెఁ దజ్జనకుఁ
డు ద్విజుండై, ౪౦౧

క॥ పలువురఁ బుత్రులఁ గనఁదగు, నెలమిన్ గయ కేగు నొక్కఁడేనియు
యాగం, బులు సేయు నృషము విడుచున్, సలలితమగుగతిని
దనకు సంపాదింపన్. ౪౦౨

క॥ అనుధర్మములు వమ్ముగ, జనకుం డిటు సేయు టొప్పేజనవర? దుష్టా
త్తుని నీతని శిక్షింపఁగఁ, జనదే? పాపంబు సైఁవ జనపతి కగునే.

ఉ॥ ఏనృపుదేశమందు వసియించుజనుం డొనరించుఁ బాప ము
ద్దానను. పశ్చభాగమును దన్నరనాథుఁడు వొందు నుత్తముం
డైనత్రిశంకుభూమిపతి కాత్మభవుండవు పుత్రుఁ జంపు ని
వ్యానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దపకీర్తి గూర్తువే. ౪౦౩

క॥ మునిపుత్రుని విడువుము దు, ర్జనుని నడగర్తు శిక్ష సలుపుము న్నాడె
ననియోగం బొనరించుము, పనుపడు నీదేహమం దపారసుఖమ్ముల్.

స॥ జనవర? సీమతండ్రి గురుళాపము చెంది శ్వపాకుఁ డయ్య నా
సనుపున బొందితిఁ జనె దివంబున కాయుపకారకారణ
మ్మునయినన్ ద్విజాత్మజు విముక్తుఁ గఁ జేయుము బ్రాహ్మణుండయా
గనియతు నీన్ను వేడికిని గాచక నా కిది యీగఁ జెల్ల దే.

ఉ॥ యాగ మొనర్పవాఁడు దను నగ్రిజుఁ జెయ్యది గోరు దాని “న
భ్యాగతుఁడే రమేశుఁ,, దని యాదర మూని యొసంగు టాప్పు న
త్యాగికి యాగ మెట్లు ఫలదం బగు? నే నిది గోరినాఁడ నా
కీగఁ దలంపు మీ ద్యుది ను యిచ్చు నరేంద్ర? సుఖంబు నీకొగిన్.

ఉ॥ నావును గాజు వల్కు మునినాథ? యథార్థము వల్కి తీవు న
ద్యాపుడ వయ్య నాకుఁగ్రతుభంగ మొనర్చెదె? వేఱు గోరు మీఁ
గావలెత్తు జలదర మఖండగతి న్నను బాధ పెట్టఁగా
నానరుణున్ యజింపఁగి ధరామరపుత్రీకుఁ గ్రితుఁ జేసితిన్. ౪౦౮

స॥ సకలధర్మవేత్త వగునీ ఁందు బదులు సెప్పకు సునుడుఁ గౌళి
కుండు కోపాకులుండై శునశ్శేపురొదనంబు విన నెల్ల క కరుణారస
పూర్ణుండై దాఁఖించునజగ ర్మపుత్రీపార్శ్వమున నిగి యభయం
బొనంగి యిట్లను. ౪౦౯

ఉ॥ ఈనృపుఁ డేమి నేయు విన మే నొక ముత్తము సెప్పవాఁడ న
ద్దానిఁ బఠంపు మయ్యది ముదం బిడు నీ కని యట్లానర్ప శో
కానుగతింబుగా మనమునం దది మాటకీ దా జపించె న
ద్దానఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యె సుఖదాయకుడై వరుణుండు వాసికిన్.

స॥ అట్లు నవ్విస్వరూపమున శునశ్శేపునకుం బొడకట్టినయద్వేపుం
గాంచి యెల్లరును విస్మితు లైరి. హరిశ్చంద్రుండును బద్ధాజలిపు
టుండై నమస్కరించి యిట్లు నన్ను తించె. ౪౧౦

ఉ॥ దేవ? మహానుభావ? నను దీనుఁ గృతాగను లుట్లు మందునిన్
బావితుఁ జేయ వచ్చితి వపారకృపారసవార్ధివై భవ

శ్రేవకుఁడ౯ గటాక్షమునఁ జేకొనుమీ యపరాధ మెఘ్మెయి౯
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞకుఁ దప్పితిఁ బుత్ర)కాంక్షినై . ర౧౨

క॥ బెగడయ్యె నా “కపుత్ర), న్య గతి రాన్పి” యనువచనంశ్రవణ
మున౯, భగవంతుని నిను వంచితు, నిగఁ జేసితి దానఁ గాదె నిగ
మవిధిజ్ఞా. ర౧౩

చ॥ తెలియనివాని హేలనము ధీవరులొప్పి సహింతు) దేవ? నా
కలవడె రోగ బాధ పయి నాత్మ జుచేసినవంచనంబు; కా
నల కరిగె౯ నుతుండు మరణమ్మునకు౯ భయమంది ; జన్మము౯
నలుపఁగఁ గ్రితుఁ దెచ్చితిని సద్విజపుత్రకు నీదుపీ)తికై . ర౧౪

గీ॥ వీనికతమున దేవ? నీదై నదర్శ, నంబు నా కబ్బె ననుపమానంబు
మజ్జ, లోదర వ్యాధి బాధయు నుడిగినట్ల, యయ్యె నాపుడుఁ బాశి
యి ట్లనియెఁ బ్రతికి. ర౧౫

క॥ రోదనశీలుం డై న, న్నాదరమున ధైర్య మేది యనుపదము౯ స్తో
త్రాదుల నుతించు ద్విజదా, యాదు శునశ్శేపు విడుపు మామయ
మెడల౯. ర౧౬

వ॥ నీజన్మంబు పరిపూర్ణం బయ్యె నీ కింక వ్యాధి వలని భయం
బు లేశంబును లేకుండు నని చెప్పి నరుణుండు శునశ్శేపు విడిపించిన.

క॥ అయికారణమై జయరవ, మయసుయ్యె౯ యజ్ఞ శాల మహిపతియు
నిరా, మయుఁ డయ్యె శునశ్శేపుఁడు, భయహీనుం డయ్యె మఖము
పరిపూర్తిఁ దగె౯. ర౧౭

వ॥ ఇట్లు విముక్తుండై శునశ్శేపుండు సభ్యులను నుద్దేశించి
కృతాంజలియై. ర౧౮

ఉ॥ ఓకృతవిద్యలై నకరుణోదధులారః చుహాత్తులార? శా
స్త్రాకలనమ్మున౯ దగినయట్లు వచింపుఁడు మీఁద నెవ్వఁడో
నా కగుఁ దండ్రె; మీదువచనమ్మున నాతనిఁ గొల్చువాఁడ ను
ల్గోకుని; ధర్మ నిర్ణ యము సూక్ష్మమతుల్ వివరించు టొ ప్పగు౯.

క॥ అనవుడు సభ్యు లజీగ, ర్తునికిం దాఁ బుట్టి పెరిగి తుద కీతం డా
తసికిఁ గా కెవ్వరికిఁ, దనయుం డగు నొండు రీతి ధర్మ్యం బగునే.

ప॥ అని శఁకించుచునుండ వామదేవుం డనుమునివరుండు.

గ॥ కనుఁగాక యజీగర్తుఁడు, ధనలబ్ధుం డగుచు నమ్మె ధరణీపతికిఁ
దనయుం డీతఁడు గాదే, ననఘుఁడు పరుణునకుఁ బుత్రుఁ డగు
న్యాయ్యముగఁ.

ర॥౨౨

గీ॥ అన్నదాత భయత్రాత్ర యాదరమున, విద్య నొసఁగినవాఁడును విత్త
దాత, కనినవాడును నేవురు తనకుఁ దండ్రు, లండ్రు ధర్మవిధా
నజ్ఞులై నమునులు.

ర॥౨౩

ప॥ నావుడుఁ గొందఱు కన్నవాని కనియు మఱిగొందఱు వరు
ణుని కనియు నిఁకఁ గొందఱు నృపతి కనియుఁ దమతమయభిప్రాయ
ములు వెలువరించి వివరించునయ్యెడ వసిష్ఠుం డీట్లనియె.

ర॥౨౪

చ॥ వినుఁడు సభాసమర్? శ్రుతిగవీపరిశీలనఁ జెప్పుచుంటి నీ
తని ధనలబ్ధుడై క్రయవిధమ్మున భూపతి కిచ్చినప్పుడే
జనకత తండ్రియం దెడలి సంగత మయ్యె నృపాలునందు; యూ
పనియతుఁగా నెనర్చుటచు బార్ధిన్రు డట్టిఁడ నాఁగఁ జెల్లెడి.

చ॥ పరుణుఁడు దన్ను మాటికి స్తవం బొసరించుటఁజేసి వీని సా
దరమనఁ గాచె నాతఁడును నండ్రి యనం దగఁ డెవ్వని న్నుతిం
తురు మఱి వాఁ డొనంగు ధనతోపపశుప్రభుతాదిసంపదల్
పరమును బ్రాణముక దన కపారముగా ముద మజ్ఞేనేనియు.

గీ॥ ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత వీర్య, వంతి మగుమంత్రీ విచ్చి
కాపాడె నెవ్వఁ, డతఁడు కౌశికుఁ డీతిసపిత సుమతుల, నమ్మతం బిది
నావుడు సభ్యు లెల్ల.

ర॥౨౫

క॥ ఇది ధర్మం బని నుడివిన, సదయుండై గాధిజుండు జనకుండై ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మున, బొదలుము నాపుత్రులందుఁ బుత్రుఁ
డ వగుచు.

ర॥౨౬

ప॥ నావుడు శునశ్శేపుండు గౌశికువెంట సరిగై బదంపడి వరు
ణుండు తనభువనమ్మునకుఁ జనియె ఋత్విజులును సభికులును దమతమ
పొందుపట్లకు నేగిరి. ర౩౯

గీ॥ ఆహరిశ్చంద్రభూసాలుఁ డామయంబు, వాసి కృతకృత్యుడై ప్రజా
చాలనం బొ, నర్చె రోహితుండు నిని జనకునికడకు, వచ్చె దుర్గమ
మైనయవ్వనము విడిచి. ర౩౦

చ॥ తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రిశంకువుతుండం
త నెమరు వచ్చె రోహితుండు దండికి దండము వెట్టి నండ
రీతిని బనయగ్గ నన్నిధి నతిప్రతిపత్తిని లేవకున్న నం
దను నొగి లేవ నెత్తి ప్రియవత్తునఁ గాఁగిటఁ జేర్చె దండ్రీయం.

క॥ నులివెచ్చని బొప్పమ్ములఁ, దలఁదడుపుచు మూర్కొనున్ ముదమ్మున
నంక, స్థలమున నిడికొనిమోమున్, బలునులుగనుఁ గుశలమడుగుఁ
బారి వుండు సుతున్. ర౩౧

క॥ సరమేధ యాగవృత్తం, బరిదిగిఁ బుత్రునకుఁ జెప్పి యన్నరవకుఁ డా
దరమేదురుండై రాజ్య, స్థిరుడై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చన్.

ప॥ పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు వసిష్ఠుండు హోతగా రాజనూయం
బొసర్చి యతిని నెక్కుడు సత్కారమ్ముల గారవించె. ర౩౨

ఆ॥ వె॥ యాగపరిసమాప్తి యగుమీ ది నొకనాఁడు, శక్తిసదనమునకుఁ
జనె నరుంధ, తీమనొహుండు తినిరి గాధిజుండును, నటకు వచ్చె
నింగు సరయుపొంతు. ర౩౩

❧ విష్ణు విశ్వామిత్రీ సంవాదము ❧

ప॥ ఇట్లిరువురును నొక్కెడఁ గూర్చుండి యుండునంత విశ్వా
మిత్రుండు హరిశ్చంద్రదత్త బహుమాన భాసుకండగు వశిష్ఠుం గాంచి
విస్తయమ్మున నీ కీ యబ్బురం బగుపూజ యెవ్వం డొనర్చె నొడుపు
మన నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె. ర౩౪

ఉ॥ చంద్రసమాసనద్యశుఁడు సత్యవహోనిరతుఁడు నౌ హరి

శృంగుఁడు మాకు శిష్యుఁడు ప్రశస్తగుణుఁడతిగాతి యశ్వరా
జేంద్రులు సాటి రా రతనియ్యికి మొన్న యొందె డట్టిగా
సాంద్రిము రాజనూరు మనుసత్కృతు నట్టిడె నిట్టిసత్కృతుల్.

గీ॥ సత్యవాదుల దాతల శౌర్యపగుల, ధర్మసంతుల నెందు భూతంబు
మొదల, మూఁడుకాలమ్ములందు నీ రేహంభున, ముల హరిశ్చంద్రు
నకు సాటి గలరె నృపులు. రరె

ప॥ ఇట్లు పెసిష్టుండు పరిశ్చంద్రుఁడుగాతీశ మం బుగ్గడించిన ననూ
యూగిస్తుండై గాధిజంష కోవరంగక్తులో చనుండై యిట్లనియె. రరె
క॥ కవటప్రియు మిథ్యావా, దపరాయణుఁ బెద్దజేసి తద్దము సుతి చే
సి పలుకఁ దగవే యాతఁడు, నెవమున వంచించ లేడె నీరాధిపునిక.

చ॥ పలుకుల కేమి? యానృపుని బంధము వెట్టి మనత్యవాదిగా
ఖలునిగ దాత గామిగ నికామ మొప్పున గలాడె నిట్లు నే
సలుపనయేని నాదయింపించితిపుణ్యము రిత్త పూవు ని
ట్లలవడఁ జేయఁ జాలిసపు డట్లుగునే భవదీ ము పుణ్యము. రరె

ప॥ ఇట్లన్యోన్యసంభ్రాంతసుకృతమ్ములు పణమ్ముగా వివదించుచు
నమ్మునివలలు నాకమ్ము విడిచి స్వాశ్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత నొక్క
నాఁడు హరిశ్చంద్రుండు పణమ్మున గ్రుమ్మునవా డొక్కెడ. రరె

క॥ బోలెన నేడ్చెడియొకయం, భోరహస్తతాక్షిఁ జూచి పొడమిన
కరుణా, ఘోరవనమ్మున నిటు లే, కారణమున నునికి యెనఁడు
కాంతుఁడు నీకుక. రరె.

క॥ క్రూరుండు రాక్షసుండు, న్నారాజ్యమునందు లేడు నాతిరొ? నిమః
ఖారంభమ్మున కెవ్వఁడు, కారణము వచింపు వానిగం డెడగింతుక.

చ॥ అనుసరాలువాక్యముల కచ్చెలి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దనజనితాశ్రువుల్ వదన తామరిసమ్ము నలంకరింప నో

జనవర? గాధిజం డ నెడిసెయమి నన్నును బాధ వెట్టు నా

తనితిపము కొ మదిర్థ మనఁ దన్నరపాలుఁడు దాని కిట్లనుక. రరగి

స॥ నీవు స్వస్థచిత్తవై యుండువది యేను భవత్పిడాపారాయ
ణుండై తపం బొనర్చునమ్ముని నిప్పుడ వారించువాడ నని యూరార్చి
విశ్వామిత్రునాశ్రమమ్మున కరిగి నమస్కరించి విషయమ్మున నిట్లను.

ఉ॥ ఏల తపం బొనర్చెదను మునీంద్ర? వృథాగతి జేహవీడయుక

బోలునె సంయమించులీలకు; బాంకక తెల్పుము నీదుకోర్కె; భూ
పాలన మే నొనర్చుతఱి బాపపుబుద్ధిని లోకవీడ కీ

లీలఁ దపం బకార్య మగు లె మ్మిది పున్నెను పూరుషార్థమా.

స॥ హరిశ్చంద్రుం డిట్లు వారింప నచ్చేటు విడిచి విశ్వామి
త్రుండు తపం బుడిగి సంభృతకోఁఁగుండై యొండెక కడుగుచు. రరగ
క॥ దినమునఁ దాను వసిష్ఠుఁడు, వినదించుటయును దపంబు విఘ్నంబు
ను హే, తువులుగఁ గోపము పొచ్చుగ, నననీపాలునకు వంచనా
ధానుకుండై . రరగ

స॥ ఒక్క దానవుని సూకరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును
హరిశ్చంద్రుచువననంబు బొచ్చి రక్షకులకొ భయపెట్టి కడంబమాలతీ
యూధి కాదులం గదలంజే ముచుఁ బుడమికి గంతాఘాతంబు దొడరఁ
జంపక కేళికీమల్లి కాదుల సున్నానించుచుఁ గరవీరోశీరంబులంద్రవృచు
ముచుకుందాశోక తిలక వకుళంబుల నూపుమాపుచుఁ గదనం బొనర్చు
సంత మాలాకాయలు గొండొక పోరాడి శరంబులు పఱగించినఁ దలంక
కున్చి నది కేవలసూకరంబు గాదనియుఁ గాలరూపమ్మున నిల్లెవ్వండేవి
రాబోలు ననియు శిలకించుచుఁ బలాయనం బొనర్చి శరణాగతులైన
సప్తపాలుండు వారల కిట్లను. రగిం

ఉ॥ ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు చేవతలో! సురారులో?

భూమి నెవండు నాకును రిపుండు వచింపుడు వాని నింతలో

నేమముమై విధించెద నని న్నను నెక్కఁడెదుర్చువాడె? త

న్నానుము హపుఁ దావును గుణమ్ములునుక వివరింపుఁ డింతకుక.

చ॥ నావును మాంకారు లిట్లనిరి.

చ॥ దివిజుడు గాఁడు రక్తసుఁ డుదీర్ణబలుండునుఁ గాఁడు దేవ? పు
ష్పవనములెల్లఁ గూల్చె నొకపది తదీనుబలంబు చెప్పఁగా
నవున? యెదిర్చి పై విడుచు నమ్ముల కోర్చియు నార్చి పేర్చి భీ
తి వడఁగఁ జేసె మమ్ముఁ జని తీర్పుము దానినువంబు నావువఁ.

చ॥ హరిశ్చంద్రుండు వాసుంబునెక్కి సైన్యావృత్తుడై వనం
బున కరిగి ఘుర్గుంచునెక్కిలంబు దౌదవృత్తం గాంచి దానిచే విశీర్ణం
బులై పడియున్నలతాకుంజపుంజమ్ము నరసి సంజాతక్రోధుండై. రగిరి

క॥ కడుకొని ధనువున బాము, చొడిగి యెరుగు వచ్చుదాని దుడు
కడఁపఁగ నె, క్కుడురయమున విడిచిన నది, తడయక పరుగిడియె
నులిపు దశదిశ లలమున్. రగిరి

క॥ ఈతినాశుగమునకుఁ, లోఁగక గికురించివనములోఁ జూరఁబడున,
య్యోగడపుటడనిపందిక, దాఁగని కోపించి యేసెఁ దద్దయు శర
ముల్. రగిరి

ఉ॥ కొండొకసేపు గప్పమును గొండొకసే పెడయై యదృశ్యమై
గండునఁ గుప్పిర్చుట నడయుఁ గ్రాలు నొకానొకచోట నాప్పును
ద్దండముగాఁగ నొక్కయెడ; దానిపిఱుందన వాజి నెక్కి భూ
మండలనాయకుం డరిగె మాననికోపభరంబు మెచ్చునఁ. రగిరి

క॥ రయమునఁ బఱచెడికోలము, నెయిదఁగ నరపాలుఁ డిట్లు లేసినఁ
దత్సే, న యదాయదలు పదాపద, లయి యాభూపాలు నెయిద
కలునిటు చెదరెక. రగిరి

ఉ॥ ఆనరపాలసూతి యిటు లక్తిటివెంట సధిజ్యచావుండై
సేనకుఁ బాసి యేగి వనసీమలు పెక్కులు దాటి సంగత
గ్లానివిదూనమాననుఁ డఖండపిపానకుఁ డంతఁ గాంచె న
క్లాననగుధ్యమం దతులకాండమనోహర మైనయాపగఁ. రగిరి

వ॥ కాంచి తత్తీరమున వారువమ్ము డిగి జలమ్ములు ద్రావి త్రా
వించి యిక్కఁ గోలమ్ము నరయరా దని కృతనిశ్చయుండై దిగ్భ్రమంబు
దోడర నగరంబున కెట్టు లేగును నని యోజించుచున్నంత వృద్ధబ్రా
హ్మణరూపమ్మున విశ్వామిత్రుం డట కనుదెంచిన నతనికి నమస్కరించు
టయు నతండు స్వస్తివచనపూర్వకముగ నిట్లనియె. రగి౯

క॥ ఏమిది యొక్కఁడవై యీ, భూమికిఁ జనుదెంచితివి నృపుడవయ్య
ను నీ, కేమి పని యబ్బె నిచట న, యోమయ మివ్వనము మనుజు
లుండరు దీనక. ర౬౦

వ॥ అని యడిగిన హరిశ్చంద్రుని డిట్లనియె.

ఉ॥ కోల మొకండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్టి యేడ్వెఱ్ఱ
బూలవనమ్ములోఁ దిరుగఁ బోఁజిమి దృక్తి యెదిర్చి రక్షకుల్
దోలఁగ లేక నాకడకుఁ దోంపుభీతిని నేగు దేర నే
నోలి వధింప వచ్చి శర మొండు నిగుడ్చితి నంత నద్దియక. ర౬౧

❧ విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని నందించుట. ❧

వ॥ పరుగిడిన దానివెంటఁ జేతెంచి యిట కనుదెంచితి నైవ్యం
బెటకేనియుం జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగ రాదు తుత్తి
పాస లధికంబుగ బాధించుటంజేసి నగరమ్మున కరుగ నెంచిన దిగ్భ్ర
మణం బొదవి మార్గంబు దెలియదు కరుణించి తెను వెఱింగింపు మని
మఱియు నిట్లనియె. రగి౧౨

మ॥ అరయ న్న న్నెఱుంగంగఁ జెప్పిన నయోధ్యానాథుకుండక నభ
శ్చరమాన్యంబుగ రాజనూయము మొదల్ జన్మములం జేసి భా
స్వరకీర్తిక జగ మెల్ల నేలెడిహరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా
పురి కేతెంచితివేని నిస్తులధనంబు న్నీకు నే నిచ్చెడక. ర౬౩

వ॥ తద్ధనంబునంజేసి జన్మంబొనరించికొందువుగాక నావుడు
విశ్వామిత్రుండు నగి హరిశ్చంద్రుని కిట్లనియె. ర౬౪

చ॥ ఇది యొకపుణ్యతీర్థము మహీశ్వర! యిం దవగాహనంబొన
ర్పడగుఁ బితృప్రీతిం బొనరువం దగుఁ దర్పణ మాచరించి యీఁ
గఁదగు స్వోక్తి కల్పిఁ ద్రిశకంబులు మెచ్చుగ దానధర్మముల్
“నదిఁ గని యీశ బోయిననంబులు చెందుదు రాత్మహంతృత్వ”

ప॥ అనుచుచ ననంబు వినకే? యియ్యెడన్నానంబు సలిపి నీకుఁ
దోచినయది నా కిచ్చితేవేని దాన సంతుష్టుండనై కొండొక నేల వచ్చి
సూర్యంబు గనఁజేయువాడ ననపుడు నృపాలుం డక్కపటవచనంబులఁ
గలతెఱంగెఱుంగఁ కృత్యోద్యమిందై యన్నదినఁ గ్రుంకి పితృతర్పణంబు
సలిపి కపటాకారుండు నావృద్ధున కిట్లనియె. ర౬౬

ఉ॥ దాన మొసంగువాడ విదితంబుగఁ గైకొనుమయ్య నీకు నే
దేని యభీష్ట మయ్యదయ యిచ్చెడఁ గంచనమో? గజాశ్వసం
తానమో? భూమిఖండమో? ధనంబులో? భూషణలో? గోవులో? మహా
ద్యావములో? సతీమణులొ? తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్.

క॥ మును కాజిసూయమున సన్నునిసన్నధియందు సకలమును గోరిన లే
దన కిత్తు ననుచు వ్రేతిముం, గొనియుంటి మహాత్మ? నీదుకోరిక
చెప్పుమా. ర౬౭

క॥ అసఘుండవు నీవు తీర్థ, బును బావన మిది యొసంగఁబోలదె నీకో
రినకోర్కె నాదువ్రేతినక, మునిజనులెల్లరును సత్యముగ గణి
యింపక. ర౬౮

చ॥ అన మునినాథుఁ డిట్లను ధరాధిప? యంతటివాడవోదు న
జ్జననత మైననీయశము చాటుదు రెల్లరు సూర్యవంశసం
జనితుఁ డుదారధీకుఁడు త్రిశంకునిపుత్రుఁడు తాదృశుండు లే
దనుచు వసిష్ఠవశానియును నాడఁగ వింటి నతండు బొంకునే. ర౭౦

క॥ దాతవు సకలధరిత్రీ, నేతవు నీ కొండు కొదవె నృప? నాదుతనూ
జాతునకుఁ బెండ్లి నేయు మ, నేతాదృశ మైనకీర్తి నెనయుము
పేర్తిక, ర౭౧

ప॥ అని గాంధర్వ మాయావశమ్మున దశవార్షికి యగు నొక కన్నియను, సుకుమారుండగు నొక కుమారుని దెచ్చి చూపి వీర వధూవరులిక్కార్యమ్ము రాజసూయాధిక పుణ్యప్రద మ్మనిచెప్పిన రాజు ట్ల కాక యని యంగీకృతిం దెలిపి యవ్వినప్రవనర్మిత మార్గమ్మున స్వపు రమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి స్వాశ్రమమ్మునకుఁ జని కృతోద్వా హుండై వచ్చి యగ్నిహోత్ర శాలాస్థితుడగు హరిశ్చంద్రుం గని యియ్యది మంచినమయ మ్మి నేదీమధ్యమ్మునన నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పిన దానం బొసంగవలయు ననికోరుటయు వదాన్య శేఖరుండగు నానృపాలుం డిట్లనియె.

౪౭౨

ఉ॥ ఆరయ నీవు బ్రాహ్మణుడ వంతయు నేలెడిరాజ నేను నం సారికి నెంత యుండిన యశంబునకుం గొఱ గాక యున్న ని స్సారమ కాదె వానిదగుజన్తము, ద్రవ్యము శాశ్వతంబై నీ కోరిన దేదియేనియును గొంకక యిచ్చెనఁ గోరుకొమ్మెగిగ. ౪౭౩

మ॥ అన విపుం డనునట్టిదాతవె నరేంద్రా! నీయశం బింతక న్నను నందందుఁ బొగడ్త కెక్కి జగదానందంబు సంధింప నీ ఘనరాజ్యం బఖిలంబు నేన్దులు తురంగంబుల్ మొదల్ నంపదృ ధి నొసంగు గదవయ్య? నీవిటులె వేదీమధ్యమం దుండఁగన్.

ప॥ అని కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీ యడిగినట్ల యిచ్చితి ననియె గాభజం డయ్యది గృహించి యిట్లు.

క॥ దానం బిచ్చితి దానన్, మానన ముప్పుగె యక్షిణారహితంబౌ దానము వ్యర్థం బనియెడి, మానవధర్మంబు విసవె మానవనాథా.

ప॥ కావున దీనికిం దగియెడిదక్షిణ నొసంగి కృతార్థుండవు గ మ్మనుడు ముసీంద్రా! దక్షిణానూనం బది యెంత చెప్పు మనుటయు గాభజం డతని కిట్లనియె.

౪౭౭

గీ॥ హేమభారద్యయమ్మ నాకిమ్మ సార్థ, ముగను దక్షిణ దానసంపూర్తి
చెందు, ననుడు నెనఁగెద నని ప్రతిజ్ఞను బొనర్చె, సత్యపరిపాలకుఁడు
హరిశ్చంద్రసింహుఁడు. ౪౭౮

ప॥ అట్లు కృతప్రజ్ఞుండై హరిశ్చంద్రుని డమ్మనికపటమ్మనకు
విస్తయూనిష్టుం డగునన్యవసంమ్మన మున్నరణ్యమ్మనఁ దన్నుంబాసి
నలుత్రోవల నరిగినేనకు లనుడెంచి స్తుత్యాదికమ్ముల నలరింపుట
యుఁ జింతాదంతురుం డగుకపి నవారల కెద్దియుం జెప్పక యంతిపుర
మున కరిగి నిజాంశర్గతంబున. ౪౭౯

చ॥ ధనమును రాజ్యమున్ మొదల దానము చేసితి దాని కేమి య
మ్మునికపటం బెఱుంగక సముద్ధతి దక్షిణ యిత్తు నెఱిసిం
కను ధన మేడఁ దెత్తు నిది కాలవశం బటుగాక యున్న నెం
దును దివసులే సుతారణమునం బొనరింతురె ద్రీవ్యలబ్ధులై.

ప॥ అని తదేకశత్రుండై యొం జెఱుంగక యున్నవతిం గాంచి
రాజ్య యిట్లనియె. ౪౮౦

ఉ॥ చింతకు నేమి కారణము చెప్పుము కాననీమనుండి ధీ
మంతుఁడు నచ్చె బుత్తుఁడు; క్రమంబుగఁ జేసితి రాజసూయమున్
బ్రాంతమునందు దూరమునఁ బార్థివశత్రుమ? లేఁ డరాతి; నీ
కింత విచార మేల? నచియింపుము నావుడు భూపమాళియున్.

ప॥ చింతాకారణమును గొంతొక చెప్పి భోజనాదికం బొన
ర్చక యారేయి గడపుసంతఁ దెల్లవాటుటయు సంధ్యాదికృత్యంబు
లొనర్చునంతకు మున్న శివామిత్తుం డనుడెంచి కృతసమస్కారుం
డగునృపతి కిట్లనియె. ౪౮౩

క॥ విడువుము రాజ్యమ్మును నొం, డెడకేగుము దక్షిణార్థ మిచ్చెద నని
ము, న్నొడిచిన బంగారమ్మును, గడువడి నాకిమ్మ తడయఁగాఁ
నేమిటికీ. ౪౮౪

ప॥ అని ధార్మ్యమునం బలుకుగాధిజనకు స రేంద్రుం డిట్లనియె.

క॥ ఇచ్చితి సర్వస్వమును, బుచ్చికొనుము వెడలి యిపుడ పోయెద
నిఁకఁ బై, పెచ్చుగ నెడివినదక్షిణ, నిచ్చెదఁ గాలాంతరమున నిపు
డీలేమిన్.

ర౪౬

ప॥ అని యమ్మునికిం జెప్పి భార్యాపుత్రుల వీక్షించి యిట్లనియె.

క॥ మనమూడుకాయములు గా, క నిఖిలరాజ్యంబు వివిధకరితురగ
ముల్కన్, ధనధాన్యములును నిమ్ముచి, జనమాళికి నిచ్చినాఁడ సంతో
షముగన్.

ర౪౭

ప॥ కావున నిక మనమియ్యెడ నుండుటచుచితంబు వెడలు
డని నిర్గమించునమ్మహిపాలుని వెంటఁ గొమరుండును భార్యయునుజింతా
దంతురులై సమ్రోవదనమ్ములతో సరిగి రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు
వారలయవస్థం గాంచి.

ర౪౮

ఉ॥ పౌరజనమ్ములెల్లరు సపారకృపారన మొల్కు సక్కటా!

ధీరుఁడవయ్యు నించుకయుఁ దేఁకువ లేక మునీంద్రుమామయన్
దారుణపాశముం దవలి దై న్యము నొందఁగి నయ్యెనే? దురా
చారుఁడు ధూర్తుఁ డెంతిపని సల్పె ధరామరుఁ డంచు బోరనన్.

ప॥ అమ్మునీంద్రు నిందించుచు దుఃఖాకాంతులై యున్నెడ
భార్యాపుత్రసహితమ్ముగఁ గదలి పురంబు వెలువడినఁ బిలుండన చని
నిలువరించి గాధిజండు నిష్ఠురమ్ముగ నిట్లనియె.

ర౪౯

చ॥ జనవర ! దక్షిణం దగ నొసంగు మొసంగుట కిచ్చ లేనివో

“న న”యని పల్కు మట్టులయినన్ నిన్ను నే సడుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు సచ్చయేని యిదిగోఁ గొను మిచ్చెదఁ గానిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జవదాట కిమ్ము కనకమ్మును దక్షిణకై యథామతిన్.

ర౫౦

ప॥ అని పొగొగొడ్డమ్ముగఁ దవలినయమ్మునీంద్రునకు సమస్కు
రించి దీనాత్ముండై యంజలి ఘటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె.

ర౫౧

ఉ॥ వారక నీఋణం బది యవశ్యము నీడగు నిచ్చికాని యం
భోరుహమిత్రవంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చుగ రాజసూయమున్
సారగతిం బొనర్చియు యశమ్మున మించినదాతనయ్య నే
నేరహి నన్నముం దినఁగ నిచ్చ యొనర్తు జగంబు నవ్వఁగన్. ౪౯౩

న॥ నీఋణంబు దీటుదనుక నే భుజింప నొల్ల మియ నిశ్చయంబు
కొండొక తాళితివేని నై వాసుకూల్యమ్మునం జేసి ధనంబు చేకుట నది
దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిశ్రుతం బొనర్చినకనకమ్మునకుఁగా నొసంగెద
నావుడు ముని యిట్లను. ౪౯౪

ఉ॥ వెడ వెడ మాట లాడెదవు వీటిఁడివే నరపాల ? నీకు నె
క్కడ వొరకున్ ధనంబు? ధనకారణమైన నమస్తరాజ్య మి
ప్పుడ మదధీనమయ్యె నిటు బొంకక “లే” దని చెప్పు మింక ని
న్నదిగెడివాడఁ గాను జను మాపయి నీమది వచ్చునట్లుగన్. ౪౯౫

మ॥ వనవానమ్మున కేగువాఁడు నృపుఁ డిప్పాటన్ బ్రయోగించున
మ్మునివాగ్బాణములన్ సహింపక యనున్ మోఘమ్ముగాఁ బల్కు వాఁ
డనె? ద్రవ్యంబున కేమి శంక? యొకచోటన్ దేహమే నమ్మి నీ
కనకం బిచ్చెద నిర్థనుండ నని నన్ గారింపఁగా నేటికిన్. ౪౯౬

ఆ॥ వె॥ తెవులు లేనిమూడుదేహమ్ము లుండఁగ, నీఋణంబుదీర్చ నేర
మెట్లు, గ్రాహకుం డొకండు గల్గెనే నీయయో,ధ్యాపురమ్మునందుఁ
జూపు మనఘ. ౪౯౭

హరిశ్చంద్రుండు కాశికే బోవుట.

న॥ కాదేనిఁ గాశీపురమ్మున మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షి
ణార్థంబు ప్రతిజ్ఞాతం బగుసార్థభారద్వయపరిమితకాంచనమ్మును నొసం
గుదునని చెప్పి తత్సహితమ్ముగ నరుగువాఁడు ముందట. ౪౯౮

ఉ॥ గారిని గూడి శంకరుఁడు కాపుర ముండెడిచోటు మేటిభా
క్తగీయొడ్డునం దనరు కేవలపుణ్యపురాశి కాశి యిం

పారంగఁ గాంచి యందుఁ గలహర్షములఁ దిలకించి ప్రోలికఁ
దూరమునుండి చేసెఁ బ్రీతితులఁ గృతకృత్యుడ నంచు నెంచుచుఁ.

ప॥ పదంపడి గంగానికటమ్మన కరిగి యందుఁ గృతస్నానుండై
తర్పణాదికం బొనరించి మునిఋణఃపిముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచించుచు
సర్వథా యిష్టాన్యస్థలంబు శివవరిగ్రహంబకాని మనుష్యపాలితంబు
కాదు. కావున నిట నన్నకించిత్తరునైన నెవ్వండేని తదనుమతమ్ము
నంజేసి కొని కృతకృత్యునొనర్పవచ్చు నని యెంచుచు శుభసతీసహిత
మ్ముగఁ గొంతతడవేగి పార్వ్యగతుండును దక్షిణార్థియు నగుబ్రాహ్మణుం
గాంచి వినయమ్మున నిట్లనియె.

౪౯౯

క॥ ఈనన్ను నాదుకొమరుఁ, నానారీతిలకమును గనందగుఁ బేర్కె
మానివర? యేమిపని మా, కానతి యిచ్చెదవు తెల్పు మర్తిలిక ల్లిక.

ప॥ ఇందొక్కరికతన నీఋణంబు దీర్చిగాను మనుడు నవ్వి య
వ్విపుండు రాజున కిట్లనియె.

౫౦౦

క॥ ఒకమాస మాయె నను మి, న్నక మాటలు సెప్పి తిప్ప నాయమె
భూపా, లక ! దక్షిణ యిడి కదలుమ, యకలంకంబైనకీర్తి పండె
దవేనిక.

౫౦౧

ప॥ నావుడు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా ! మాసం బిప్పటికిని
బూర్ణమ్ము గాలేదు దినార్థం బింకను వ్యవధి యున్నయది యించుక
ప్రతీక్షించితివేని ఋణవిముక్తుండ నయ్యెద నన నమ్ముని యిట్లను. ౫౦౨
క॥ ఇపు డరిగివచ్చెదను న, త్యవరత నపు డీదలంపు న్నందకయున్నక
శపియించెద నని యరిగె, గపటబ్రాహ్మణుఁడు నృపతి కశవశ
మందక.

౫౦౪

ఉ॥ అంతఁ ద్రిశంకువుతుఁ డకటా ? యెటు లిమ్ముని యప్పు దీర్తు? శ్రీ
మంతులు మిత్తు లుండినను మానము దక్కి నిభుండ నయ్యు నొ
క్కింతకుఁ జేయిచావుదు నె? పృత్తులు మూడు విధించె క్షత్రతా
క్రాంతులకెల్ల బ్రహ్మ; యవిగాక మహాకృతి ద్రోక్క జెల్లునే.

ప॥ ఇశనియుణంబు దీర్చక మున్న మృతి చెందితినేని బ్రహ్మస్వా
పహరణజనితనోషమ్మున నధమాధమం బగుక్రిమిజన్మంబు సంహృష్టం
బగుఁ గాదేనిఁ బ్రేతశిష్టంబు చేకూలు నట్లు గాన నాత్మ విక్రయణం
బొనర్చుటయ వరం బని యెఁచి చింతాకులత్వమ్మున నధోముఖుండై
దీనుండై యున్నవతికి నతి యిట్ల నయె. ౫౦౬

ఉ॥ జనవర? సశ్వినాశులకు నాటి మఱొక్కఁడు గాఁడు సశ్వవా
శ్వనియతి దప్పి ప్రేతసముండై వెలిజెరు నరుండు; వాని స
ర్వనియమముల్ వృథా ఋశము పాలన సేయుచు స్వర్గలోకసా
ధన మగు నెట్లు సశ్వ; మన్వశం బగు దుర్గతి కట్ల హేతువై. ౫౦౭

ప॥ నాథా? యయాతి శతాశ్వమేధంబు లొనర్చి పిదప రాజ
సూయకర్తయై స్వర్గమ్మున కరిగి యొక్కపరి యాసత్యం బాడి యథోగతికి
వచ్చెడి నని విందు ననుచు రా జిట్లనియె. ౫౦౮

గీ॥ ఎద్దియో చెప్పఁ జలఁచితి వేందువదన? నలుకు మయ్యది కొంకక
బాలకుం డ, తండు వంశంబు నగిడిఁజఁ దగిసవాఁడు, కలఁడు వెను
దీయ నెయ్యది కారణంబు. ౫౦౯

ప॥ నావుడు రాజపత్ని యిట్లనియె.

క॥ నరవర? సంతానమ్మున, కరయఁ గ నతి యట్టిఫలము నందితివెఁకన
న్నరులకు నష్టిధరామరు, నిఘ్నాము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధి.

ప॥ అనుకై బృవచనమ్ములకు దుఃఖాకులండై.

చ॥ చెలి! దరహాసనంగతినిఁ జెన్నలరా రెడిపల్కులెల్ల ని
మ్ముల విడనాడి నాహృదయముం గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
పలుకుట చెల్లునే? మృదులభావము గల్గినదానవయ్య న
న్నలయఁగఁ జేయుదే? విధికి నన్నెము బున్నెము లేక పోయెనే.

ప॥ అని కరుణంబుగఁ బల్కి యన్నపాలుండుదారవిక్రయ
మ్మున కధీరుండై దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛం జెందినం గాంచి యప్పతి
వ్రతయ. ౫౧౦

ఉ॥ హానరనాథ! దైవమున శంతగ నెల్లద మైలిమే? జగ
న్యానితులై న భూవతులు మన్నన జేయఁ జతుస్పముద్రము
ద్రానుగతంబు భూవలయ మంతయు నేమహనీయుఁ డేలు న
వ్వానికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు టొప్పునే. గిరికి

ఆ॥ వె॥ కోట్ల కొలఁది విప్రకోటులకిచ్చి య, జ్ఞములు చేసి సత్యసంఘఁ
డనఁగ, నెగడునాదుపతికి నీకు నీదురవస్థ, యెట్లు గల్గె! నాకు
నెఱుంగఁ జెవును. గిరికి

క॥ అనయము నిందో! పేంద్రుల, కెన యీతఁ డనంగఁ బుడమి నేతడి
ధర్మా, త్తున కీదుర్దశ గూర్చఁగఁ, జనునే! దైవమున కింత శంకయు
వలదే. గిరికి

క॥ అని పలుమఱు గుందుచు న, వ్యనజానన మూర్ఖ గూరి భర్త
దరిక గి, న్ననఁ బడియె నిట్టికష్టము, చ్చన ద్విక నెవ్వనికేని
శత్రుండైనా. గిరికి

వ॥ ఇట్టి రుపురును మూర్ఖం జెందియున్నయెడఁ గొమరుండు
రోహితుండు తుధాకులుండై. గిరికి

క॥ నాలుక యెండెడి నాక, బ్యా? లలి భోజనమునిడక ప్రాణమునిలువం
జాలదు తుద్యాధకు నే, దాశ ననుచు మొట్టవెట్టుఁ దలిదం
దులకున్. గిరికి

గీ॥ అంతలో నంతకుండు వ్రాలె సధికకోప, మడర గాధిజఁ డేలేర నవ
నిపతికి, సధికమై తగె దుఃఖ; మట్లగునుగాదె, ఋణికి ఋణదాత
కుగ్రద్ధుడై యెనయుపల్ల. గిరికి

వ॥ విశ్వామిత్రుండును మూర్ఖం గూరినయన్నరపాలునిపై శీత
లోదకంబు చిలికి. గిరికి

క॥ సరపాలి? నీక కాదిది, నరులకు నెల్లరకునున్ ఋణము నీఁదెరువున్
బొరయనివారికిఁ గలయది, య రయము మై లెమ్ము వంచనాదృతి
మేలే. గిరికి

చ॥ అని పీఠి హరిశ్చంద్రుండు శీతలోడక సేవనమున లబ్ధసం
జ్ఞుండై కోరి హవిష్టుడును సంహితావరావతాసుండును. సగునమ్మునిం
జూచి మగుడ మోహయత్తుండగుడు ద్విగుణితకోరిండు తపసి సప్తపు
న కిట్లు నియె. గీ. ౨౨

చ॥ సత్యము దప్పవేనియు మెసంగుము దక్షిణ; సత్యపాతు వా
దిత్తునితే మియ్యవని తెల్లము సత్యమునంద నిల్పు నా
దిత్తులలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమై చరు సర్వధర్మముల్
సత్యమునంద పొల్పు నొకసత్య మగున్ శతవాజిమేధముల్. గీ. ౨౩

అ॥ వె॥ ఇంతయేల నాకు నినుఁ డస్తగిరి కేగు, నంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పుచ్చుగా నేరవేని శాసన బాసంగువాడఁ బార్థివేంద్ర

హరిశ్చంద్రుండు భార్యనమ్ముకొనుట.

చ॥ ఇట్లు పుట్టులోడక నిష్కరమ్ముగఁ బల్కి యతండు సనినపిమ్మట
దుఃఖార్థవమగున్నలై దంపతు లిరువురును గుండుచున్నంత వేదవార
గుం డగునొక బ్రాహ్మణుండు బహువిప్రసహితుండై యెటకేనియుం
జోవుదుండ రాజవత్ని యాతనిం జూపి పతి కిట్లు నియె. గీ. ౨౪

ఉ॥ ఎక్కుడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాడు చా
నెక్కమహిసురుం; డతినియొద్దకు నేగి ధనంబు గోరివన్
దక్కక యిచ్చుఁ బుత్తులకుఁ దండ్రిధనంబు గ్రహించుటొప్పదే?
తక్కినమూడుజాతులకుఁ దండ్రిల కారె మహిసురోత్తముల్.

చ॥ అనుసతకేఁ బతి యిట్లు నియె.

గీ॥ క్షత్రియుఁడనయ్య నేబ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ, జేయి చాఁపుటయెట్లు
లిస్సీ ! పృతిగ్ర, హంబు విపులసామ్ము వర్ణంబులకును, వారు గురు
వులు పూజ్యులు వారిజాతీ. గీ. ౨౫

క॥ గురువుల యాచింపం దగ, దరయఁగ దానంబు యజన మధ్యయ
శంబున్, శరణాగతరక్షణమున్, బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరి
పాలనమున్. గీ. ౨౬

గీ॥ “దేహి” యనుమాట వలనదు దేవి! నాకు, గలుగుఁగాక “దదామి” య౯ వలుకు దెచ్చి, యెట్టులైనను నిమ్మనిఋణము దీర్తు, నడుగుటకు నొండు గలదె యెందైన గన్తి.

గీ.౨౯

ప॥ నావుదు రాజ్ఞి యిట్లను.

క॥ సమవిషమకాలములయో, గమునకా మానం బమానకతయ౯ కాత్మ, త్వము యాచకత్వ మనునిని, కృమమున నొడఁగూడుఁ గాలగతి వార్యంబే.

గీ.౩౦

క॥ కాదేని ధర్మలతకుకా, బాదులు బ్రాహ్మణులు ద్రోహపరులై కస్తికా ద్వాదృశుఁడ్రోయుదురే? మ, ర్యాదాష్టలిత్యములు సమయచోదితముల్.

గీ.౩౧

చ॥ అనునతి కెట్లు పల్కు జలజానన! వాఁడెకరాసిఁ బూని గ్రక్కున రసనకా సుఖం బలరఁ గోసికొనం దగుఁగాని యొక్కనిం గని ధనలోభ మూని యడుగక గమకింతునె “దేహి” యంచు రాజానకుఁ (దిశంకువుతు)నకు శూరున కింతటిదైవ్య మొప్పునే.

గీ.౩౨

ప॥ శావున నెట్లెస భుజవీర్యార్జితం బగుధనమైరులకీయన యభిలషింతుంగాని యాచ్ఛాదైవ్యంబొల్ల ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి ంట్లనియె.

గీ.౩౩

ఉ॥ అమ్మిన శార్పినకా మతియు నందల మెక్కఁగఁ జేసినకా వివాహమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు నన్నిటికి న్నరపాల! యాచ్ఛకుకా సమ్మతి లేనిచో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి నచ్చు మూల్యమ్మును నిమ్మునీందునిఋణార్థముగా నిడు వింత యొప్పుదే? గీ.౩౪

క॥ అనునతిపలుకులు విని యా, జననాఘఁ డఖండదుఃఖినాగరమునఁ గ్రన్నన మున్ని యింతకష్టమ్మునకు నే నొప్పు పెట్లు పూర్ణేండుముఖ.

ప॥ అనిన నోదార్పి యమ్మగువ మరల నిట్లనియె.

గీ॥ ద్యౌశఃపేతువు మద్యహేతువును రాజ్య, హేతువును భోగహేతువు
సౌఖ్యగ కళట, సత్యసంరక్షణమునకు సాధ్య నమ్మ, దగదె నీవంటి
యత్త మోత్తమున కధిప. గీ32

క॥ అని మాటిమాటికిని న, వ్యనితామణి యుక్తియుక్తవచనములఁ ద
న్నను ప్రేరేపఁగఁ దుడ క్రిట్లను నంగీకార మాత్మయం దిగురింపఁ.

ఉ॥ ఎవ్వని జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుచూటచే
జవ్వని? భార్య నమ్మెడినృశంసులు గల్గిరె యేయుగమ్మనం
జెవ్వగ నిట్టిదుష్టుతికి నిచ్చ యొనర్తు? నభాగ్యమూర్తి నై
నవ్వుల కాకరంబ నయి నల్వరలోఁ దలవంపు నింపఁగఁ. గీ34

ప॥ ఇట్లు చింతించుచు నెట్టకేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మనఁ
బట్టి నవతరింపఁ జేసి గద్దనకంతుండై యెడనెడ నడుచునాగరికుల
కిట్లనియె. గీ35

గీ॥ నాగరికులార? కరుణాసనాథులార?, యీతలోదరి నాభార్యయె
వరికేసి, దాసిగా విక్రియించెడఁ దగినధనము, నీఁ గలుగుదాత
గలఁడె యందెందుఁ జెప్పుడ. గీరం

ప॥ నావుడు వార లందఱుఁ బరమాశ్చర్యసంభృతమానసులై
మండలాకారమ్ముగఁ జట్టువారి నిలిచి నీవెవ్వండ విట్లు పత్నివిక్రయణం
బొనర్ప నేమివచ్చె నావుడు వారల కతం డీట్లను. గీరం

క॥ సగపాలు చచ్చి యీదు, ర్భగకార్యము చేయువాడఁ బాపాత్ముఁ
డదుం, డగుఁ డగుఁ రక్తనునిక బో, లఁ గలుగుకతినుండ నకద
లంప నఘ మగుక. గీర౨

ప॥ ఇట్టి నావృత్తాంతమ్ము మిఁకేల వలసిన నిత్యుంగనం దగిన
ధన మ్మిడి దాసిగాఁ గైకొనుడని యుచ్చైస్సర్వరమ్ముగ నెడువునమ్మా
నవవతివచనంబులు విని కౌశికుండు వృద్ధబ్రాహ్మణరూపంబు ధరియించి
యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. గీ ర3

చ॥ ధన మత్సలంబుగాఁ గలదు తద్దయునన్ నుకుమారి యన్నదం
గన పని నేయ రామిఁ గడుఁ గిష్టము చెందుచునుండు నీకుఁ గో
రినధన మిచ్చి పుచ్చెదను బేయసి నమ్ముట నిక్కువంబె నాఁ
గను బ్రతి చెప్పఁడయ్యె ఖితికాంతుఁడు కూరినవంశపెంపునన్.

ప॥ అట్లు నిరుత్తురుండగు నన్నరపాలున కతండు మరల నిట్లును
ధర్మశాస్త్రముల ద్వాత్రింశల్ల ఖణోపేతయు శీలవతియు నగుతరుణికి
మూల్యంబు కోటి యనియుఁ బురుషునకు నర్పదం బనియుఁ జెప్పం
బడుఁ గావున.

గీ॥౪౧.

క॥ నీతరుణి కనుగుణం బగు, నేతన్మూల్యంబుగొనుము గృహ మేగద నే
నీతన్విం గొని యునివుడు, నాతండు పృతి చెప్పఁ జాయె నతి
దుఃఖమునన్.

గీ॥౪౨.

గీ॥ అంత నానృద్ధివచ్చిఁ డహంకరించి, ధనము నృపునగ్రమునఁ బోసి
దాసివైతి, రమ్మతడవేలయనుచుఁ గరమునఁ గొప్ప, వట్టి యీడిచె
నారాజవత్ని నకట.

గీ॥౪౩.

ప॥ అట్లు కతినుండై లాగికొని పోవుచున్నయమ్మనికి నప్పరమ
సాధ్వి యిట్లుచు.

గీ॥౪౪.

చ॥ అకట! మునీంద్ర! నన్ విడువుమయ్య! నుతున్ విడనాడ నొవ నే
నకలుష నౌపతివృత నయం బొకయించుక లేక నన్నమ్మ
ట్టకు మని పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్ర! దాసివై నన్నా
వికలత చూడుమయ్య నను విడఁ గదయ్య యిఁకేటికూరులార.

చ॥ అనినను వస్త్రమున్ విడువ కన్నపపుత్రకుఁ డంబ? యం? యం
చనుగతుఁడై యఖండగతి నెఱువు లొల్కఁగ నేడ్చుచున్ బునఁ
పునగుడయత్సవస్థలనమున్ గని యేగుచు నుండ నంత దు
ర్జనుఁడో యతిండు పొమ్మనుచు రాజసుతున్ గర మెత్తి మొత్తెడిన్.

అ॥ వె॥ ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడ్డ చేయ నెంచినఁ, దల్లికొంగు వట్టి
తత్త్రమున, వెనుక నరుగుచుండె విడువఁగ శక్యమే, బాలురకును
డల్లి పట్ల బేర్తి.

గీ॥౪౫.

చ॥ అటు చనుదెంచునాత్మజాని నయ్యను గాంచి మహాత్మ? సన్నుఁ గొ
 న్నటులె మదాత్మజాతుఁ గొనుమయ్య? ధనంబు నెసంగి; యిట్లొన
 ర్పుట నను రిక్షసేత యొకరుండ సుతుం డగుటఁ విశేషం
 పట మయి మన్మసంబు పనిపాటలకుఁ వెనుదీయుఁ గానిచో. ౧౧౧౨

— శోహితుండు కీర్తుండగుట. —

స॥ ఇందులకుం గొఱగాని సన్నుం గొని యేమి ఫలంబగు నో
 యయ్యా! యెట్లైన దీన సగున న్నునుగ్రహించి నాకొమరునిఁ గీర్తుఁగా
 నొసర్పు మనపుడు సతం డంగీకరించి పురుషునకు సర్వదంబు మూల్యం
 బని చెప్పి యమ్మహీనాఘనెద్ద లద్ధనం బునిచి మీరిరువురును వెంటడి
 వచ్చునది యని చెప్పి యన్విప్రుండు బయలు వెడలె నంత సమృహాపతి
 వ్రత భర్తకుఁ బ్రీడక్షీణం బొసర్చి పాదములపై శిరం బిడి యతిదుఃఖ
 భరమున నిట్లను. ౧౧౧౩

క॥ దాహము లేబడి యగుులు, మానింపంబడి ద్విజుల్ సమగ్రీముగ న
 న్నానిశులై రేనియు నా, కీసరపతి భర్త కాఁడె యెన్నిభవములఁ.

క॥ అని పాదములం బడి వా, రనిభక్తియుఁ బేర్చి కూర్చి గ్రంధుకొనఁ
 గ లే, పనిభాంధ్యం గని దుఃఖాం, బునిధిం బడి యిట్లు వల్కు భూ
 పాలకుఁడుఁ. ౧౧౧౪

క॥ ఈతిరుణి యీతలోదరి, యీతల కెటు లేగు? భర్తనగునా కెడయై
 యేర్పరున మను? పృథ్వా, పేతంబై నీడ యెలయు పెందుం గలచే.

స॥ అని నికటగతుం డగుకొమరు నుద్దేశించి.

మ॥ అకటా! న న్విడనాడి పోయెదె కుమారా? దుర్భగుండైన తం
 డికి నీబోటి సుతుండు దక్కు నె? యిక న్నేదుఃఖముం జెంద నొ
 ద్దకు నేలెంచి నీషేధవాక్యములు దద్దఁ బల్కి యోదార్చి బు
 ద్ధికి ధైర్యం బిడువార లెవ్వరు! ననుఁ దీనాత్మఁగాఁ జేసెదే. ౧౧౧౫

ఉ॥ భారణి యెల్లఁ బోయినను ధైర్యము వీడ; సుతుఁ గుణాకరుఁ
 ధీరమతునో ద్యతించుటెటు! దెల్పఁగదయ్య! ద్విజేంద్ర! యంచునా

భూరమణుడు విపునని పూతచరిత్ర! సరోజనేత్ర! స

గ్నిరహి డించి దాసివయి యేగెదె? వైవలము పెంపునన్. గీగ౮
క॥ నను నిత్యైకుకులొద్భవుఁ, డనియును గాజేందుఁ డనియు నధినాథు
నిఁగాఁ, గొని నాకారణమున నొ, క్కనికిఁ దాసి వయి కుండఁ
గాఁ బనుపడెనే. గీగ౯

క॥ ఏతాదృశగురుదుఃఖా, స్వీతుఁడనై కుందునన్ను నెవ్వరు మోదా
స్వీతు నొనరింతు రని య, త్యాతురుఁడై భూపుఁ డడలె నవదవి
ధమునన్. గీ౯౦

ప॥ అంత నవ్విపుఁ డేతెంచి కోరొధాకులుండు యారాజుని సమ
క్షమున నారాజువత్నిం బట్టి కళాఘాతములం గొట్టి పుత్రనిహితముగ
నీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం డేమియుం జేయునదిలేక యిట్లు
దుఃఖించె. గీ౯౧

చ॥ తరణిశశాంక నాయువులు తక్కినమానవులన్ మతెవ్వ రే
పరమపతివ్రతం గినఁగఁ బాల్పడ కుందురొ మున్ను; నేడు భా
గ్యరహితయై యకారణమ యవ్వనితామణి దాసి యయ్యె దు
స్తర మగుదై వపాక మతి దాటఁగ రాను విరించికేనియున్.

ఉ॥ మారునిగేకువాఁడు సుకుమారుఁడు నాదుకుమారుఁ డీతఁ డం
భోరుహమిత్రవంశజుఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యభాగ్యుఁడైననా
నేరమికారణంబుగ నసిందితుఁ డొక్కనిచేతఁ గీర్తింఁడు
బోరన నేఁప్పుచుం జనుట పోలునె? పుతులు లేరె ధాతకున్. గీ౯౩

ఉ॥ హాసనినాక్షి? హాతనయ? యక్కట! దుష్టుఁడ నైననాదుదు
ర్మాణము కారణంబుగఁ గ్రమంబున దైవబలము దక్కియెం
దేనియుఁ బోతి రే? ఋణము తీరెనె? మీకును నాకు నేటితోన్
బూనిక నింత చేసియును బోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే

ప॥ అని మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా విలపించు
కడకు విశ్వామిత్రుండు నశిష్యుఁడై వచ్చి కోపమా

క॥ అనృతం బాడక సత్త్వ, మ్మునకుం గట్టువడెదేని మున్నిచ్చెద నీ, కని
పల్కి నదితీరాఁ గ్రీ,న్న న నాకిడు మనుడు ధరణీనాథుఁడు వేర్కి॥

ప॥ మునిహృద యం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయుం
గాక మున్ను నే నితఃకి “యూగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు ర”
మని నొడివిన ధనముఁగూడ దెమ్మనుచున్నవాఁడు కాని మ్మిధనం
బున సార్థహేమభారద్వయంబ కాక మఱికొంత విగిలియే యుండు
గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తంబుఁగు గాకేమి యనికెలన నున్న
ధనముం జూపి యిండు రాజసూయదక్షిణయుంగలను దీనిన్ గ్రీ
హించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయుము నావును గాధిజండీధనం బెట్లు
సంగ్రహించితవి నొడువు మనుడు నతం డిట్లు లకు.

క॥ మునివఁ? ద్రవ్యంబును గై, కొను మంతియకాని వేటు గోరకు మ
డినే,వినిచిన నికును నాకును, ఒనుపడు శోకంబు పట్టఁ బగ్గము
లేమి॥

౫౬౮

క॥ నావును ముని యిట్లను నో, భూఃల్లభ? ద్రవ్య మెట్టిహఁడిమిచే నీ
తావునకు వచ్చె శస్త్రం, బై వెలయక యున్న మాకు నది గ్రా
హ్యంబే.

౫౬౯

చ॥ అనవును రాజ వల్ల పినుమయ్య మునీందో? పతివ్రతాంగనా
జనవణి యైనవత్సతిని సద్గుణశోభిత సమ్మినాఁడ ని
మ్మనిచయ మొక్కకోటిగొని; కన్నకుమారకు నర్బుదంబు గై
కొని యిడినాఁడ నీధనము గొంతక గైకొనుమయ్య మొక్కిదా॥

ప॥ అని పార్థింతుటయు నమ్ముని యాధనముం జూచి యియ్యది
యల్పంబు రాజసూయమ్మునకు దక్షిణ యింత స్వల్పం బెట్లు? మఱి
తెచ్చి నా కొనంగు పట్లసరింపవేని.

౫౭౦

సర్వ మధ్యయనంపుజేవ, మత్ప్రభావంబు నాదగుఁపహిమ
జేసెద విప్రు లనంగ నంత, నెల్లిదమె? యిమ్ముత

౫౭౧

అసవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొండొక తాళితివేని మఱియుం
గొంతధనం బిత్తుననుటయు గాధిజుండు రాజా ! యిక దినమ్మున నాల
వభాగంబుమాత్ర మవశేషముగా నున్నయది యంతదనుకం దాళు
వాడఁ బిమ్మట మఱుమాట చెప్పిన నే నొప్పెడి వాడఁగా నని
యాధనంబుగొని యరిగెఁ బిదప హరిశ్చంద్రుండు దీర్ఘనిశ్వాసం బొస
రించి యథోముఖుండై యుచ్చైస్వరమ్మున నిట్లనియె. ౧౭౩

౩॥ ననువిత్త కీర్తితునిగా, నొనరిచి పేతత్వ మంది యుండిననాచే, జను
నెవ్వని యార్చి యతం,డనుగతుండై యిటకు వచ్చు నర్కుండుండొక.

ప॥ అచునంత నొక్కచాండాలుండు దుర్గంధరూపితశరీరుండు
వికృతోరస్కుండు శ్మశ్రులుండు లంబోదరుండు శవమాల్యాలంకృ
తుండు హస్తజర్జరయష్టి యగుచు నేతెంచి యిట్లను. ౧౭౪

౩॥ విను మేఁ జాండాలుకుల, మ్మునఁ బుట్టి ప్రవీరుఁ డనఁగఁ బొల్పెడి
వాడొక, జనవర? నాయానతి నృత, జనచేలాపహృతి సలువఁ
జనుము కడంకొక. ౧౭౫

ప॥ నావుడు రా జిట్లనియె.

గీ॥ బ్రాహ్మణక్షత్రీయలఁగూర్చి పలికియుంటి, గాని తక్కింబులగుటిం
చికాదుజగతి, దనరు నుత్తమమధ్యమాధములకనుగు, ఇంబయిన
ధర్మములు విహితంబు లగుచు. ౧౭౬

ప॥ కావున నీవు నన్నుఁ గొన ననర్హుండ వన వాడును నరేం
ద్రా ! నీవు సామాన్యమ్ముగ నాయెదుటఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్య
మించితి సత్యమ్మునకుం దప్పవేని యట్లొనరింపు మిప్పు డీనియమమ్ములు
చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును. ౧౭౭

౩॥ అవిచారితమతియై తా, నెవఁడును సత్యంబు దప్ప
చో ముం, దు వచింపరా సదత్యము, దనిలెడివాఁ
బలుకంగక.

క॥ అనుసమ్మాలనిపలుకులు, నిని జనపతి సత్కమునకు వెలియై సరక
మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జాండా, లనియతి నుండుటయ కొంత లగ్నగుఁ
గాదే. గీ॥

క॥ అని యోజించెడియాగో, నన గాధిజుఁ డటకు వచ్చి సరసర !
నీకో, రిసధన మిచ్చెన సనుమా, లనికిఁ దానుండ వగుట లాఘవ
మగునే. గీ॥

— హరిశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట. —

ప॥ అట్లేని నా కీడగుదక్షిణ పూర్వం బేవిధమ్మున నగు నని
కోధతామోక్షుండై యురుగు నమ్మునివగునకు జనవిభుం డిట్లను.

క॥ అసఘుండగు సూర్యుని కొలఁమునఁ బొడమినక్షత్రయుండ మునివర?
నాకుఁ, జనునే? చాండాలుని నే, ననముం బొనరింప ధనమువలని
దురాశక్. గీ॥

ప॥ అనిన ముని యిట్లను.

ఉ॥ మూలని కెట్లు నేననుమార్చు నటంచుఁ దలంకెదేని నిన్
జాలినద్రోవ్య మిచ్చి కొనుకొన్నపుడుం గనఁ జేయు మింక నే
దాళ శపించి యేగెదను దాసుసావుఁడు వోవుడెంచె నా
కేల విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ కైకొనన్ వలెన్. గీ॥

ప॥ నీ వెట్లేని ధనమిచ్చుటయ నాకుఁ బ్రధానం బని పో
గొడ్డమ్ముగ ధూంకారం బొసర్చునమ్మునికి నంజలి ఘటించి పాదమ్ము
లం బడి నృపాలుం డిట్లనియె. గీ॥

ఉ॥ ఓమునినాథ ! కొంతి కృప యుంచి ప్రసన్నుడవై భవత్పరం
బే మదిసమ్మి యున్నధరణీందుని దీను ననాథు నార్తు న
నగదయ్య మంత్రకులయోగముకన్న నినున్ భజించి నీ
ందు నేవకపదమ్మున నే బని గొందు నమృతి. గీ॥

అనిన సయ్యది యొసర్చువాడ నని పదమ్ముల
కతిం డిట్లను నీకోరినయట్లు నాకు దానుం

డ వగుము నే నెద్ది చెప్పిన నయ్యది యొనరింతువే ? నావుడు హరిశ్చం
దుగ్గిండు కొంత సంతసించి పునరాత్తునిగాఁ దన్నించికొనుచు నమ్మని
కిట్లను. ౧౮౭

క॥ ఓమునిజనమణి ! న న్నిక, నేమి యొర్చినను మంచిదే నీపాదం
బేమిదిని నమ్మి నీవను, పేమైన్ జేయువాఁడ నెల్లపుడుఁ దగ్గఁ.

వ॥ కాపున నీకేమి యొనర్తు నిప్పుడ నా కాన తిమ్మనుడు నమ్మ
ని చాండాలుం బిలిచి యిట్లను. ౧౮౯

గీ॥ ఓరి చాండాల ! వీఁడు నాయొద్ద దానుఁ, డయ్యె ద్రవ్యంబు నాకు
ముఖ్యంబు గాని, పీనితోఁ బని లేదు నాయానతని ధ, నంబు నిడి
వీనిఁ గైకొ మ్మనంగ వాఁడు. ౧౯౦

ప॥ గాధిజం గని మహాత్మా ! ప్రయాగమండలంబున దశయోజ
నవిస్తీర్ణం బగుభూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁ
గా నొసంగువాఁడ నాకు నివ్వనికతన నియ్యార్తి యడంగు నియ్యది
నీ వొనర్చినయుపకారం బని చెప్పి. ౧౯౧

క॥ రతినములు మాక్తికమ్ములు, నతులిత మగుపైఁడియున్ సహస్రపు
సంఖ్యక, మితి మీఱునట్లు లమ్ముని, పతి కిచ్చెఁ బ్రీతిఁడెంత భాగ్య
ము గలఁడో. ౧౯౨

చ॥ అటు మునిచేత విక్రయము నంది త్రిశంకుసుతుండు “నాకు ని
జ్జటిలుఁడు నేవ్వుఁ డీశనివశమ్మున నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్
గుటిలత నన్నుఁ బొంద దనుకూలమ యిమ్మునియొజ్జ నేత యిం
కెటులయనం గృతాంధుఁడ మునీండు) ఋణమ్మును దీర్ప నేర్పితిన్.

ప॥ అని నిర్వికారపదనుండై యానందించు నెడ సశరీరవాణి
యిట్లను.

ఉ॥ ధన్యుడనైతి నత్యమును దప్పక బాముల కోర్చి యొ
జన్యులు దేవతల్ నినుఁ బ్రశంస యొనర్ప ను.

న్నాన్యఁడవై మునీంద్రానిఋణంబు తృణంబుగ నిచ్చి పుచ్చి యీ
వై న్యము లెక్క పెట్టక మునమ్మునఁ బొల్పెన వింత యొప్పునే. ౧౯౫
౮॥ వె॥ మేలు? మేలు? నీవు మేదిని కెల్లరు, భూషణమవు నిన్నుఁ బోల
రాదు, సత్యమున నుత్కృజనునకు నని నుతుల్, గొలిపి సురలు
పూలు గురిసి రపుడు. ౧౯౬

వ॥ పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుండై కౌశికునికిఁ
గేలు మొగిచి యిట్లను. ౧౯౭

౯॥ తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం, బెల్లగు నాకేవ నన్ను ఋణముక్తునిఁ
గాఁ, దెల్లము చేసితి పూ, మునివల్లభ? నీయూజ్ఞ నే నవశ్య మొన
రుతున్. ౧౯౮

వ॥ నీ వెయ్యది చెప్పినచు నాశ్రేయమునకుఁ గాని యెందు
గాదు నిక్కమ్ముగ నేమి యొనర్చు నాన తిమ్మరుదు నమ్మని యిది మొన
లీచాండాలుసేవనువున జూరూకుండవై సర్వింపుము నీకు శుభ మ్మగు
నని చెప్పి యరిగె నావుడు జనమేజయిండు మహాత్మా? యతండు
చాండాలుసేవకుండై యవ్వసిగృహమున నెట్లు వర్తించె ననుడు
వ్యాసుం డిట్లను. ౨౦౦

గీ॥ అట్లు కౌశికుఁ డరుగుడు నానృపాలుఁ, గని శ్వపచుఁ డీట్లు పల్కు
దొంగవయిపాటు, నువో? మతేమొక్క? ముందుబద్ధుండవగుమ,టంచుఁ
గట్టించె రజ్జుల నంటఁ దీసి. ౨౦౦

వ॥ అట్లంటఁ గట్టి యునత్యుండవై పలాయనంబొనర్చుకుండువాఁ
డవని దండమ్మనం దాడించుచుఁ దనపక్కణమునకుఁ గొని పోయి.

గీ॥ ఇష్టబంధువియోగార్దు నప్రశేజు, వ్యాకులేంద్రియు నానృపవర్మ
నిగళ, బద్ధుఁగఁ జేసి నిద్రకుఁ బడియె శ్వపచుఁ, డకట! యాతని
గతి చూడఁ డాయె మరిల. ౨౦౨

వ॥ అట్లు నిగళబద్ధుండును ద్విదావ్యకులుండునువై భార్యాపు
గొని యిట్లు నిలపించు. ౨౦౩

ఉ॥ దీనముఖున్ సుదుఃఖతునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ దా
నానతవక్త్రమై కని ననుతా? బెగ డొందకుమయ్య యింతలో!
మానియుణంబు దీర్చి నృపమాళి కృపక మన కీయవస్థ యె
ఱ్ఱేనియుఁ బాపు నంచు న్నర్థియించు నలీమణి నన్ను మాటికిఁ.

గీ॥ అయ్యయొద్దకు నేగెద ననుచు నేడ్చు, సుతునినోదార్చ నక్కటా!
నుదతియట్లె యేగుదువు గాని యనిచెప్పి యెలమి గల్గె, జేసిమఱ
పించునేమియఁ జేయ రామి. ౬౦౫

గీ॥ అంతియే కాని యకట? యయ్యతివ నేను, మాలనిగృహమ్మునం
దసామాన్యనిగళ, బంధమున నిట్టు లున్ననంబంధమెఱుంగ. దెఱిగె
నేనియు మృతి చెందు నిదియ మేలు. ౬౦౬

చ॥ రమణ నెసంగునట్టిసునరాజ్యము పోవుట బంధమిత్ర) నం
ఘములకు కూర మేగుట జగమున కెల్ల మహావతివ్రతా
త్వము గలభార్యయై సుతుఁడు దాన్యమునొందుట నాకు మాలగే
హము గల యోధుఁడ నుండె నొనర లాపలంద పై బడుక.

వ॥ ఇట్లు ప్రతకూలం బగువిధికిఁ దలంకుచు భార్యాపుత్రుల
స్థరించి కొనుచు నొక్కనాలుగుదినమ్ములు గడపునంతి నాప్రీవీరుం డత
నిబంధనిర్దుక్తుఁ జేసి పరుషదుర్భాషణంబులఁ జర్జించుచు మృతచేలాప
హరణమ్మునకై యిట్లు నియోగించె. ౬౦౭

క॥ ఈనగరిదక్షిణమున శ్త్ర, శాసము గల దచట నుండి శవవస్త్ర)నమా
దాసము పనిగా న్యాయ్యతి, బై నెగఁడెడివృత్తి మెలఁగు మనవర
తెంబుక. ౬౦౮

వ॥ జ్వరరం బగునీదండంబు కై కొని యియ్యది వీరబాహుం
డిచ్చె నని యెల్లరకుఁ దెలియ నుద్ధోపించునది యని చెప్పి పనిచినఁ
దదాజ్ఞం గొని దండమండితకరుండై.

ఉ॥ ఆసరనాయకుండు భయమై శవమాల్యయుతంబు ఘా
ధానుగతంబు ధూమమయ మామిషలోలున.

ధ్వాసము సర్వదగ్ధశవదగ్ధసంగతవైమనస్యసం

ధానము సౌత్తశ్వాసము సదా ప్రలపచ్ఛపకంజు గన్గెనే. ౬౧౦

ఉ॥ పెనిమిటి కేఁడ్పుభార్యలును బేయిసి కేఁడ్పడిభర్తలుక దనూ

జన కడలొందు శిల్లులును సోదరికై వగచెందునప్పలుక

మనుమల కేడ్పుతాళిలును మామల కేఁడ్పిభాగినేయులై

పనుపడు నాశ్శశాన మతిభైరవశబ్దసమాకులంబునై. ౬౧౧

వ॥ ఇట్టి మహాఘోరాకారమ్మునఁ గల్పాంశకాలసన్నిభంబును

జ్వలన్తాంసవసామేదఁ శ్చూయ, చూయ' ధ్వనిసంకులంబును సగునమ్మ

హశ్శశానంబున కరిగి యాహరిశ్చంద్రిండు. ౬౧౨

చ॥ పెనుకటిరాజ్యముక సుతొండు భృత్యులుమంత్రులు భార్యయుండలం

పునఁ బొడకట్టఁ దన్నయతఁ బొంది ధృతిం గనలేని "పేయిసే !

ననువిదనాడితే? కులమ ? న న్నెడ చేసితి? పుష్పికా ? ననుం

గనుగొనరావుగా? యని యఖండగతికే పరిపించు ఖన్నుండై.

క॥ కోపనుఁ డగునావిపుని, ప్రాపున మీ రెట్టిపాట్లు వడుచుంటే? మీ

యావదలు నే నెఱుంగ నా, యాత్మును మీకు నెఱుంగ నయ్యెడినె

కటా. ౬౧౩

హరిశ్చంద్రిండు శ్శశానమ్ముననుండుట.

క॥ అని చింతించుచుధర్మంబును దప్పిన సరుండు శుభము వొందఁడు

యత్నం, బున నది రక్షించిన న, జ్ఞనునకు సుఖమును యశంబు

సమకూరు నొగిన్. ౬౧౪

వ॥ కావున నెప్పటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్తం బని తనకు పీఠ

బాహుం డాజ్ఞాపించినచందమ్మున వచ్చుశవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్త

న్మాత్యగ్రహణంబున కటు నిటు నరుగుచుఁ దత్తత్కృత్యమ్ముల జాగ

యాకుండు రిజోదిగ్ధసర్వాంగుండై మెలఁగుచు. ౬౧౫

శవమూలమై మనకు నింతిధనం బొడఁగూడె మీఁద నా

గణమ్ముగ శతాధికమూల్యము వచ్చు దీన భూ

మీశున కింత, యింతమనయేలికమాలని, కింత నా, కటం
చాశమెయి జరించు నెకండ్లై ధృతతీర్ణవైకకంఠుడై. ౬౧౮

క॥ నానాశామ్రాదనాదన, దూనానూనక్షుధార్తితోఁ దన్తాల్యా, ధాన
శిరస్కుడు దద్దు, ప్తానుగతాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ డచటా.

చ॥ పవలును రాతీయు న్నిదురఁ బాసి వసాదికలిప్తపాణియై
శవములరాక చూచుచు నివక్తవిలోచనుడై శ్వపాక జా
తి పలుకురీతిఁ బల్లుచు మదిన్ మఱి యెలదు నెఱుంగ నొక్కయేఁ
డవశత నిట్లు పుచ్చె నది యా శతవర్షనమంబు పార్థివా. ౬౨౦

ప॥ అంత నొక్కనాడురోహితుండు నవయస్కులగు విప్రబా
ఁగురంగూడి పురమ్మున కనతిదూరమ్మున కేగి యచ్చటఁ గొండాక
క్రిడించి రాబోవు వాఁడు ముందట. ౬౨౧

గీ॥ అల్పమూలమ్ములును మఱియగ్నిసహితములును గోమలములును
దద్దులను జూచి, యార్యునకు నివి యక్తమ్ము లనుచుఁ గట్ట, కట్టి
నమిధాదికమ్ములు దొట్టి భక్తి. ౬౨౨

స॥ ఇట్లు తనయేలిక యగు విప్రునకుఁ గూర్పువాడై పాలా
శానికాస్తమ్ముతో గట్టినమో పొకటి శిరమ్మున నిడికొని భారంబైన
యెడ దింపి కొని భేదంబు నెందుచు జలంబు సంత్రాప్తంబైన ద్రావుచు
వచ్చునెడ నొక్కవల్లీకమ్మునఁ గావ్యభారంబు దింపి మరల నెత్తికొ
నునంత విశ్వమిత్రప్రేరితంబై యొక్క పర్వం బతిఘోరవిషయాషేతం
బవ్వల్లీకంబు నిర్గమించి. ౬౨౩

క॥ అన్యపనుతునిం గఱచిన, మేనెఱుంగక పడియెఁ దోడ మెలఁగెడి
బాలుర్, దీనులయి వేగ చని రా, ట్నానుజననిఁ గాంచి కొంత
శోకము గదురన్. ౬౨౪

ఆ॥ వె॥ వినుము విప్రదాసి ! తనయంత నీనుతుఁ, డరుగుదెంచె న
లాడ నెంచి, యచటఁ బాము గఱచె చంతట భీతిలి
మిటకు వార్తఁ దెలుచు.

క॥ అనుపలుకువచ్చి పాతం, బున కెనయై రాజవత్ని పొరిఁబారి మూర్ఖు
బనుపడి నఱిగిన కడఱి, ఘనతరువుంబోలె బడియె గవ్వముపాలై.

ప॥ అంత నవ్విపుం డరుడెంచి శీతలోఁడకంబు చల్లిన లబ్ధనంజ్ఞ
యై విలపించునాశై బృం గని యతం డిట్లను. ౬౨౭

అ॥ వె॥ ఈప్రదోషవేళ నేప్పుట లక్ష్మీక, రంబు గా దనుచుఁ గరంబు
నెఱిగి, నాగృహమ్మునంను నాతిరొ? యేడ్చెదు, సిగ్గు లేదె యిదియుఁ
జెప్పవలెనె. ౬౨౮

ప॥ అని నిష్కరుణుండై తన్నుం దిట్లు నవ్విపుని కుత్తరం
బీనేరక తన్నయచిత్తయై. ౬౨౯

క॥ కన్నీరు కాల్వగట్టఁగఁ, ద న్నెఱుంగక కరుణ మొలయుఁ దద్దయు
శోకా, భృన్నత నెలుఁ గెత్తుచు నే, డ్చె న్నందనుఁడలచిఁయెంత
చేసిత" వనుచున్. ౬౩౦

శై బృపుత్రవృత్తికి శోకించుట.

ప॥ ఇట్లు వికీర్ణ కేశియై యొడ లెఱుంగక మిన్ను మన్ను నెక్కు
టిగ్గానొరలుచున్న రాజవత్నికి దుర్మార్గుండు పాటుం డిట్లను. ౬౩౧

క॥ ధనము తగినంతి యిచ్చితి, నినుఁ దెచ్చితి నింటివనికి నీవీగతి న
న్నును మోసపుల్లె దాసికె, జనునే యారీతి నిన్నుఁ జంపెద మొండీ.

ప॥ అని తిన్నుఁ గొట్టి నంకించునక్కఱినాత్తున కా రాజవత్ని
మహాత్మా? నన్నుం గొట్టకుము నాసుతుండు సర్పదప్తుండై మృతుం
డయ్యె. ౬౩౩

క॥ కరుణించి యాజ్ఞ యిచ్చిన, సరిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
నురగవిష్మున నెచ్చెట, మరణము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు
మొగిన్. ౬౩౪

౧॥ ఇక నీజన్మమునకుఁ బు, త్రకుమోముం జూచుభాగ్యదశ గల్గదు నే
యిదియు తీరె నెక్కి, త కరుణ నన్నటకుఁ బంపఁ దగదె
౬౩౫

వ॥ అని కన్నీగు వట్టుగా రోదనం బొనర్చునమ్మానినిః గుడ్డుం
డై పృథ్థం డిట్లను. ౬౩౬

గీ॥ ఓసి దుర్తార్థురాల? నాదాసివయ్య, నింటిపనులను డించి నీ వేగితేని
యెవడు నీతాత యిప్పని నెల్ల జేయు, స్వామికార్యవిఘాతంబు
సలుప నగునె. ౬౩౭

వ॥ ఎవ్వండేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యం బొనర్చు డవ్వఁడు
మహారావనరకమ్మనం బడి యొక్కకల్పం బుండి పదంపడి కుక్కుటంబై
జనియించు. ౬౩౮

గీ॥ ఐన నాకేల నీయెడ నఖిలధర్మ, ములును వమ్ముగ వచియింప మూఱు
లందు, నీచులందును వ్యర్థమై నెగడు నీతి, చౌటనేలను బడ్డబీజంబు
పగిది. ౬౩౯

వ॥ నీ కించుకేనిఁ బరలోకభయంబు గలఁజేని వచ్చి యింటికార్య
మ్ములు చక్కఁబెట్టు మని నిష్ఠురమ్ముగఁ బట్టునధరాసుకున కమ్మగువ వేవ
మాన యగుచు నిట్లను. ౬౪౦

క॥ బకయింతలోన మృతపు, త్రకు దేహము చూచి వత్తుఁ దడయక
నాపై, నకరుణదృష్టిం జూనువు ము, నకృతిం బొనరింపు మింత పా
టిగ నేనిక. ౬౪౧

వ॥ అని చరణమ్ములం బడి యతికరుణమ్ముగ నేళ్ళు నమ్మగువం
గని కోపోద్యోకమ్మున సతిం డిట్లను. ౬౪౨

గీ॥ కొడుకు చచ్చినమా కేటిగొడవ? యింటి, పనులు తక్కుక చేయుము
గొనము గలిగి, కానిచో మత్తశాఘాత మూని వీఁపు, బద్ధిలగు
మున్నెఱుంగవే నడఁగ? నన్ను. ౬౪౩

వ॥ అని పుయిలోడక పల్లునప్పాపాత్మునకు మాతాడక ధైర్యం
బవలంబించి తత్తద్గుహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదనంవాహన మొనరించు
నంతకు సర్ధరాశ్రీంబు గతించె బిమ్ముట నాపె కాతం డిట్లను. ౬౪౪

క॥ ఇక్కడ జనుము నీదుపుత్రుడు. నకు దాహాదికము వేయొనర్చి గృహమునొ, ద్దకుఁ బొద్దు నైదుచునాయె, తకుఁ బను లొనరింప రమ్మ తడసెను సుమ్మి. ౬౪౫

ప॥ ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూధభ్రష్ట యగుకురంగివడువున నశ్శరహితయగు గోవు విధమున సరిగి పురమ్మ నకు నవుల సనలిదూరమ్మన నెక్కిడ మృతుండై పడియున్న పుత్రుం గని హాహానినడమ్మ దనరి దరికేగుచు. ౬౪౬

గీ॥ పృథివినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్పు, డేల రా? వింత కోపింప నేల నీకు, “నంబ”! యని పిల్చి రాదె నాయన్న? యనుచు, దొట్టు) పాటొప్ప నేగి సుతుపయిం బడియె. ౬౪౭

ప॥ అట్లు పడి మూర్ఛిల్లి కొంతపడికిఁ దెలిసి బాష్పమ్ము లొలుకుచు నబ్బలకునిబాహువుల బట్టి కొఁగిలించుకొనుచు సతినీ ామున మో మిడుచుఁ గరమ్ములచే నురమ్మును శిరమ్మును మోడుకొనుచు.

క॥ హాపుత్రా! హాపుత్రా!, హాపుత్రా! యనుచు మిగుల నార్తస్వనయై యావడఁగి యడలి యెంతయు, నాపోవఁ దొడంగఁ దీర్చువారలు లేమి. ౬౪౮

ప॥ పదంపడి పతిం దలంచుకొని.

క॥ ఓనరపాలక! నీనుతుఁ, డీనాటికి నిట్లు లామె నిప్పుడ చుచు దేవే? నేడను దక్కిన స్నీహునునిన క్కంబు మరలఁ జూడం గలవే.

ప॥ అని వెండియుఁ బరిపూర్ణ రాకాసుధాకరుం గిండుపతిచు నబ్బలుని మొగమ్ము జీవితభ్రాంకిం జూచి యట్లుగామికి మరలఁ బెచ్చు పెరుగు దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛితయై కొంతపడికిఁ దెలిసి యబ్బలునిమొగమ్ము కిరమ్మునం దిడికొని యిట్లుచు. ౬౪౯

ప॥ శయనముచుండి తె మ్మిది నిశాసమయం బిటఁ బ్రేతభూతసం చయము చరించుచుండఁ బెలుచన్ గడునార్చుచునుండె నక్క;ల

య్యయ్యో ! నిను వీడి మిత్రులు రయమ్మున నిండ్లకు నేగిగయ్యో ! ని
రభయమున నీకు నిట్లునికీ బాడి యటయ్యో స్పృహలపుత్రీకా.

క॥ వే యనురాగమ్మున లే, వే! యను మనవిపునీంటి కేగ న్వలె రా
వే ! యనుఁదల్లిని విడిచెద, వే! యనుఁ బ్రతివచన మొనఁగవే! య
ను నార్తికా. ౬౫౩

ఉ॥ తల్లిని గాన తోను? ననుఁ దక్కిదులం బలెఁ జూడ నేల? నా
యుల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్భవ మంది యనాదరింఁతే! సం
పల్లవమేని లేక పురిఁ బాసయు నొక్కనియింట దాసినై
చెల్లి యొ నిన్నుఁ జూచికొని బీషము చాల్చితఁ గాదె పుత్రీకా.

ఉ॥ ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కంతకు నేలికయై నిరంతర
శ్రీయును విద్యయుఁ యశము చేవయు నీగియు విప్రపూజయుఁ
బాయక తల్లిదంసులకు భక్తుఁడనై యితఁ డొప్పుఁ బుత్రీపా
త్రాయతి సంఘఁ బుట్టినపు డగ్రజు లాడుట కల్లయే సుతా. ౬౫౪

గీ॥ చక్రమత్సావ్యది రేఖలు స్వస్తికధ్య, బాది రేఖలు నీదుక రాంబుజమున
నాయురారోగ్యదంబులై యలరు నవియు, వమ్ముచేసితే నాదు పాప
మ్ముకతన. ౬౫౬

శా॥ నీరాజ్యమ్మును నీధనంబు మఱియు న్నిమంతులున్ నీదు ది
వ్యారామమ్ములు నీదుహర్త్యములు నీదానాతపత్రంబు సు
శ్రీ రంజితైదీనీహయమ్ములు కరుల్ సింహాసనం బేడ న
య్యో ? రాజేంద్ర ? సచిన్తము న్విడిచి నీవాలోకమున్ జేరితే.

వ॥ అని మఱియును బతి నుద్దేశించి వారనిదుఃఖమ్మున.

నీ॥ కుంకుమాదికమునఁ గొమరానుసేవకు మతిబాల్యమున నెవ్వఁ డాత్మ
దేహ, సంగతమాలిన్యసంగతిచేఁ బంకిలంబుగాఁ జేయు ఫలమ్ము
సండు, మృగనాభివంకంబు మెదపితిర్చినతిలకంబును జూచి యంక
స్థుండగుచు, నెవ్వఁ డద్దానిని నవ్రహ్మచుఁ దుడుచు నింకెవ్వనిమొగము
నా కెల్ల వేళ॥ గీ॥ మృత్యుచూకులమయ్యను మేల్చి మద్దు, వచ్చు

నీమూతనూజుఁ డివ్వడువున మృతి, చెందె నాయీమొగం బరవిం
దతుల్య, మయ్య నీఁగలకుచు నెల వయ్యెనధిప. ౬౫౮

గీ॥ జైఁవమా! పూర్వభవమున దాచుగామగు, కృత్య మెయ్యది చేసితిఁ?
గీఘ లిట్టు, లేకతిమ్మున నాక బృ? నేరికేని, గీఘలును మేలు లనునవి
కేవలములె. ౬౫౯

క॥ హాపుత్ర! హాకుమారక! హాపుణ్యనిధాన! హామహారాజతనూ
జా! పాపాత్మిక యిది యని, యీపాటక విడిచి పోతివే యలుక
మెయింక. ౬౬౦

తలవరులు వై బృంగట్టి తీసికొనిపోవుట.

వ॥ అని సారెసారెకుఁ జంతిల్లుచు నెలుఁగెత్తి మహాఘోరమ్ముగ
రోదనం బొనర్చుచున్న యాపతివ్రతఁడకు నారెకు లేతెంచి నీవెవ్వతెవు?
వతి యెయ్యెడ కరిగె? నిట్టి సీతీధనమయమ్మున నొంటిపాటున నిప్పాట
శోకింప నేమికరి? ముని యుడిగిన దుఃఖార్థవసుగ్న యగునారాజపత్ని
నిరుత్తరయై యెప్పటియట్ల శోకించుచుండ సంతివారలు సంశయగ్రస్తులై

క॥ స్త్రీ) గాదు బాలఘాతినీ, నాఁగాఁదగు నెంత పిల్వినక బలుకమికిఁ
మూఁగయె యిబ్బాలకు నెం, దేఁ గొని భక్షింప నిటకు నేతెంచె
మెకో. ౬౬౨

వ॥ అని కిత్తెఱమ్మున దాదవ్వుల కరిగి ధృతశస్త్రపాణులై
యియ్యది యెద్దియేని నొకభేచరి గావలయు నట్లగుటంజేసి మనకు
వధ్యయని యందఱు నొక్క పెట్టన వచ్చి యంటం గట్టి కేశభారంబు
వట్టికొని చాండాలవాటికకుఁ దీసికొని పోయి యియ్యదిబాలఘాతినీ
యగుభేచరి గావున వధింపు మన వాఁడేతెంచి కాంచి వారల కిట్లను.

చ॥ అనయము నిప్పురిం గలుగునర్చకులం దినుచున్న దొక్కఘా
తినీ యని విందు నెప్పుడును దీనిఁ గనుంగొననేరనైతి నే
గుప్పనిటు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియశ మ్మగు మీకుఁ బట్టణం
బునకు సుఖమ్ము గల్గు నిది పుట్టివ్వుబాలుర నెల్లఁ జంపెడిక. ౬౬౪

చ॥ పెలుచక్షః గొంపలం దగులఁ బెట్టె

మ్మలుపుని విప్రులఁ శిశులఁ గాంతలఁ దారిఁ గొట్టుదు
గ్యుల నెదిరించువానిఁ గలుఁగ్రోలెడిదుర్మదూవాని మేటియో
గలసినవానిఁ జంపుట నికామమహానుకృతవృద్ధంబుగనన్

వ॥ ఇట్టికార్యము లొనర్చువాఁడు బ్రాహ్మణుం డనియ్యఁజేగి
యనియుం జూడక వధ్యు లు చెప్పి యతికోపమునం బట్టి కొట్టి శిశు
నున్నతనయనుచు హరిశ్చంద్రుని బిలిచి యిట్లును. ౬౬౬

క॥ ఇయ్యది బాలురఁ జంపెడి, దయ్యము స్త్రీ యంచు లోనఁ దలఁపకు
మింక, జయ్యనఁ గడతేర్చుము మే, లయ్యెడు లోకమున కనుడు
పాసరవరుడున్. ౬౬౭

గీ॥ వశ్రీపాతోపమమ్ము నప్పలుకు విని మహాత్మా ? యింకెద్దియేనియు
నాజ్ఞయి మ్మ, శక్య మేనియు నయ్యది నలుప నేర్తు, నకట? స్త్రీ
హర్మ్యః జేయఁ జేయాడు పెట్టు. ౬౬౮

క॥ ఆనవుడు బాండా లుం డను, ననుచర? యసి కేలఁ గొని భయంపడ
కిద్దా, నీనిఁ ద్రొంపుము పుణ్యం బగు, జనునే? శిశుఘాత నేయు
చాన క్షుంపన్. ౬౬౯

వ॥ నావుడు నృపాలుండిట్లును.

క॥ వనిలెలయర్చిమునఁ గా, వ నగున్ బురుషుండుజ్ఞానోపశమున నజ్ఞా
న్మయతిఁ జంపినదుర్తా, దునకున్ నరకమ్ము గల్గు రూఢిగ ననుడున్.

క॥ ఒకప్రాణమువలనన్ జగ, మకలంకత్వమునఁ బొడలునప్పుడు లోకా
పశ్రుశివభావ దుష్టా, త్రిక దీని న్నలుక వలవదే? సుకృతార్థుల్.

వ॥ ఇయ్యది యశకుల బాలుర వధియించె నిద్దానిం జంపుట
యావశ్యకం బాయుధంబు కైకొను మనుషు నాతం డిట్లును. ౬౭౦

క॥ చాండామరాజ! నాకుం, గొండికతనమాది యింతకుం బొలఁతుకలన్
ఖండింప ననుచు వ్రీత మి, ట్లుండన్ నన్నిందుఁ జూనువు టుచితం
బగునే. ౬౭౧

ము చెప్పటకన్న దోసముం
చ॥ అసవుడు స్వామికార్యసే కిటుల్ ప్రితి చెప్పెదోయిట్టిద్రోహముం
దునే! మఱియొకసముద్ధృతి యెన్నటికేనిఁ గల్గ నే
బొనరుచునీతనంబు గొని ద్రోహము చేసెదె దుష్టబుద్ధివై.

ర్పుహీలకు డచు మహాత్మ! జగమ్మున నీకు శత్రుఁ డుం
చ॥ న ననుఁ బంపు మింద్రుఁడు కడిందిబిల్మునఁ దోడు వచ్చినక
దునిమెద వాని నొక్కపెనుతూపున; మేదినికెల్ల నిన్ను నా
భునిఁగ నొనర్తు నియ్యబలఁ ద్రొంచుట నాపని గాదు నావుడక.

ఉ॥ “కూలికి వచ్చి చాలి కిటు కూయఁగి” వచ్చునో న్యాయ మేది; చాం
డాలునియింట గానుఁడు హుటాహుటి శూరులపల్కు లాడఁగాఁ
బోలునో చాలుఁ జాలు? నసి పూని కరమ్మున; నడ్డు చెప్ప కీ
బాలకహంతిశీర్షము చివాలనఁ ద్రొంచుము నిర్దయాత్మక.

ఁ॥ అని ఖడ్గం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని
దగ్గఱ జని యనోన్మజ్జనంబు లేమి నాపె కిట్లును, ౬౭౭

క॥ ఓవనిత! నాదుహస్తము, చేపం గడలుకొనునేని శీర్ష చేదం
బేడిఁ జేసెద నని స,ద్యావుం డవ్వనితఁ జంపఁ దత్పరఁ డగుడక.

చ॥ తనమరణంబు నెమ్మదిని దద్దయుఁ గోరుచుఁ బుత్రీశోక మా
ర్తి నిగుడఁ జేయ నిట్టులను దీనత దోఁపఁగ నొశ్వపాక! నా
తనయుఁడు దెల్లె నక్కలనఁ దత్తునువున్నది దానిఁ దెచ్చి నీ
పనుపున సయ్యోధి జితను బన్ని దహించెద దాళు మంతకుక.

వ॥ నావుడు హరిశ్చంద్రుండు ధర్మాత్ముండు గావున నట్ల యొన
ర్చుము పోయి రమ్మని యాజ్ఞ యిచ్చిన హావుత్ర! హాబాలక! హాత
నూజ! యని మాటిమాటికిఁ గుందుచు సరిగి యబ్బాలకుం దెచ్చి
శ్తశానమ్మున నునిచి యాశోశించువానిఁ బాంసుధ్వస్తశిరోరుహ నతి
మలినఁ గృశాంగి జన్మాంతరసంగతి నాడగుదాని నప్పరమపతివ్రత
నాత్మపత్నిగాఁ జరవిరహనంగతుండగుకతన నెఱుంగక యానృపేం
ద్రుండు కెలని కరిగి శవమ్మున నున్నవస్త్రమ్ములొగికొనుటయు నయ్య

దియు సగ్గియున నున్నయతిని సతికృతాంగు సస్యరూపు నాత్మధపు
నిఁగా నెఱుంగ దయ్యెన్. ౬౮౦

క॥ అంకమున బాలు నిడికొని, కొంకుచుఁ బలుమాఱు దలఁచికొని
యేడుచున, పృంకజముఖదరి కరిగిన, జంకె హరిశ్చంద్రమునము
సంశయపాతీమై. ౬౮౧

హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.

నీ॥ చంద్రునిఁ గాదనఁ జాలు వక్త్రముసొంపు గండముల్ దర్పణఖం
డములగుఁ, గుందితాగ్గిమ్ములు కోమలములు నీలములు దీర్ఘములు
పెన్నెఱులు దలంపఁ, గనులు రాజీవముల్ ఘనబాహులున్నతాం
సములు పక్షము విశాల మధరంబు, బింబమ్ము పాదముల్ పృథుల
ము లంగుళుల్ సూక్ష్మముల్ నాభి యనూత్మ బీలము గీ॥ మఱి
యు లక్షణములపేఁడు మాన్తవేందుగ్గి, నింటఁ బుట్టినకొడు కగు
నింతనిజము, కాలవశమున నిట్టిదుర్గతికిఁ బాలు, వడియె నదిదాఁట
లేడుగా బమ్మయెన. ౬౮౨

వ॥ అని కొండొక విచారింది పునఃపునరాలోకనం బొనర్చు
చుఁ గ్రమక్రమమ్మున, ౬౮౩

చ॥ వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీధిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నల
దనుఁ డని నిశ్చయించి పరితాపము పట్టఁగ లేక పుత్రీకా?
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవ నశ్రులు కాల్యలు గట్ట నాతనూ
జానకె తటస్థ మాయె నిలు శోకము నెట్లు భరింతునక్కటా. ౬౮౪

వ॥ అని పలు తెఱఁగుల శోకించునజ్జనపాలుని భర్తగా శంకించి
తైబ్య యిట్లను మహాత్మా! నీకియ్యెడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండు పెట్లు
కలిగె మ మ్మెట్లు నుఱచితి ననుచు దుఃఖావేశమ్మీన విధి నుద్దేశించి.

క॥ ఓవిధి! యేవిధఁ జేసితి, భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుతుఁ బూశచరి
తుగ్గి, శ్రీ వెలువరించి సుతభా, ర్యావికృయమునకుఁ జొనిపి యం
త్యజకులుఁగా. ౬౮౫

ప॥ అను నాకె నాత్మపత్నిగా నిశ్చయించి యాదుఃఖ మంత
యు విధిప్రేరితంబై నాకైవచ్చిన యది యని వగచుచు. ౬౮౭

క॥ ఈతఁడని నాతలోదరి, నాతనయం దీశవంతు నాపాపము యీ, యీ
తనకు హేతువని నిం, చాతార్తికమూర్ఖబొందెనవగుఁ డంతఁ.

ప॥ రాజపత్నియుఁ దనపతిదురవస్థచే ద్విగుణితశోకము మా
ర్చిల్లె నంతఁ గొంతపడికిఁ జెసి నరపాలుండు పుత్రుంజూచి యిట్లు
విలపించు. ౬౮౮

క॥ అన్నా దీనంబై కడు, జెన్నదటిగి యున్న నీదుచిన్ని మొగముగ
న్గొన్నంత మన్ననము వగు, లన్నరకయందె నిది శిలయొ వజ్రంబో
డ! హనుతి? హకుమార? తినయా? పినయాకరి? “తాత? తాత?” యం
చానమెయి న్ననుం బిలుచు నన్నదృష్టచ? యేమిదోనముం
జేసితివోయి? నన్నంగని చెచ్చెర మువ్వలె వచ్చి మేసిపై
భాసలుపంకమంటుగతిఁ బ్రాప్తికోసం దమ్రాయి నవ్వుచున్. ౬౮౯

ప॥ అకటా? రాజ్యము బంధుసంతతియు ద్వివైపోయెఁ బాండాలవా
టికి నేతెందితి వల్లకాటి నిటు లొంటిన్ వాసముం జేసి నే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యదియు దైవం బోర్వంగా లేక పు
త్రక? పాముం గఱపించెనే? నిను; ససాధ్యంబెద్ది యద్ధాతికున్

క॥ ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచిత, గూరిచనినుఁ గనులఁ జూడఁ గూడెనె
నాకం, చారాజ్ఞునిచారా, ధీమండ్ యక్కుఁ జేర్చె తెగని వగ
నుతున్. ౬౯౩

క॥ మృతసుతుఁ గొంగిట నిడినొని, నుక? నుక? నుక? యచుచు నెగడు
శోకభరమునక, స్పృహ చెడి మూర్ఛితుఁడైపడె, సుతశోకముకన్న
నొండు శోకం బున్నే. ౬౯౪

ప॥ ఇట్లు లేకువ నెడి మూర్ఛితుండై పడియున్న నరపాలు
నీతించి శైబ్య సర్వలక్షణముల సీతండు విద్యజ్ఞుకమనశ్చంద్రుం డగు
హంశ్చంద్రుండకా నిశ్చయింప నగు నని పొడియు. ౬౯౫

ఉ॥ ఉన్నతమై తీలవ్రసవమో? యన నొప్పిడి నానతీరు సం
పన్నలినాక్షికిం దగినవక్త్రము చారురదాళిసారు పే
రెన్నిక నెప్పు వాళ్ళుటను మిన్నిటికిం బయివచ్చు నీతఁ డా
నన్నరనాథుఁ డెవ్వనియుదాయశంబు త్రిలోకపూజ్యమా.

గి॥ ఆహరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీశ్వ, శానమునచుండు తేలొహో? నత్య
సంధుఁ, డనుచు సుతశోక ముడిగి యయ్యతివ సంత, నమును విస్త
యదై న్యముల్ సనఁగఁ జూచె. ౬౯౭

గీ॥ భర్తృపుత్రశోకమ్ములభార మెక్కు, డై నహింపఁగిరామి నయ్య
తివ మిన్న, మూర్ఖపడి కొంతవడి లేచి మొనయువంత, మరల నర
నాథుపై దృష్టి మానముగ.

చ॥ నిలిపి నృపాల? మొంతకును నింద్యుఁడ కాఁడె విధాత వానికిం
గలదె జగజ్జ్యోతిఁ దయముఁ గార్య మకార్యము నాఁగ;నక్కుటా?
యిల సకలంబు ధర్మగతి నేలెడి దేవసమాను నిన్ను పం
తల కెఱి చేసి మూలనికి దాసునిఁ జేయునె కీర్తి రోయునే. ౬౯౯

గీ॥ రాజ్య మెడచేసి పుత్రీదారక్రయంబు, నకుఁ జొనిపి యంతఁ బోక
యంత్యకులుఁగా నె, నర్పియును నీడఁబోవఁడు నాథ? యేమి, త
ష్టానర్పితవన్విధాతయెడ నీవు. ౭౦౦

మ॥ అకటా? యియ్యెడఁ గానరావుకద? నీచౌనాతప్రంబు ల
చ్చికిఁదావై రతిసంపుఁగూర్చు గలనీసింహాసనంబున్ యశః
ప్రకటంబై తగుచామరదవ్యయము పార్శ్వస్థాయిమంత్రాద్రినే
వకబృదంబును మంగళధ్వనులు దీవ్యద్వాజ్ఞసంఘంబులున్. ౭౦౧

శా॥ ఏ నీ వేగడివేళ రాజమణులన్ భృష్యత్వముం బూని ముం
డై నేర్పొప్పఁగ నాత్మ వస్త్రముల రిధ్యాపాంనుసంకుద్ధి సం
ధానంబుం బొసరింతు రిట్టిధరణీనాథుండవై నీవు నీ
కొనే? దుర్భగమా శ్మశానమున నిట్లావాసమున్ జేయఁగన్.

చ॥ వెండియుఁ గ పాలనలకులంబును ధటిపటసిరివర్తమును మృత నిర్తాల్యసూత్రాంతర్లగ్న కేశసుదామణమ్మను పసాసిష్పందనంశుష్క మహాపటలపండితంబును భస్మాంగారార్థదగ్ధాస్థిపజ్జాసంఘట్టభీషణంబును గృధ్రగోమాయనాదార్తమ్మను బుష్పక్షుద్రవిహంగమమ్మను జితాధూమాయతపటనీశృతదిగంశిరంబును గుణపాస్వాదసంప్రకృప్తవిశాచరంబును నై దూసం బగునీశ్వశాసంబున దూఱతుండవై యెట్లుంటి వని శోకపరవశయై యతని నానింగనంబు చేసికొని.

203

చ॥ ఎరవరమాలిమానితకనత్పదవీర ! మహిమహేంద్ర ! యి క్కరణి ఘటించుటెల్లఁ గల గాదుగదా ? నిజమేని ధర్మతత్పరునకు నీకు నిట్లయిన ధర్మము తోడిక నేరికా ! ఋతాదరు లెవ ? రెవ్వ రార్జవవిధమ్మున నుండెడివార ? లెయ్యెడక 204

క॥ అని యెడగలుగనిదూఱమున నేడ్చెడిదాని కివ్వభుండు తనకు మా లనిదాన్యము గల్గినమేటిచిమిత్తము సెప్పె బల్కడింది విగ వగక.

చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైనచందము పతికి దెల్పుట.

చ॥ ఇటు దనపాటు సెప్పి కడు హెచ్చినశోకమువేర్చి నార్తిలం పలుఁ డగుప్రాణనాథులకుఁ బట్టి చృతిం గనుచందమెల్ల దుర్భట మగువంతపెంపునఁ బరంపరగా వచియించె నాపె యం తట సృష్ట డాత్మజాతువదనమ్మున నక్తము చొన్ని ఖిన్నుడై.

చ॥ తిన్నయుండై యేమియు నెఱుంగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తం గని నై బ్రయిల్లను.

202

క॥ స్వామివోహము నేనుకు, మోమానవనాథ ? సశ్య ముడిగెదె ? నాపైఁ, బ్రేముడి నెడీ చేసి శిరం, బీమయి నలుకుము విధాత కెదముద మొదనక.

205

చ॥ అన విని రాజు మూర్ఛఁ గొని యంతన లేచి, మృగాక్షి?యింత మాటనఁ దగునే? యశశ్యకృతి కాడునె చేతులు? నాక కాక యె

వ్వనికిని' నాఁగ నమ్మగువ వల్కుఁ బునర్భవమందు నిన్ను నా
భునిఁగ నొనర్ప దేవికి నతుల్ పచరించితి నెమ్మనమ్మునక. ౭౦౯
క॥ ఇఁకఁ దడయునేల సత్యం, బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మటఁజేసి శిరం
బొకవ్రేటునఁ దున్నుము మి, న్నక వెనుదీయంగనేల వరనాథుఁడవై.

ప॥ నాపుడు వరపాలుం డబండం బగుదుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛి
తుండై యంతన తెలిసి పుత్తుమొగంబు చుంబించుచు భార్య కిట్లును,
ఉ॥ ఓసలినాక్షి ! యింక భువినుండఁగ నోప' శరీరధారివై

కానఁ గృతానుసంగతినిఁ గ్రాగి పరమ్మున కేగుడెంతు నక
బ్రాణసమంబుగాఁ గనుశ్వపాకునియానతి చెండ కిప్పని
న్నే నయి చేయుచో నిచట నిందయు నచ్చట హానియుం దగుక.

క॥ చచ్చియు నీపాపమ్మున, వచ్చెడిజన్మమ్మునక' శ్వపాకునిదాస్యం, బచ్చు
వడఁ గాంచు టొప్పునె, విచ్చలవిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వరికిక.

గీ॥ ఏది యెట్లైన దుఃఖమ్ము నెనయకంటె, మేనినంబంధ మెడలుట
మేలుకాదె, లేక లేకొక్కదుఁడు పుట్టి లేతవయసు, సంద మృతి
చెందఁ బాప మేమాచరించె. ౭౧౪

క॥ కులము నెగడించు నీతం, డలఘుం డని నమ్మి యుంటి నకటా?
జగ దే, కలలితుఁ బుత్రుఁ బొసియు, నిలపై మనఁ గంటి నొకని
భృత్యుఁడ నగుటక. ౭౧౫

గీ॥ లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ? యిపుడు, ప్రాణములు వాసి
యేగినఁ బరమునందు, వైతరణిగిందు నసిఁత్రవనమునందు, గలు
గుదుఃఖంబు దీనికిఁ దులయుఁ గాదె. ౭౧౬

చ॥ లలనరొ? యెట్లులై నను జ్యోజ్జ్వలనమ్మున మత్కుమారుతోఁ
గలసి శరీరముక' విడుతుఁ గాదని నక' మరలింప కాజ్ఞ నా
వలన రయమ్మునం గొనుము (బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసివై
యలయక యమ్మహామహుని యాజ్ఞ' మెలంగుము జాగరూకతక.

క॥ దానములు చేసి యగ్నాన్యధానమ్ము లొసర్చి గురులఁ దనిపితిమేనికొ
మానిని? మనమూగురకున్, దా నగు సంబంధ మమరథామము
నందున్. ౨౧౮

ప॥ అట్టి సంబంధ మింక నీలోకమ్మున దుర్లభం బదియునుం
గాక యెన్నఁడేని రహస్యమ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగాని న్నవమానించి
యుండుదు నయ్యది క్షమింపు మింకఁ బువర్త ర్థనాకాంక్షిణిపై ధర్మ
మ్మునకుఁ గట్టువడి యువ్విపునింట నుండి రాజపత్ని ననుగర్వమ్మున
వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను నటుపుట నీకుఁ బరనాథనం బని
బోధించుక తీరే బలిచ్చితి యిట్లు. ౨౧౯

క॥ పరనాథ? నాకిమైనన్, సరికం బయినన్ హితంబు నాతికే బలితో
మరణంబు నేను నిప్పుడ, యరుదెంచెద నీపిఱుం నవహితమత్తిన్

ప॥ నావుడఁ బరమపతిత్రతాశిరోమణి వగునీకు నిమ్ముది యె
ప్పడే? యిట్లానర్తువుగాక యని సహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పఱచి
యందు సుతః శేబరం బమర్చి భార్యాసహితుండై యంజలి ఘటించి
పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ బంచకోశాంతరగతయుఁ
బుచ్చబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరవరీధానయుఁ గరుణారసనాగరయు
నానాయుధధరుయు ఉగత్సాలసతిత్పరయు నగుజగదంబ నాత్మం దలం
చుచు నగ్నిసంధానబొసఁగు నయ్యెడ. ౨౨౦

— (ఉహవిడవతిలు ప్రశ్నింపబడుట.) —

ఉ॥ వాసవుఁ డాదిగాఁగలనువద్యు లఖర్వరముం బెల్లర్ప న

క్రేషకుఁ గాఁగ ధర్మ నిడి వీ?తిమెయుం బొడనూసి మేలు మేల్
నీసరి వారు లేరు ధరణీధర? సత్యసహాయ? నాకసం

వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్. ౨౨౧

ప॥ అనునంతఁ బితామహుం డీట్లను.

గీ॥ ధర్మరూపుడ నేను బితామహుండ, వీర లందఱు సురలును జార
ణులును, కిన్నరులురుదు) లశ్వినుల్ నిన్నుఁ జూడ, వచ్చినారు
మహారాజ? వై భవమున. ౨౨౨

వ॥ ఇతండు విశ్వత్రయమైత్రీకారణం డగువిశ్వామిత్రుండు
నీకుం బ్రయం బొనరింప నరుదెంచి యున్నవాఁడు విలోకింపుము.

గీ॥ నీతితిహాదిగుణముల నెమ్మి గొలుప, వచ్చితిని ధర్మఁడను నేన్న న
చ్చరితు), లందు నెవ్వరికెక్కుడై యనఘమూర్తి, వైతి వదు
నాల్లు లోకములందు భూప. 299

వ॥ ఇంద్రుఁ డిట్లనియె.

క॥ వాసవుఁడ నేను నాపైఁ, గై నేయుము కొంతదృష్టికాంతయు నీవు
నీనుతుఁడును నుగుణమ్ముల, జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా.

క॥ కొమరుఁడు నీవును భార్యయు, విమానవంగతుల రగుచు విచ్చే
యుఁడు నే, హముతోడ స్వర్గమున కని, యమృతమయం బైన
వృష్టి నాతఁడు గురిసెఁ. 292

గీ॥ దుందుభులు మోయఁ బూవులు దొలకరింప, నచ్చరలు మెచ్చు
గా నాడ నాచితాంత, రమున శయనించి యున్నభూరమణ, పుత్రు
పై నమృతవర్ష ముప్పుడు పాదుకొనియె. 294

క॥ నుకుమారం బగుజేహం, బకలంకం బైనవదన మలరంగ నా రా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ, తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెసలు
వెలుంగఁ. 295

చ॥ నరపతి పుత్రునింగని మనం బలరక దగఁ గౌఁగిలింది ను
స్థిరుఁడయి భార్యఁ జూచి సురసేవ్యము లైనయలంకృతుల్ వరాం
బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టి యు భార్యయుఁ దానుఁదాల్చి మే
దురతర మోహ వానినిధి దోఁగుచుఁ బూర్ణ మనస్కుడై తగెఁ.

వ॥ అయ్యెడ నిందుగ్రిం డతని కిట్లను.

చ॥ పరమపతివృతామణియు భాసురశీలయునైన భార్యతో
నురుగుణుడైనపుత్రకు మహోత్తము సంకమునందుఁ జేర్చి పూ
ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరంబుగనిర్వహింప నె
వ్వరికి నగమ్య మైనత్రిదివమ్మున కీ వరుడెమ్ము భూవరా. 230

క॥ అన సత్యహరిశ్చంద్రుని, దనుచేవాధిపశ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ జనుడెంత నాకు నాతం, దు నియోగము నేయఁ దగు ఘనుండు విభుండున్.

23౨

వ॥ నావుడు ధర్ముం డిట్లనియె.

గీ॥ ఓయి నరనాథ! నాదగుమాయకలిమి, నేనచాండాలరూపమ్ము నూని నాఁడ, భావిసంగతి నెఱిగి నిన్ బనిగొనంగఁ, బక్కణమ్మున నుంటి నప్పాట నపుడు.

233

న॥ పిమ్మట సిందుగ్గిం డిట్లను.

క॥ రాజాధిరాజ! దినకర, తేజ! హరిశ్చంద్ర! పుణ్యతేజస్వలు వి భ్రాజితతపముల జేసికి, భా జను లానాకపదము వడయఁగ రమ్మా.

చ॥ అన నరనాథుఁ డిట్లను సురాధిప! మత్పురవాసులెల్ల న న్నును విడనాడి కుందరే! తనుం గని కొల్పెడివారి వీడువాఁ డును ద్విజుఁ జంపినట్టి యతఁడున్ మధుపాయయు స్త్రీనిహంత గో మానసపరాయణుండు నము లాట వచించెడిఁ గాదె ధర్మముల్.

క॥ వారలతో స్వర్గమ కా, దారయ నరకంబయేని యది గమ్యమ నా కోరాజ! తన్నుఁ గొల్పెడి, వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడున్

క॥ జనవర! పురవాసుల కె, ల్లను స్వర్గ మొసంగుటెల్లలవడెడి! వారల్ పోవరిచిన పాపపుణ్యము, లన వేటుగ నుండుఁ దుల్య మగునే! యెందున్,

232

వ॥ నావుడు రా జిట్లను.

గీ॥ వినుము సురనాథ! నేవకజనులకతన, రాజు రాజ్యం బొనర్చు ధర్మ ములు నేయు, జన్నముల కియ్యకొను నిందు సంభవించు, నుక్త తము నమంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి.

23౪

వ॥ కావున మదనుష్ఠితంబు లగుపుణ్యంబులు వారలకును నను వగు నిది యిట్లుండ నింకొక్కటి వచింతు నాదగుసుకృతమ్మున బహు కాలోపభోగ్యం బగునాకపదంబ వారలం గలసి యొకదిన మనుభవిం

చినం జాలు నట్లగుట మత్సుకృతంబు విభజించి యిట్లానరించుటకు నిన్నుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నిందుఁ డట్లు యగు నని సమ్మతించి పోన న్నహృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాదిపురస్కరమ్ముగ నయోధ్య కరిగి హరిశ్చంద్రుని నమశ్శ్రుమున వారల కిట్లను. ౭౩౯

క॥ శర్మదమై యజ్ఞాది ను, కర్మము లొనరించువారు గాంచెడి స్వర్గ మ్మరిలి మీ కెల్లరకును, ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనరారెఁ దగకా.

ఎ॥ కావున నెల్లవారును నరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చం ద్రుండు వారల కిట్లను. ౭౪౦

క॥ దివమునకు వచ్చుటకుమీ, కెవరెవరికి నిచ్చ వొడము నెల్లరు నాతో నవిరళగతి రాఁ దగు నీ, దివిజాధిపుఁడట్లు తనమదిం గరుణించెన్ హరిశ్చంద్రుండు కొడునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గమ్మునకరుగుట.

చ॥ అనుతమభూవునానతి సురాధిపునానతి యొందు గాఁగ భో రనఁ జనుదెంచి ఓవు నగరమ్మునవారలు కొంద తాదివం బునకు విమాన మెక్కి తమపుతులపైఁ దగ నాత్మసంస్మృతిం జొనిపి మనమ్ము స్వర్గమును జూచెడి వేద్యుల మిన్ను ముట్టఁగకా.

ఎ॥ హరిశ్చంద్రుండు తక్కుంగలబంధుమిత్రులను దగుశారవ మ్ములఁ దనిపి తనకొమరుం డగురోహితునకు సాధుజనసమ్మతమ్మున విధి విధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం బొనర్చి. ౭౪౧

క॥ తన కాంతామణియును దా, నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా నినదమ్మునఁ బాలుపొందెడి, యనూనపుష్పకము నెక్కి యమరులు పైగడకా. ౭౪౨

ఎ॥ అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుదెంచు నెడ నాలోకించి దివిజకవీంద్రుం డిట్టియర్థమ్ముగల శ్లోకంబుపఠియించె

క॥ ఎంతటిదానం? బెంతటి, శాంతిగుణం? బెంతసత్యసంధత? తగుఁ దా నెంతకునై నను నీభూ, కాంతుఁడు స్వర్గమొక హెచ్చు గా దిత నియెడకా. ౭౪౩

మ॥ జనలోకై కవిశుద్ధచమ్యుఁడు హరిశ్చంద్రావసీనాభు వ
 ర్తనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమన్ దా నెవ్వఁడే విన్న ని
 మ్మున వాఁ డెయ్యదిగోరునయ్యదినుఖమ్మో? రాజ్యమో? విద్యయో?
 ధనమో? సంతతియో? సురాలయమో? సందర్భించుఁ బారిక్షితా.

క॥ నావుడు జనమేజయుఁ డో, దేవా ! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ బెం
 దై వెలయుశతాక్షీపద, భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావం బలరణ.

గీ॥ ఈశతాక్షీ యనఁగ నెట్లుదయించె? నే, తన్మహత్త్వ మెట్లు తనరు
 నాకుఁ, దెలుపు మెద్ది వినినయలఘుల కశ్వమే, ధశతఫలము ప్ర
 తిపదమునఁ డొడరు. ౭౫౦

గీ॥ ఎంత వీటిఁజియైనను నెంతపాపి, యైనఁ దా నెంత నిర్భాగ్యుఁడైనఁ
 బావ, నమ్ము శ్రోశ్రుహరి యిహమ్ముఁ బరము, నిచ్చుదేవీచరి
 త్రిపై నిచ్చుఁ గొనఁడె. ౭౫౧

క॥ అనవుడు వ్యాసుం డిట్లను, జనమేజయ! నీకు దాఁపఁ బనదెద్దియు న
 జ్ఞనుడ వగుకతనఁ దెల్పెద, వినుము శతాక్షీమహత్త్వవిధ మది
 యెల్లఁ. ౭౫౨

క॥ దుర్గముఁ డనుపేర్వాఁడు ని, రర్గళబాహుప్రతాపుఁ డతిలోకుఁడు దు
 ర్దాగుండు హిరణ్యాక్షుని, వర్గీయుఁడు యరునికొడుకు వలలుజగతిక

వ॥ అతండు దేవతలకు బలం బగువేదమ్ములు హరించిన వారును
 నశింతు రని తలంచి హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షుం డగుచు
 నహస్రవత్సరమ్ములు విరించి గుఱిచి తపమ్ము సేయుచున్నంత. ౭౫౩

— శతాక్షీ మహిమ. —

గీ॥ ఊణి యంతయుఁ గంపించె గులమహీధ, రమ్ములు చలించె నతని
 తేజమ్ముకతన, సంతఁ జతురావనుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ, డగుచు
 హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షుఁడయ్యె. ౭౫౪

వ॥ ఇట్లెదుటం బొడకట్టి సమాధిగతుం డగునాదుర్గముం గాంచి
 నీతపమ్మునకు మెచ్చి భవదభీష్ఠంబు నొసంగ వచ్చితి ననునలువకు

మొక్కి దేవా ! జగతీసురులయందును సురలయందును గలవేదమ్ములును మంత్రీమ్ములును నాసమీపమ్మున నుంటయు సురలకుఁ బరాజయంబు సేయఁ గలుగుటయు నా కనుగ్రహింపవే! యనిన వల్లె యని యవ్వరించి తననివాసమ్మునకుఁ జనియె సంత. ౭౫౬

సీ॥ వేదశాస్త్రీమ్ములు విప్రులు మఱచిరి స్నానసంధ్యాహోమజపతపమ్ములన్నియు నడఁగె హాహాకార మవనియంతయు నిండె సురలును నాశమందు, యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి సౌఖ్యమ్ము విడనాడి నజరులైరి, దుర్గముండును రణోద్యుక్తుడై పెల్లున నమరావతీపురి నాక్రమించె. గీ॥ వజ్రమయదేహుఁ డైనయవ్వానితోడఁ, బోరఁగా లేక యమరులు భూమిధరగు, హంతరంబులయెడకుఁ బాయమాను, లైరి శరణమ్ము గానక పౌణభీతి. ౭౫౭

ప॥ ఇట్లు దేవతలు గెరిగుహాంతరనిలయు లగుచు జగదంబు గొనియాడుచున్నంత. ౭౫౮

గీ॥ జన్నములు మాసి ధర్మంబు సున్నయైన, కతన నూతేడు లేకప్రకారముగ జ, గతి ననావృప్తిదోషంబు గలిగె దాన, నేళ్లఁ జెలుపులు నూతులు నెండి పోయె, ౭౫౯

ప॥ దాసంజేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును శవసంగ్రహంబు విస్తరించె నిట్లు జగదుపద్రీవంబు సంభవించినఁ బదంపడి శాంతచేతమ్ము లగుకొండలు విప్రులు హిమాలయంబు పజ్జకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిధ్యానపూజాయోగమ్ముల నిరాహారులగుచుఁ డదేకాయత్రచిత్తమ్మున నారాధించుచు నిట్లు వినుతించిరి. ౭౬౦
గీ॥ ఓమహేశాని! యపరాధయుక్తులైన, పామరులయెడ దయ లేమి పాడియగునె!, కోప ముపసంహరింపుము పాపు మీయ, నర్థ మింకెవరు శరణమ్ము! మాకు. ౭౬౧

ప॥ అసంఖ్యోటిబ్రహ్మాండనాయికయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జిహ్వాపయు భువనేశ్వరియు నగునీకు నమస్కారము “నేతినే”తీతివాక్య

మ్ములచే బోధ్యమాన వగుచు సర్వకారణంబు వగునీ కంజలి ఘటించు
మైతత్కాలికం బగుదురవస్థం బాపి మమ్ముంగటాక్షింపవే! యనువారి
యెలుగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు నొక్కడఁబ్రత్యక్షం బయ్యె.

సీ॥ నీలాంజనముఁ బోలఁ జాలు దేహమ్మును బీసనమోత్తుంగ వృత్తక్రూర,
శపయోధరములును శతనయనంబులు భాస్కరకోటిప్రభానమృద్ధి,
జగదతీత మ్మగుసాందర్యమును లవణిమయును గలదాని విమలమ
ధుర, రసయుతక్షు త్రుష్ణరాఘ్న శాల్యోదనశాకఫలయుతహస్తము
లదానిఁ గీ॥ జాప మాయుధములును హస్తములఁ దాల్చి, వెల్లు
దానిని నప్పరాంబికను జూచి, స్తవ మొనర్చిన నాపెనేత్రముల
నుండి, వారిధారలు గురిసె నవారితముగ. ౭౬౩

మ॥ ఇట్లు నపరాశ్రమ్మ లొక్కభంగి నకతాపిధీజాలసంతర్పకం
బగునేత్రజలాసారంబు వెల్లివిరిసిన దానంజేసి సదనదీనిర్ధరమ్ముల
నూనమ్ములయ్యె సురలు గిరిగుహాంతరమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులం
గలసి యంబిక నిట్లు సన్నుతించిరి. ౭౬౪

సీ॥ నిత్యసంతృప్తవు నిరుపమ వఖిలాగమాంతవేద్యవు భువనాధిపతివి,
బ్రహ్మస్వరూపవు భక్తకల్పాగమమవు దేవి! నీవ యీభువన
మెల్ల, మాయచే సృష్టించు వేయవతార మైనను నెత్తుమవు భక్త
జనులకొఱకు, నమితలోచనముల సలరారునీరూప మంబ! నిర్జర
సిద్ధిత్తంబ కాదె. గీ॥ యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెనఁగుమింక,
దివిరి మాయాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి, కరుణఁ జూడుము మమ్ము
నాకటికిఁ దాళ, లేమి నిన్ను నుతింపఁ గ లేము తల్లి. ౭౬౫

మ॥ అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చినభోజ్యమ్ము లాసురలకిచ్చి
యక్కతమ్మున శాకంభరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారలయుష్మలికమ్ము
వాపెఁ బదంపడి దుర్గముండును దూతముఖమ్మున నిడి యెల్ల నెఱింగి
సహస్రాక్షోహిణీపరిమితసేనాసముపేతుం డగుచు హిమాలయమ్మున కరి
గి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల సరికట్టి విపులఁ బీడించిన ౭౬౬

క॥ పోవుము పోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నటవ దేవియుఁ
గరుణా, భావమ్మున నొకఛత్రము, గా వర్తిలఁ జేసె ఖాఁదుగాఁ
జక్కొమ్మున్.

౭౬౭

శ తాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట.

ప॥ ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్కశరం బేచియు నవ్వారిపైఁ
బడకుండ సంరక్షించునదేవికిని దుర్గమునకును శరపరిచ్ఛన్న సూర్య
మండలమ్మును బాణసంఘర్షణసముద్భూతపావకమ్మును గఱోరజ్యౌరణ
త్కారబధిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగుఘోరసంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవ
ర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షి దేహమ్మునుండి కాళికయు దారిణియు బాల
యుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వా
త్రింశచ్ఛక్తులును ననువదంబ చతుష్పత్తిశక్తులును బొడమి యనంఖ్యా
తప్రకారంబున నడరి సాయుధహస్తలై మృదంగవీణాశంఖనాదనాదితం
బగురణాంగణమ్మున విజృంభించి శతాక్షాహిణీదరిమితం బగురక్షస్సై
న్యమ్ము రూపుమార్పుటయు దుర్గముం డగ్గేనరుండై శక్తులతోఁ బది
నాళ్లు పోరొనిర్పి పదునొకండవనాఁడు

౭౭౮

సీ॥ అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు దాలిచి గొప్పయుత్సవము చేసి,
పెంపారఁ ద్రిజగతీవీరునిగతి విక్రమించి శక్తుల నుక్కడంచి సోకు.
మూఁకలతోడ వీరై కనియత మగుతే రప్పరమశక్తి తేరునెదుట,
నిల్విన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె యామద్యయంబు భయప్రద
ముగ. గీ॥ రక్కసునిపైఁ బదేనునారసము లేసి, రెంట లోచన
ములను నాల్గింట గుట్ట, ములను నొకశరమున ధ్వజమ్మును భుజముల,
రెంట సారథిఁ గొట్టె నెక్కంట దేవి.

౭౭౯

ప॥ తక్కుంగలయేనిట నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాఁడును నెత్తురు
గ్రోక్కుచు నజ్జగదంబపురోభాగమ్మునం బడియె సంతవానికాయమ్మునుండి
యొక తేజమ్ము వెడలి యాపెయందు సంక్రమించె.

౭౮౦

మ॥ ఇటు లక్ష్మంటకుఁ ద్రోళ్ల నేసిన జగమైల్లక బ్రాహ్మతత్వసం
ఘటితం బయ్యె సమస్త దేవతలు? నోంకారాత్మ? యోదేవి? య
క్ష్మాటికం బీదృశ మేరికిం గలదె? దుఃఖగ్రస్తులక మేల్మి బో
చుట కంచుక నుతియించుచుక గరములక జోడించి రొక్కుమ్మడిక

స॥ ఇట్లు నుతించు హరి హరాదుల కాజగదంబ సంతోషకా
రిణియై కెలన సంజలి ఘటించి యున్నవిప్రుల కిట్లనియె. 208

క॥ ఈనామే సధికమ్ముగ, మూంపం దగిన దేవు మాటికి బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానక
యిత్తున్. 209

గీ॥ దుర్గముం డనురక్తనుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి
వాని, హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచుఁ, దుర్గయంచును ననుఁ
గొల్వ దొనఁగు లడఁగు. 210

క॥ అని యుపదేశం బొసరిచి, కనుమొఱగెన్ దేవి యిట్టికత విన్న
ను వ్రా, సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నాదుర్గయే యొసంగు
నుశుభముల్

స॥ ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయం బని నుడువు వ్యాసుం
గాంచి జనమేజయుండు పరశక్తిభక్తు లగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము
వివరింప నావుడు నాతం డిట్లనియె. 211

క॥ అంబికదయచేత మహాత్త్వంబుం గొనినట్టిచంద్రవంశ్యులచారి,త్రం
బును వచియించెదఁ ద, త్త్వంబుక దగ నిశ్చయించి ధరణీనాథా.

క॥ ఎంతయు సూర్జితమును బ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతము
నగునీ, యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింత
యగుపడ దరయక. 212

స॥ సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాద నేవనంబుదక్క మ
ఱియొండు కుతారంబు గానము ధాన్యార్థి యగువాఁ డుముకం ద్యజి
యించుపగిది నీనర్వంబును బోవిడిచి భువనేశ్వరీపాదమూలంబు నే
వించునది యని మఱియును. 213

సీ॥ పాగ్రిబలులను సకూపారమ్ము మధియించి యప్పరశక్తిపాదార
విండ, మనురత్న మరసి నే నతిధన్యుడ నయితఁ బంచబ్రహ్మసన
యంచు వినుటఁ, గన్నయప్పరశక్తి కన్న సన్యము గాన మైదింటి
కన్నను సభకమైన, వస్తు వన్యక్త మానస్త్రువునం దోతమును బో
తమును జగ మనుచుఁ దెలియ, తే॥గీ॥ పలయు, భువనేశ్వరీ పదవా
చ్యమైన యప్పదార్థమ్ము దెలియని యజ్ఞ లొందు వారు ముఖం
బుతజ్ఞులు, దారసౌఖ్య భాజనులటంచు నెఱుంగు మోపార్థివేంద్ర॥

వ॥ శ్వేతాశ్వతరిశాఖీయులు స్వగుణనిగూఢ యగునాత్మశక్తిని
దేవతలు ధ్యానయోగమ్మున జేసి కాంచినని నొడివిరి. వేయేల?
జన్మసాఫల్యమ్ముకొరకు సర్వసంగంబు పరిత్యజించి మనమ్మును హృద
యమ్మున నిరోధించి లజ్జాభయభక్తులం దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుం
డగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంతసిద్ధాంతంబు. ౭౨౭
క॥ గుడుచుచు నిక్కం బోవుచుఁ, గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచుక సుగుణ
సద్భావ, గమభక్తి గొలుచునా మ, ద్భుడపో ముక్తుండు తదిత
రుడు గాఁడునృపా. ౭౨౮

వ॥ కావున విరాడ్రూపయు, సూత్రీరూపయు, సంతర్యామిరూ
పిణియు. బ్రహ్మస్వరూపిణియు, సచ్చిదానంద లక్ష్మార్థరూపయుఁ,
బ్రహ్మచోల్లాసనర్జితయు సగు సప్పరశక్తిని సక్రమమ్ముగ భజించి
ముక్తుండవు కమ్మను వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. ౭౨౯

గీ॥ హరిహరబ్రహ్మలకు మును పంబ రమును, గారిని సరస్వతి నొ
సంగెఁ గానకాగ, నంచుఁ జెప్పితి వందుఁ బద్యాలయకును, గౌ
రికిని నన్యకన్యాత్వఘటన యెట్లు? ౭౩౦

వ॥ నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౭౩౧

క॥ మును హలాహల నామక, దనుజులు పరజాత మైన దర్పమున్న

ను, ద్వివి దేవలోకములఁ దమ, యనయమ్మున ముట్టజించు నన
సర మందున్. 232

స॥ హరిహరు లిరువురును నలునదవేల నత్సరమ్ములు సంగం
బొనరించి రిక్కసుల నుక్కడంచి, శమ తావులకుం జని, తమతమ
శక్తుల యొద్దఁ దమతమ సరాశ్రమకృమమ్ముల నుగ్గజించుకొనిన వా
రును ననాదర సూచకంబుగ మందహాసం బొనరించుటయు, నాదిమా
యామోహితులగు కతనఁ గనలి వారల దురుత్తరాచమూనితలం
జేసిన నాశక్తులు తత్తణుబ కనుమొలుగి చనుటయు బరసఁజి హరి
హరులు శక్తిసూక్ష్మలై తత్తత్కృతులయెడ నసమర్థు లగును విరిచి
కొండొక చింతించి కారణం బరసి హరిహరుల కార్యంబులు సైతము
తాన నిర్వర్తించుచు కొంత కాలమ్ము గడపి పదఁజి మన్వాదులును
సనకాదులును నగు తన కొమరులం దలచి మీరు దేవి నారాధించి
తత్కరుణా పాత్రులరై హరిహరులకు మరల శక్తి ప్రసాదంబు సం
పాదింపుడు నావును వారలును హిమాలయ తటమ్మునకుఁ జేరి మా
యాబీజంబు జఘించుచు లక్షహాయనంబులు తప మొనర్చు నంత, 233

—/ సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట. /—

సీ॥ నరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు పాశ మంకుశమును బట్టు
పంచ, శాఖద్వయమ్మును సచ్చిదానందరూపంబును గరుణారసం
బు దొరఁగు, లోచనత్రయమును లోనగు లక్షణంబులు గల్గి తగు
సర్వభూతజనని, సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ ప్లవహస్కారంబు
గావించి సకల మునులు, గీ॥ భక్తి చెన్నార సుతియుంప భావుకప్ర
సాద సూచి కటాక్ష ప్రసార గరిమ, చాలువాఱంగ వారి కష్టంబు
దీర్చు, దలచి మధురమ్ముగా నంబ వలికె నిట్లు. 234

గీ॥ మీ తపమ్మున కెవ మెచ్చి మీ యభీష్ట, ముల నొసంగంగ వచ్చితి మునులు వలయు, వరములను గోరికొనుడన హరిహరులకు శక్తి లాభమ్ము గోరిరి సకల మునులు. 23గి

న॥ అందు నొక్కండగు దక్షుండు విశేషించి తనయందు దేవ జన్మ లాభమ్ము సైతము గోరి యప్పుడేవి నివాసమ్ములును జప ధ్యానాది విశేషమ్ములును నానతిమ్ముని పార్థింపుటయు, జనని యిట్లను మరంతమ్మునం గలిగిన శక్తుల కొలది యెఱుంగక యవమానించిన కనన హరిహరులు కీయవస్థ తటస్థించె నయ్యెడియు, భవదీయ తపోబల సమాసాదితాన్మననుగ్రహమ్ముకతన నెడతెనని చెప్పి పెండియు 23క. క. భవదీయగ్రమ్మున శివ, యవతారంబెత్తు రమ పయస్సింధువునం, దవతారమెత్తు నిక్కము, భవునకు విష్ణునకుధర్మపత్నులు గాంగక. 23గ

న॥ అని మాచూరీజజనమ్ము తనకుఁ బ్రీతికరమనియు సర్వజగమ్ములును దనకు నివాసమ్మునియు, విరాట్స్వరూపంబొండె, నియ్యెడ మీకుం బూజకట్టెడి యాకారంబొండె, ధ్యేయమ్మునియు, బోధించి యమ్మునిదీప్తవాసిని యంతర్హితయగును వారలును గమలాసను పాలికిం జని కలతెరం గెఱిగించిరి. పదంపడి హరిహరులు స్వస్థులై జగజ్జననికటాక్షభాజనులై రంతఁ గొంతకాలమ్మునకు, 23ర

గీ॥ శక్తి తామస తేజంబు సర్వలోక, హితకరమ్ముగ దక్షుని యింటఁ బూజమె, దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప, వృష్టి గురిసి ప్రసం చమ్ము వెల్లి విరిసె. 23ర

న॥ ఒక్కండననేల, నయ్యెంబిక యవతరించిన కతన యావజ్జగమ్మును శుభమయంభయ్యె, సంత చక్కన్నియకు సతీయకు పేరిడి యోగ్యకాలమ్మున దక్షుండు శంకరున కిచ్చి పెండిచేసిన బదంపడ యయ్యెంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్వలన దగ్గ శరీరయ్యె, నావుడు జనఘోషయం దిట్లనియె, 23ర

చ॥ వినఁ గొఱగాని వార్త నెటువీనులుసూడినభంగి విందు నెం, దు
ను ననవద్యమైన గతిఁ దోచెడి వస్తువదేల నగ్నిలోఁ బెనుపరె నే
జగజ్జనని పేరు స్మరించిన వారికిఁ భవా, గ్ని నిధనముబ్బ దట్టి
భవనీరధిపోతము వహ్నిఁ గాఁగినే. 280

వ॥ ఇయ్యది యే కర్మవిఫాకమ్మున ఘటించె నొడువు మనుడు
వ్యాసుండు రాజేంద్రా! మున్ను దుర్వాసుం డొక్కనాఁడు జాంబూ
నదేశ్వరీ సందర్శనమ్మున కరగి యయ్యెడ మాయాబీజ జపంబొనరించి
నఁ బాడకట్టి యదేవియు. 281

క॥ నిజ కంఠస్థల గతమై, యజహ త్పరిమళ పరీతమై సతతాళి, వ్రజ
సేవితమై తగునొక, సృజముం గరుణించి యిడఁ బ్రసాదం బనుచున్

వ॥ అతండును దన్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యంబరమార్గమ్ము
న నరుగువాఁడు దత్తు నికటమ్మునకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవింగాం
చి వినయ వినమితుండై మృక్కినఁ బిమ్మట దత్తుం డమ్ముని శీర్ష
మ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యాయసాధారణంబగు మార్త్యం
బెయ్యెడఁ జేకుట నావుడు మునియు నానందాశ్రు లురుని నియ్యది
పరదేవీప్రసాదం బని చెప్పెఁ బిడప దత్తుం డయ్యది తన కిమ్మనడు. 282

క॥ మునివరుఁ డంగీకార, మ్మున దేవీభక్తునకు సమూఁడు గాడెవ్వఁ,
డును వాఁడు దేనిఁగోతినఁ, జనునీ ననియెంచియొసఁగె సృజ మా
తనికిఁ. 283

వ॥ దత్తుం డామాలికం గ్రహించి తన కేలీనదనమ్మునఁ బది
లపఱచి. 284

క॥ పదపడి రాతిరి మోహ, స్పదుండై తన్మాల్య గంధవర్ధిత మోదా
భ్యుదయుండై కీర్తిజాపత, త దవిలివర్తించె బేర్చి దళుకొత్తంగఁ

వ. ఇయ్యపరాధమ్ము కారణమ్ముగ దత్తునికి శివునియందును
నూతురగు సతీదేవియందును ద్వేషమ్ము ఘటించె నని పెండియు

క॥ ఇయ్యది కారణమున న, తొయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం బొయ్యన యోగాగ్నికి నిడి, యయ్యవసేధరవరునకు నాత్మజ, యయ్యెన్. ౭౪౯

క॥ అనవుడు జనమేజయుఁ డో, మునివర! శంభునికిఁ బ్రాణమునకన్న ను మో, చ్చననొప్పు నా సతీమణి, యరఘు మృతింగనిన మీఁద సతఁ డెట్లుండెన్ ? ౭౫౦

చ॥ అన మునిరాఘుఁ డిట్టులను నాపయివృత్తమ దిట్టిదంచుఁ జె, ప్ప సలపికాదు శంకరు సపారవుఁ గోధము వీరభద్ర సఁ, జనకము గాఁగ నాతఁడు వెనక్ (దివిగమ్ములు సీటుచేయునఁ, తన జలజాన నాదులు ద్రుతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినన్. ౭౫౧

న॥ శంకరుండును దదృఢ్యార్థితులగు బ్రహ్మాదులకుఁ దనసేగి లెక్కింపక కరుణాకరుండు గావున సభయంబిచ్చి ఛాగవక్త్రమ్మున నద్దత్తుం బ్రీతికించి పదంపడి ఖన్నాత్ముండై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి వహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యమానయుఁ జత్కలాహుషిణియు నగు సతిం గాంచి స్కంధమ్మున నిడికొని హా సతి! హా సతి! యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు భ్రాంతచిత్తుండై నానా దేశమ్ము లు పరిభ్రమించు చుండె నంత బ్రహ్మాదులును జింతాదంతురులైరి పిదప విష్ణువు బాణపాతమ్మున నాసతీదేవి యవయవమ్ముల ననేక ఖండమ్ములుగా ఛేదించిన నయ్యవి తత్తత్సానమ్ములంబడియె. శంక రుండును నాయా చోట్ల నానా రూపధరుండై వసించుచు, దేవ తలం గాంచి యిట్లనియె. ౭౫౨

క॥ ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్రీ, ధాయత్తులై దేవి నెవరు తద్దయుఁ బూజల్, సేయుదు రవ్వారికి శుభ, దాయిని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్. ౭౫౩

వ॥ అయీ చోట్లఁ దనయవయవమ్ముల యందు నద్దేవి నిత్యమ్మును సన్నిహితయై యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు మర్త్యుల కయ్యెడ మంత్రసిద్ధి సత్వరంబుగ నగు నదియునుగాక మాయాబీజంబియ్యెడ జపించె నేని నతిశీఘ్రకాలమ్మున సిద్ధించు నని చెప్పి. ౭౪౪
 క॥ విరహాతురుడై యా శం, కరుడు జప ధ్యాన పరతఁ గాలక్షేపాదరుడై యా యా చోటుల, నరయుచు వర్తించు చుండె నవనీ నాథా!
 ౭౪౫

క॥ నావుడు జనమేజయుఁ డ, దేవీ స్థానముల సంఖ్యఁ దెలిపి తదీయంబై వెలయు నామ సంఖ్యయు, వేవినుపింపఁగదె ననుఁ బవిత్రునిఁ జేయఁ.
 ౭౪౬

గీ॥ అనుడు వ్యాసుండు వల్కు నో జనవరేశ్వరి! శక్తివీరమ్ములను నాదు శక్తికొలఁది, తెలిపెదను విను మెవ్వనిఁ దెలిసి నరుడు, పాపముల నీగు మిగుల సంపదలఁ దోగు.
 ౭౪౭

—♦ దేవీ స్థాన మ్ములు . ♦—

వ॥ భూతికాములగు చార లే యే వీరమ్ములయం దుపాసనాపరులై సిద్ధింబడయుడు రయ్యవి వివరింతు. వారాణసి యందు ♦ విశాలాక్షియు, నైమిశమ్మున లింగధారిణియు, బ్రయాగమ్మున లలితయు గంధమాదనమ్మునఁ గామకియు, దక్షిణమానసమ్మునఁ గుముదయు, సుత్తరమానసమ్మున విశ్వకామయు, గోమంతమ్మున గోమతియు, మందరమ్మునఁ గామచారిణియు, జైత్రరథమ్మున మదోత్కటయు, హస్తినాపురమ్మున జయంతియు, గాన్ధకుబ్జమ్మున గౌరియు, మలయాచలమ్మున రంభయు, నేకామ్రవీరమ్మున గీర్తిమతియు, విశ్వమ్మున

♦ ముఖము పడినచోటు వారణాసి. ఆట వసింప గారికి విశాలాక్షి యని పేరు, అని వ్యాఖ్యాత.

విశ్వేశ్వరియుఁ, బుష్కరమ్మునఁ బురుహూతయుఁ, గోదారపీఠమ్మున
 సన్మార్గదాయినియు, హిమవత్స్పృష్ఠమ్మున మందయు, గోకర్ణమ్మున
 భద్రకర్ణికయు, స్థానేశ్వరమ్మున భద్రానియు, బిల్వకమ్మున బిల్వపత్రి
 కయు, శ్రీశైలమ్మున మాధవియు, భద్రోశ్వరమ్మున భద్రయు, వ
 రాహుశైలమ్మున జయయుఁ, గమతాలయుమ్మున గమలయు, రుద్రాకో
 టియందు రుద్రాణియుఁ, గాలంజరమ్మునఁ గాలియు, సాలగ్రామమ్మున
 మహాదేవియు, శివలింగమ్మున జలపిరియు, మహాలింగమ్మునఁ గపి
 లయు, మాకోటమ్మున ముకుటేశ్వరియు, మాయాపురియందుఁ గు
 మారియు, పన్నానమ్మున సంచికయు, గయయందు మంగళయుఁ, బురు
 షోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమ్మున నుత్పలాక్షియు, హిర
 ణ్యాక్షమ్మున మహోత్పలయు, విపాశయం దమోఘాక్షియుఁ, బుం
 డ్రోవర్ధనమ్మునఁ బాటలయు, సుపార్శ్వమ్మున నారాయణియుఁ, ద్వి
 కూటమ్మున రుద్రసుంధరియు, విపులమ్మున విపులయు, సహ్యాద్రియం
 దేకవీరయు, హరిశ్చంద్రమ్మునఁ జంద్రికయు, రామతీర్థమ్మున రమ
 ణయు, యమునయందు మృగావతియుఁ, గోటితీర్థమ్మునఁ గోటవియు,
 మాధవవనమ్మున సుగంధయు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంధ్యయు,
 గంగాద్వారమ్మున రతిప్రియయు, శివకుండమ్మున శుభానందయు,
 దేవికాతటమ్మున సందినియు, త్వాంజలియందు రుక్మిణియు, బృందా
 వనమ్మున రాధయు, మధురయందు దేవకియుఁ, బాతాళమ్మునఁ బ
 రమేశ్వరియుఁ, జిత్రీకూటమ్మున సీతయు, వింధ్యమ్మున వింధ్యాధివాసి
 నియుఁ, గరవీరమ్మున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమ్మున నుమాదేవి
 యు, వైద్యనాథమ్మున నారోగ్యయు, మహాకాలమ్మున మహేశ్వరి
 యు, సుష్ణతీర్థమ్మున సభయయు, వింధ్యపర్వతమ్మున నితంబయు,
 మూర్ఖడవ్యమ్మున మాండవియు, మాహేశ్వరీపురమ్మున స్వాహాయు,

ఛగలండమ్మునఁ బ్రచండయు, సమరకంటకమ్మునఁ జండీకయు, సో
 మేశ్వరమ్మున వరాగోహయు, బ్రభాసంబునఁ బుష్కరానతియు, సరస్వ
 తియందు దేవమాతయు, సముద్రోతటంబునఁ బారావారియు, నుహా
 లయమ్మున మహాభాగయు, బయోష్ణియందుఁ బింగళేశ్వరియు, గృ
 తశౌచమ్మున సింహికయు, గార్తికమ్మున నతిశౌంకరియు, సుశృణా
 వర్తకంబున లోలయు, శోణసంగమమ్మున సుభద్రయు, సిద్ధివనమ్ము
 న మాతయు, భరతాశ్రమమ్మున ననంగయు, జాలంధరిమ్మున విశ్వము
 ఖియు, గిష్కింధపర్వతమ్మునఁ దారయు, దారువనమ్మునఁ బుష్టియు,
 గాశ్మీరమండలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు భీమయు, విశ్వేశ్వర
 మ్మునఁ దుష్టియు, గపాలమోచనమ్మున శుద్ధియు, గాయావగోహణ
 మ్మున మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున ధరయు, బిండాఠికమ్మున ఛైత్యము,
 జంద్రీభాగయందుఁ గళయు, మచ్ఛోదమ్మున శివధారిణియు, వేణ
 యం దమృతయు, బదరియం దురసియు, సుతర కురుక్షేత్రమ్మున నో
 షధియు, గుశద్వీపమ్మునఁ గుశోదకయు, హేమకూటమ్మున మన్మథ
 యు, గుముదమ్మున సత్యవాదినీయు, సర్వార్థమ్మున వందనీయు, వైశ్రీ
 పణాలయమ్మున నిధియు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, శివసన్నిధి
 యందుఁ బార్వతియు, దేవలోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మస్యమ్ము
 లయందు సరస్వతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయం
 దు వైష్ణవియు, సతులయం దరుంధతియు, రామలయందుఁ దిలోత్త
 మయు, జిత్రమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వశరీరులయందు శక్తియు
 నెగడుదు రని వెండియు.

౭౫౮

క॥ ఎనిమిదివందల పీఠము, లును నందఱు శక్తులును బొలుచు చుం
 డెడి నో జనమేజయ యే తత్సం, ఖగ్నిను విన్న సఘమ్ము లడఁగుఁ
 గలుగు శుభమ్ముల్.

౭౫౯

వ॥ సతీదే వ్యంగభూతమ్ములగు నీవీతమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా నరిగి పిత్రాదుల సంతర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదు రని వెండియు.

౭౬౦

సీ॥ భక్త్య భోజ్యాది సంపన్నమ్ముగను విప్ర జనులకు భోజనంబు నిడి యుచు ను, వాసిసీ జనులను వటుకాదులను గుమారికల నట్టుల యలరింప వలయు, నింతేల? యయ్యెడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజనీ యుండు కులభేద నియతి వలవ, దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజాఁ డేనియు దేవీ స్వరూపుఁడు తెలియు మధిప? గీ॥ యచటఁ జే నా పవలదు శక్త్య నుస్మృతిగను, మంత్రము జపింప వలయు నమ్మాత పీఠి, కొఱకు నిల్లెవ్వఁ డొనరించుఁ గుజనుఁ డేని, వాని పితరు లు బ్రహ్మలో కాను గతులు.

౭౬౧

వ॥ వాఁడును సమస్త సుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగా నంతరమ్మున దేవీ పురమ్మున ముక్తుండై వసియుంచు నీ నామాప్తశ తంబు జపించి సిద్ధివడసినవార లనేకులు గలరని వెండియు.

౭౬౨

క॥ ఈ నామాప్త శతమ్మును, దా నెవ్వఁడు పొత్తెమందుఁ దగవ్రా యు నతం, డూనఁడు గ్రహ మారీ భయ, మో నరవర! వాని తుల్యుఁ డొక్కరుఁ డున్నే.

౭౬౩

క॥ ఏ మాన్యుఁ డైనను దా, నామాప్తశతంబు జపమునన్ బొదలిన వాఁ, డొ మాన్యుఁడు దేవతలకు, భూమిశ్వర! శక్తిరూపము నతం డొందున.

౭౬౪

గీ॥ ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు, నతని పితరులు పరగతి కరుగు వారు, సిద్ధపీఠమ్ము లియ్యవి సెప్పనేల? ముక్తిదము లని జ్ఞాన సుముఖము లనియు.

౭౬౫

క॥ నరవర! ప్రశ్నంబున కుత్తర మిచ్చితి నతిరహస్య తత్త్వము నీకుం

బరమాదరమునఁ దెలిపితి, నరసి మఱిం కెద్ది యడిగెదన నృపుఁ
డనియెన్.

౭౯౬

—* గౌరీ జన్మము. *

- చ॥ మునివర! మంచుకొండపయి మున్నదయించె బరాంబ యం
చు నీవించినమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెతు న
జ్జనని కథామృతం బెవఁడు చాలఁగఁ గోలియుఁ దృప్తిచెందు తీ
ని నెనయు వానికే మృతిజనింపదు గల్లు సుధాశి కేనియెన్.
- ఉ॥ నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను మనం బిటు నీకుఁ బరాంబయందు సర్
భావితమాన? ధన్యుడవు మాన్యుడ వైతి నరేంద్ర! యా సతీ
దేవి శరీరము న్విడువ దేవనతుండు శివుండు భ్రాంతిమై
నే విషయమ్మున న్నిలువ కెల్లడఁ ద్రిమ్ముకు చుండె నొక్కఁడై.
- క॥ భువమున దేపి రూపం, బసయము ధ్యానించుచున్ సమాధిగ
తుండై, తన యంతః గాలయాపన, మును శంభుఁ డొనర్చుచుం
డె భూపవతంసా.
- చ॥ జగములు శక్తి హీనత నసారములై పొల్చుపేదె రోగముల్
నెగడె గ్రీహాది బాధలు జనించె గణింపఁగరాక భింత వృ
ద్ధి గనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిం దగు నాసఖులుమ్మునందు దు
ష్టగుణుండు తారకాసురుఁ డసాధ్యుండు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్
- గీ॥ మూడు లోకమ్ము లేలుచు నాఁడునాటి, కెల్ల సురలను మునుల
ను బల్లిదుఁ డయి, బాధనెట్లఁ దొడర్గె నప్పావుఁ జంభుఁ, దగ
రొరులు శివునారస తనయుఁ దక్క.
- ఉ॥ “అంగనలేని శూలి కెటు లాత్మజుఁ డుద్భవమందు?” నంచుఁజిం
తం గొని దేవతల్ ప్రమకుఁ ధారకు బాధ యుపార్జమై శమ

౭౯౭

మ్ముం గనకున్న నెల్లరు నజూనమ యంచు హరి న్నుతింప న
య్యంగజఁ గన్న తండ్రి యిటు లానతి యిచ్చె నుపాయశాలియై
గీ॥ కామకల్పదుగ్రీమంబు లోకజనయిత్రి, గలదు చింతింప నేల! ని
క్కముగ మన య, నయమునం జేసి యాపె మిన్నికయ యుం
డె, మనకు నిది శిక్షయగు నంచు మదిఁ దలంచి. 223

క॥ లాలనమునఁ దాడనమున, నే లలనకు నైన సుతుల యెడ దయ
యుండుకొ, బాలకులు నేయు దుందుడు, కేలా తల్లులకుఁ గాక
యితరుల కుడువక. 224

క॥ కావున జగదంబికయై, భావమ్మునఁ గరుణ యొప్పుడు పరివేష్టించక
జీవులఁ బ్రోచెడి యప్పర, దేవిక శరణంబుఁ గొన్న దీనత లున్నే?

ప॥ అను కమలలోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమశైలమ్మున
కరిగి యయ్యెడఁ బురశ్చరణ ఫరాయణులై దేవీయజ్ఞం బొనరించుచుఁ
దృతీయాది వ్రతమ్ముల నాచరించుచు నుండి రంధ్రుఁ గొందఱు న
మాధినిష్ఠాతులును, గొందఱు నామపరాయణులును, గొందఱు నూ
క్తా సక్తులును, గొందఱు మంత్రపారాయణ పరులును, గొందఱు కృ
చ్చచాంద్రాయణ వ్రతనిష్ఠులును, గొందఱుంతర్యాగ సంస్థులును,
గొందఱు న్యాససమాదరులును నై భువనేశ్వరీమంత్రమ్మునఁ బరశక్తి
పూజ నొనర్చుచు బహువర్షమ్ములు గడపు చున్నంత. 225

ఉ॥ మేలగు చైత్రమాన సఫమీ దిప మందలి శుకగ్రీవారమం
దోలి సురాలి కట్టెమట నొక్క మహద్భుత తేజ మున్నత
శ్రీలలితంబు కోటిశశి శీతల ఘర్క సహస్ర కాంతి సం
కీర్తితమై తటిత్కలనఁ గేరులు నుడ్చివమందె శోణితై. 226

వ॥ వెండియు.

227

నీ॥ మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి బేదములు నాలుగు నాల్గు దిక్కు
లఁ బొగడుచుండ, నాద్యంత రహితమై యపవద్యమై యూర్ధ్వ

గతియుఁ దిర్యగ్గతి గనక కర చ, రణ ముఖా ద్యవయవ ప్రావృ
తమ్మును గాక శ్రీ పుం నపుంసక స్థితి నొలయక, దీప్తిచే నమ
రుల దృక్పాసారమ్ముల మిఱుమిట్లు గొల్పుచు మేఱసి యంత, గీ॥
నా మహాతేజ మంగనయై మనోహర స్వరూపమ్ము తనరఁ గర
మ్ము నమర, వరుల మనముల నానంద వార్ధి ముంచే, నా విధం
బట్టి దిట్టిది యనఁగ రాదు. ౭౭౯

సీ॥ కమలకుట్టలముల కొమరు గాదనఁ జాలు గబ్బి గుబ్బల తీవి గ
లుగు దానిఁ, గల రణత్కింకిణికా జాలసింజత్సుమంజీర మేఖలల్
మలయుదానిఁ, గనక కేయూరక గ్రైవేయ కాంగద గళబంధ
ముల పొల్పు గలుగుదాని, మొగలిదళముల సొబగుమీఱి వా
సింఁచు నీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ, గీ॥ గప్పరఁచృతావి నెల్లడ
గుప్ప వీడి, యంపు బల్ కావి నొప్ప నాస్యమ్ము దానిఁ, బృథు
నితంబ బింబమ్మున వెలయు దానిఁ, గనక తాటంక యుగళమ్ము
నెనయుదాని. ౭౮౦

సీ॥ అష్టమీచంద్రబింబాభ లలాటమ్ము నాయతభూ విలా సాస్పదం
బు, రక్తారవింద విరాజన్నయన మున్నత ఘ్రాణ ముద్య దధర
సమేత, మబ్జరేఖాసముద్యచ్ఛీర్ణ మమల ముక్తాహార మిద్ధ రత్న
మకుటంబు, కుందకుట్టల దంత కోటి విలాసంబు కాశ్మీర తిలక
సంకలిత మతుల, గీ॥ మల్లికామాలతీ కన న్నాల్లికాభి, కీలిత సు
కేశ పాశంబు కేవ లారు, శాంబరంబును బాశాది కాయుధ స
ముపేత మగు దివ్య రూపంబు వెలయు దాని. ౭౮౧

చ॥ పాలుపగు దాడిమీ కుసుమ పుంజము నాఁ దగు కాంతిదాని ను
జ్వలములు నాల్గుబాహువు లెసంగడి దాని మస్తకామణి
చిలికెడు దాని లే నగవు చెన్నలరారెడు దాని నిత్య శీ
తల కరుణా సనాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంబికా సురత్.

క॥ కని మొక్కిడి యానందా, శునిరుద్ధ స్వనులు పేమ చుం
బిత నిజలో, చునులు నై తస్మయమగు, మన మొండేమియు
ను వినమి మాన్పడి పిడవక.

౨౦౩

ప॥ ఎట్టకేలకు ధైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్న
తించిరి.

౨౦౪

గీ॥ రజ్జపున మాలయందు సర్ప భ్రమంబు, వడుపున జగమ్ము నీ
యందు భ్రాంతి కల్పి, తం బగు నని తెలియని కతమున నిన్నె,
ఱిగిన మీదట భ్రాంతి యడంగు జగమున.

౨౦౫

క॥ తత్తనుట కుదాహృతి నం, విత్తును నగు నిన్ను భువన విభివ వలంచుం
జత్తెన్నోత్రీ వటంచుక, బత్తిమెయి నమస్కరించు వారముతల్లీ!

ప॥ అఖండానందంబును బ్రణవంబును హీంకారమ్మును
బ్రీత్యగాత్మయును సీన్వరూపమ్ము లాగమ తాత్పర్య భూమికయు సవ
స్థాత్రీయ సాక్షిణియుఁ బంచ కోశాతిరిక్తయు నగు నీకు నమస్కా
రము. త్వం పదమ్మునకు వాచ్యంబ వగు నిన్ను నా నా మంత్రా
త్మిక వచచ నుతింతు మని శ్రీ సూక్తంబులఁ దన్ను నుతించు నిర్జ
రులం గాంచి సుధా మధుర స్వరంబున నజ్జగదంబ యిట్లనియె. ౨౦౬

క॥ దేవతలార! మదగ్రము, మీ వచ్చిన కార్యమేమి? మీ మొగము
లు కో, కావిత నొంద నేల? ము, దానహయగు నేను వరదనై
యుండంగక.

౨౦౭

క॥ నాయందు భక్తిగలవా, రేమెడ నాపదల నొందిరేనియు సత్యం
బాయాపద చొలంగించి మ, దీయుల నొనరింతునను పృతిజ్ఞ
యెఱుంగ రే.

౨౦౮

చ॥ అనుచు దయా సమేతముగ నానతి యచ్చిన దేవి పల్కులన్
విని ముడమందుచున్ శురలు నిర్భయులై తప్పు దుఃఖ మీగతిక

మనవియొనర్చి, రెండు భువనమ్మున నెచ్చట నేని నీకునుం

గన"విన రాని సంగతులు కల్లులు గావె వ్రేపంచ మాతృకా. ౭౯౦
క॥ తారకుఁ డనురక్కనుఁ జే, పార సరోజాత భూదయాపాత్రంబై,
నోరిన వరములు గొని దు, మ్పొరంభతఁ జేసి మమ్ము బాధిం
చు నొగిన్. ౭౯౧

క॥ శివు వలనం బుట్టిన వాఁ, డు వధిఁచెడి వాని శర్వఁడును భార్య
నై, భవ ముఖఁగనివాఁ డెటు నం, భవమందున్ గొడు కొకం
డు భవునకుఁ దల్లి! ౭౯౨

చ॥ అని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రిక యై జనించు నా
వేనుఁ బురస్కరి కెల్లరును బెండిలి నేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనీకిఁ గుమారుఁడుం బొడముఁదారకునికొవధియించుఁబొంజీకన్
వ॥ అను పరాంబ పల్కులకు సంతసించి సురలతోడం జను
దెంచిన హిమాచలరా జంబ కిట్లనియె. ౭౯౩

క॥ ఏమీ! నాపుణ్యము త, ల్లి! మా యింటం జనింతె లీలాకృతివై,
కామిత ఫలదాయుని నా, నేమమ్ము ఫలింప నేర్చెనే? యిప్పటికిన్
కొ జహడన్ మందుఁడ నే నె, క్క-డ? చిద్రాపిణి పరాంబికయు ద
యచే నా, కడుపునఁ జనించుటయు నె, క్క-డ? జత్తుశతముల
కైనఁ గలుగునె తల్లి! ౭౯౪

గీ॥ అశ్వమేధాది యాగమ్ము లాచరించు, సుకృతులేనియు నీహుపు
చూడ లేరు, తాదృశంబగు హపమోతల్లి! నాగృ, హమున జని
యించు టరిది భాగ్యంబ కాదే? ౭౯౫

శా॥ మంచుంగొండ! యనేక జన్మముల నేమం బింతగా నొప్పునే?
యెరుచు నన్నును నిన్ను భక్తకరుణాయాదాపతింగోగ న

గించున్ లోకము మత్పితృణము విముక్తింజెందు నోతల్లి! ని
ర్మించున్ వేటాక పుణ్యలోకమును బేర్చిన్ బమ్మయవ్వారికిన్.

వ॥ సర్వవేదాంత సారభూతంబగు నీ విశ్వరూపం బాకమరి
సాక్షాత్కరింపం జేసి శ్రుతి సమ్మతములగు భక్తి జ్ఞాన యోగమ్ము
లానతిచ్చి కృతార్థుం జేయుము నావుడు హిమవంతునకు వికసితము
ఖంకజ యనుచు నప్పరాంబ శ్రుతి గూఢంబగు నా రహస్యం బిట్లు
నక్కాణించె.

౭౯౯

— దేవీవిశ్వరూపప్రదర్శనము. —

క॥ అమలం బసపమ మవిత, ర్మనామ యమేకముం బరబ్రహ్మ
భి, ఖ్యము సంవిత్తును నగు తే, జమనగ విను నేననూ రసాధర
మాలీ.

౮౦౦

గీ॥ తత్సహజ శక్తి మాయ నా దనరు నది య, సతియు సతియును
సుభయానుగతియుగాక, శశికీ జందిక యగ్ని కుష్ణతయు భా
స్క, రునకు దీధితిరీతిగాఁ దనరుచుండు.

౮౦౧

వ॥ స్వీయశక్తిసమామోగమ్మునంజేసి యేన బ్రహ్మచమ్మున
కు బీజంబ నైతి. సస్మచ్ఛక్తి యనగా మాయ. యది, తవ స్తమోజ
జాది నానానామంబులు గలయది. ఆ యీ నామమ్ములెల్ల నిగమా
దిప్రసిద్ధంబులు. కాని, యయ్యైవండితుల స్వకపోల కల్పితంబులు గా
వు. అమ్మాయ జీవాశ్రిత యగుపట్టున నవిద్యయనఁ బఱగు. దానికి
స్వాశ్రియ వ్యామోహ కృత్వంబొండు దొనంగు గలదు. ఏతద్దోష
మ్మునండి రక్షించి జీవునకు మోక్షం బొనంగుటయ సృష్టికే ముఖ్య
ప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితమ్ముగు చైతన్యంబు సృష్టిక ని
మిత్తభారణంబు. మాయసమపాయికారణంబు. దృశ్యంబగుకతన

మాముఖంబులు జ్ఞానమువలన నశించుటంజేసి మిథ్యయునగు. ధైర్య
 న్యంబు దృశ్యంబుగాదు. కాన నిష్పరవస్తువును జడమనరాదు. కియ్య
 ది దీపమ్మువడువునం బరప్రకాశకమ్మును నవ్యయంప్రకాశమానమ్ము
 ను నని యెఱుంగునది. జాగ్రదాధ్యవస్థాతీతయమ్మునం దిదియుక్కి
 ర్తుగతి భాసించు. నియ్యది సంవిదాత్మకంబు, సుఖాత్మకంబు, ఐరప్రే
 మాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు నిత్యంబు, సత్యంబు, దీనికన్న
 నితరమ్ము మిథ్య. కావున నిష్పరవస్తువున కసంగిత్వమును నపరిచ్ఛి
 న్నత్వమును స్ఫులింబుకదా? ఏవంభూతమగు పరవస్తువునునే. నేను
 జ్ఞానాత్మకనుగాని జ్ఞానధర్మిణినిగాను. జ్ఞానరూపమ్మును బూర్ణమ్మును
 ద్వైతజాలవివర్జితమ్మును నగు పరవస్తువు కామకర్మాదియైక్త్యగు
 స్వీయమాయకతమ్మునను బూర్వానభూతసంస్కారవశమ్మునను గాల
 కర్మవిపాకమ్ముననుదత్తావివేకనిమిత్తమ్మునను సిన్ధుతాభాజనంబగు
 మున్నయది. ఈసర్గంబు బుద్ధిపూర్వకంబుగాదు. ఇంతదనుక సతాకిక
 మ్ముగు నారూపమ్ము నీకుం జెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాకృతంబును
 సవ్యకంబును, మాయాశబలితమ్మును, సర్వకారణకారణమ్మును, నా
 దితత్త్వమ్మును, సచ్చితానందవిగ్రహమ్మును, సర్వకర్మకుసీభూతమ్ము
 ను, నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశ్రియమ్మును, హీంకారమంత్రీవాప్యంబును,
 నని యెఱుంగునది. ఇద్రింస శబ్దతగ్మాస్మిహంకంబగు నాకాశమ్మును
 దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన రూపాత్మకంబ
 గు తేజమ్మును, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమ్మును, దానివలన
 గంధాత్మకయగు భూమియుఁ బొడమ, సందాకాశమ్మునకు శక్తమ్ము
 ను, వాయువునకు శబ్దస్పర్శమ్ములును, తేజమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూప
 మ్ములును, నుదకమ్మునకు శబ్దస్పర్శరూపరసమ్ములును, భూమికి శబ్ద
 స్పర్శరూప రసగంధమ్ములును, గుణమ్ము లీ భూతపంచకమ్మువలన

హ్యపకమ్మును వాయురూపమ్మును పగు లింగదేహమ్మున్భవించె. సర్వప్రాణాత్మకంబగు నియ్యదియ నూత్మకు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు. కారణదేహంబన్య క్తంబు, దీనియంద జగంబు బీజరూపమ్ముననుండు. నియ్యదియ లింగదేహమ్మునకు హేతుభూతంబు. దీనిం గుఱించి మున్న వివరింపఁబడియె. పంచీకరణమార్గమ్మునంజేసి పంచమహాభూతమ్ము లున్భవించె, దత్ప్రకారంబు వివరింతు. ౮౦౨

తేగ్గి. ముందు పంచమహాభూతములను గొందు, భాగములుచేసి యందొండుభాగమునకు, నాల్గుభాగమ్ములను గల్పనంబొనర్చి, యవియు స్వస్వేతర ద్వితీయాంశమందు. ౮౦౩

పరియోపంపవలయు, నిట్లుయోషించిననయ్యైభూతమ్ము లొక్కక్కటికి పంచావయవమ్ములుగ నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు పంచీకృతభూతజన్యంబగు దేహంబ నాకుస్థూలదేహమ్ము. పంచభూతసత్త్వాంశమ్ములవలన జ్ఞానేంద్రియమ్ము లైదునుంగలిగె. నవియేకమై యంతఃకరణమ్మునానగె. నది వృత్తిభేదమ్మున నాల్గుభేదమ్ములు గలయది. యందు సంకల్పవికల్పాత్మకంబగునెడ మనంబనియు, నిశ్చితంబగునెడ బుద్ధియనియు, నిత్యానసంధానపరమ్ముగునెడ జిత్తిమ్మునియు, సహంభావాన్మతంబగునెడ సహంకారంబనియు, నుడునంబను. రాజనాంశమ్మువలన గజ్జేంద్రియమ్ములైదునుం గలిగె. నవియేకమై ప్రాణంబునానగె. నది ప్రాణాపానవ్యానోదానసప్తభూతభేదమ్ములనైదువిధమ్ములుగలయది. యందు హృదయమ్మునఁ బ్రాణమ్మును, గుండమ్మున సపానమ్మును, నాభీయందు సమానమ్మును, గంతమ్మున నుగానంబును, సర్వశరీరమ్మున వ్యానమ్మును, నివసించు ద్వీకృత్తు శ్శోభితోహవ్యభూతమ్ములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థులును, ప్రాణాపానవ్యానోదానమ్ములును, బుద్ధియును, మనమ్మును, గలసి లింగం

బసవగు సన్నదీయసూక్ష్మశరీరంబు. వెండియుఁ బ్రకృతివిశేషమ్ము లాలింపుము. మాయయనియు, సవిద్యయనియు, కెండుదెఱంగు లందు (1) సత్త్వాత్మికమాయ (2) గుణమిశ్రిత యవిద్యయని యెఱుంగునది యందు స్వాశ్రయసంరక్షకమ్ము మాయ. యందీశితృప్రతిబింబంబీశ్వరుం డతండు సర్వజ్ఞుండును, సర్వకర్తయును, సర్వానుగ్రహ కారకుండును, నాఁబడు; సవిద్యాప్రతిబింబంబు జీవుండనఁబరఁగు; సీయిరువురకు (3) సవిద్యానిమిత్తకంబగు పూర్వోక్తదేహత్రయాభిమానమ్మున నామత్రితయంబుగల దందుఁ (4) బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వ నామమ్ములు జీవునకు నీశసూత్రీవిరాట్పదమ్ము లీశ్వరునకుంజెల్లు నందు జీవుండు వ్యష్టిదేహాభిమానియు, నీశ్వరుండు సమిష్టిదేహాభిమానియు నగునని వెండియు.

౯౦౮

క॥ జీవానుగ్రహకామము, చే విశ్వంబెల్లఁ దానచేయును నానా, భావముల నీశ్వరుండు మ, ద్భావుండై నాదుశక్తిఁ దగఁ బ్రేరితుండై.

చ॥ సకలచరాచరమ్ములును శక్తికృతమ్ముల యట్టి నాదుమా యకు మఱినాకునెన్నఁ బరమార్థతథేదములేదు; చూడ లోకికులకుభేదముండు నది కేవలమత్యంత మింకఁ దత్త్వదర్శకులకుఁ దత్త్వమొక్కటియ శాస్త్రనిదానము భూధరోత్తమా!

ఆ॥ వె॥ అట్టి నేను జగముసఖిలమ్ము సృజించి, పౌణమగ్రీమండ పరిధవిల్ల నందుఁజొచ్చియుందు నట్లుకాకున్న లో, కాంతరగతి ఘటనయగుటయెట్లు?

౯౦౯

1 సత్త్వాత్మిక=శుద్ధతత్త్వ.

2 గుణమిశ్రిత=మలీనసత్త్వ

3 అవిద్యయన మాయయు, సవిద్యయు నని వ్యాఖ్యాత.

4 కాలదేహాభిమాని ప్రాణుండు, సూక్ష్మదేహాభిమాని తైజసుండు, స్థూలదేహాభిమాని విశ్వండు.

పాదపాధిభేదమ్మన ఘటాకాశాదులకు భేదంబు కల్పితంబగుపగిది
 మాయాభేదమ్మనంజేసి నాయందును భేదమ్మకల్పితమ్ము. భాస్క-
 రుండుచ్చనీచాదివస్తువుల వెలిగించియు, దుష్టుండు గాని తెలుగున నే-
 నును దత్తవృత్తుగతదోషమ్ములకు భాజనంబుగాను. బుద్ధ్యాదినిష్ఠంబ
 గుకర్తృత్వమ్ములు వివేకశూన్యులు నాయందుఁగల్పింతురు కాని వివే-
 కుల్లిట్లుపారఁబడరు. ఘటాకాశ మహాకాశమ్ములపగిది జీవాత్మపరమా-
 త్మలకు భేదంబుకల్పితంబు. జీవబహుత్వంబువడువున నీశ్వరబహుత్వ
 మ్మును, మాయాకల్పితంబయగు. నిందియసంఘాత వాసనాభేద భేది-
 తయగునవిద్య జీవబహుత్వమ్మునకును, గుణసంఘాత వాసనాభేద భేది-
 తయగునవిద్య యీశ్వరబహుత్వమ్మునకును గారణంబగుననివెండియు
 నీ॥ నేన యీశ్వరుఁడను నేనసూత్రాత్మకఁడ నేనవిరాజాత్మ నెఱుఁగు
 మయ్య, హరిహరబ్రహ్మలు నాపైష్ణవియు గౌరియును బ్రాహ్మి-
 యునునేన; యిరుఁడు శశియు, దారకలునునేన; తస్కరవ్యాధచాం-
 డాలురునేన; యన్యంబులైన, పశుపక్షులునునేన; పరమోత్తము-
 లు కర్మకులునేన; దుష్కర్మకులునునేన; తే॥గీ॥ యఖిలభూతమ్ము-
 లందు నాకన్న వేఱు, లేదు ఫణిమాలకాది విభేదములను, నొంది-
 యును రజ్జువేకమైయుండుపగిది, నేన నెఱుఁగుదునెందు నో హిమగి-
 రింద్ర!

౮౯౯,

క॥ అని నొడువు నప్పరాంబం, గని హిమగిరి దేవి! నీయఖండాకారం,
 బునుఁ గనుఁ గొనఁగా నెరిచెద, ననవును విశ్వస్వరూప మంబయుఁ
 జూపెన్.

౯౦౦

వ॥ సురలును లోచనభీకరంబగు తద్విరామ్రాపంబుఁ గాంచీ
 విస్మితులైరి; యాహుపంబెట్టిదంటేని?

౯౦౧

నీ॥ వ్యోమంబు శిరము, సూర్యండు చంద్రుండులోచనములు, చెవులు

నితలు, తొలిచదువులు మధురంపుఁబల్కులు, పవనంబు పాణి
ము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రీకటి, ఖరబు నాభి, భగ
ణము వక్షము, మహర్లోకంబు మెడ, జనోలోక మాస్యము, ల
లాట మరయఁదపోలోక, మింద్రాదులెల్లరు బాహువు, లిదియుఁ
గాక, తే॥గీ॥ నాన గంధంబు, దసులు నాసికావివరములు, పవ
లు రాత్రీతెప్పలు, జలంబు, కాకుదంబు, రసంబు నొల్క, కను
బొనులు, బ్రహ్మలోకమ్ము, యముఁడు దంష్ట్రలు, మఱియును.

చ॥న్నహంబు దంతమ్ములు, మాయహాసంబు, నేత్రాంతప్రసారంబు
స్వర్గమ్ము, వీడ యుత్తరోష్ఠమ్ము, లోభం బధరోష్ఠంబు, ధర్మమా
ర్గంబు పృష్ఠంబు, ప్రజాపతి మేఘమ్ము, సముద్రంబులు కుక్షి, పర్వ
తమ్ము లస్థులు, నదులు నాడులు, వృక్షంబులు కేశంబులు, శాల్య
యావనకౌమారవార్ధకమ్ములు గతులు, మేఘమ్ములు లోమమ్ములు,
సంస్థలు వసనంబులు, చంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రు
ద్రుఁ డతఃకరణమ్మునుగా దంష్ట్రాకరాశంబును, నానాయుధ ధరంబు
ను, బ్రహ్మక్షత్రోదనంబును, సహస్రశీర్షమ్మును, సహస్రనయనంబు
ను, సహస్రపాదమ్మును, గోటిసూర్యప్రకాశమ్మును, విద్యుత్కృటిస
మస్రభంబును, భయంకరమ్మును, ఘోరమ్మును, హృదయ త్రాసకార
కమ్మును, నగు సమృహాహుషమ్ముఁ గాంచి కంపమానహృదయులగుచు
దేవతలు మూర్ఛిల్లి పదంపడి కెలననున్న వేదమ్ములు ప్రబోధింప తేచి
ముకుతకరకమలులై.

౮౧౧

శా॥ నిరూపంబు జగద్భయంకరము నెంతైనాచి మూర్ఛభయం

భారంగొంటిమి నీదుసంస్తవము సేయన్నేర్తుమే? త్వష్టిహం

బోరుద్వంద్వముఁ గొల్చుపామరుల మమ్ముం బ్రోవుమోదేవి! వి

శ్వాసూధంబగు నీస్వరూప ముపసంహరింబుఁగొమించుచుకొ.

౮౧౪

వ॥ అగ్నియు సూర్యచంద్రులును నోవధులును దేవతలును సాధ్యులును బశుపక్షివృక్షాదులును మనుజులును బ్రాణాపానంబులును వీరిహియపంబులును తపంబును శశిధ్యయు సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు (1) సప్తప్రాణార్చ్యులును సప్తసమిధలును హోమమ్ములును లోకంబులును సముద్రంబులును సదులును బర్వతంబులును సన్వరణంబులును సర్వాషణంబులును జన్మంబులును యూపంబులును సత్తాణులును ఋగ్వేదసామంబులును నెందుండినించె నట్టి సర్వాత్మకులకు సమస్కరించెదమని వెండియు.

౮౧౫

తె॥గీ॥ పరమమగు నీదువిశ్వరూపంబు విడిచి, మున్నుకైకొన్న యా జగి నోక్తహంపు, హంపుమాపుము మాభీతిమాపుమంచు, బ్రాహ్మణ మొకర్చు నమకులయందుఁబెట్టి.

౮౧౬

వ॥ పిదప సందయు నా విశ్వరూపంబుచాలించి తొంటిరూపంబుకైకొని యమరులకిట్లనియె.

౮౧౭

అ॥వె॥ మండిధాగ్యులగు సమరులుమీరేడి? నా, విశ్వరూపమేడి? భీతి నొందు, టబ్బురంబె? నే నయోమతి మీకునా, మౌత్సరింపఁజేరుఁ గడఁగితింజుడి.

౮౧౮

—మోక్షిమ్మునకు జ్ఞానంబావశ్యకమనుట—

క॥ యోగంబుల దాసంబుల, నాగమముల మేటితపములాదిగ నేయె, యోగముల వైన నన్నుక, వే గినుఁగొనఁ జూటబ్బునే? యెండేనిక.

౮౧౯

వ॥ అనిచెప్పి హిమగిరినుద్దేశించి గిరిరదా! ప్రకృతంబాలింపును పరిమాత్మ యుపాధిభేదమ్మున జీవత్వమ్ముజెంది కర్తృత్వావ్యయగ

1 ప్రాణములు, ఆర్చిపులు, అని ద్వంద్వము.

తుండగుచు ధర్మాధర్మైకకారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నా నా మోనులజనించుచు సుఖదుఃఖములనుభవించుచు మరలఁద తత్కర్మానుభవమునంజేసి నానాశరీరములుతాల్చుచు సుఖదుఃఖానుభవంబొనర్చుచు ఘటియంత్రంబుచందమున విరామంబుగొనక యజ్ఞానంబునంబడి పోరలుచుండు.

౮౨౦

సీ॥ కావున మనుజుఁడజ్ఞానంబు నశియించుపొంటె విద్యాభ్యాసమును నొనర్పవలయు; జన్మంబునఫలమగుటయుఁ బురుషార్థసమాప్తియు నమృతముక్తి, నశియు నజ్ఞానంబునశియించుటయకాదె? యజ్ఞానజమగు నుపాస్తియొండె, గర్మంబునొండె నజ్ఞాననాశనమునఁ గారణములుకావు; కాని రాగ, తే॥గీ॥ దోషముఖ్యములై నట్టి దోషంబులెసఁగఁ, జేయుఁగాన ననర్థంపుఁజేయఁదెచ్చు, గర్మములవంకఁబోక నిజ్ఞానమహిమ, చెందుపొంటెఁ బ్రయత్నముచేయవలయు. ౮౨౧

వ॥ కొండలు కైవల్యమునకు విజ్ఞానంబు కారణంబైనను “కుర్వన్నే నేహకర్మాణి” యను ననుశాసనంబుకలిమిఁ గర్మంబును తత్ప్రాప్తికి సహాయంబనియు హితకారియనియుం బలుకుదురు. హృద్గ్రంథిజన్యంబగు కర్మమునకు హృద్గ్రంథిభేదసాధనంబగు విజ్ఞానంబు నకును యమఃప్రకాశంబులనంబలె చూగవచ్చుంబునంభవించు. కావున వైదికంబులగు సర్వకర్మంబులును చిత్తశుద్ధికరములనియెఱింగి శమవమతితాపై రాగ్యసంభవపర్యంతమును గర్మములొనర్చుచుఁ బిదన సర్వసంగపరిత్యాగంబుచేసి శ్రోత్రియుండును బ్రహ్మనిష్ఠుండును నగు గురువరుఁగాంచి నిర్వాణజంబగు భక్తికళకొత్త వేదాంతశ్రవణంబు నేయుచుఁ దత్త్వమస్యాదు వాక్యములకర్థంబు విచారించునది. తే॥గీ॥ “తత్త్వమసి” యను వాక్యమచ్చెత్తబోధకము తనర్థ మెఱింగినవి మలసుతియ, యేను; నేనయతండు; గిరింద్రీ! తేట, తెల్లముగను

తత్త్వంబు తెలియ వినుము.

౧౨౭

న॥ శ త్వనమ్మునకు సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును, త్వం సదమ్మునకుఁగించిత్జ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును, వాచ్యంబు. అసి పదవాచ్యంబై క్యం బిదిపదార్థంబు. సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యంబును గించిత్జ్ఞత్వవిశిష్టచైతన్యమ్మును నొక్కటియేయని వాక్యార్థం బిట్టియర్థంబు విరుద్ధంబుకావున తత్త్వంపదమ్ములకు జహదజహల్లక్షణచేతైతన్యమాతృార్థకత్వంబుస్వీకరించి యితరార్థంబు పరిహరింపవలయు. నట్లు ని చైతన్యంబుచైతన్యంబునొక్కటియేయని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు లభించుననిచెప్పి మఱియునిట్లనియె.

౧౨౮

తే॥గీ॥ స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ, మూఁడు దేహంబులొక్కట మున్నుపాధు, లవి నశింపఁగ నందున్న యైదులో శేములనుదాఁటిన నా బ్రహ్మపుచ్చమరయు.

౧౨౯

వ॥ పంచీకృతమహాభూతసంధవంబును భోగాలయమ్మును రావ్యాధిసంయుతమ్మును నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతంబును ప్రాణపంచకయుతంబును సపంచీకృతభూతసంధవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవశోధకంబును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు ననిర్వచనీయమ్మును నగునజ్ఞానంబు కారణదేహంబు. ఈదేహత్రయమ్ము నశింపించినపిమ్మట శేవలాత్మమగులు. నితనికి జననమరణమ్ములు లేవు. శాశ్వతమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నణువుకన్న నణువు మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు (1) గుహానిహితంబును నేతినేతితివాక్యపరిశిష్టమ్మునుహసనకర్మత్వహసనకర్మత్వదూరమ్మును నగు నాత్మవస్తువును వితతోకులగువారు సాక్షాత్కరింతురు.

౧౩౦

సీ॥ రథియాత్మ దేహంబురథము సారథిబుద్ధి తాళికులుమన మిందిరి
 యాళివారు, నము లిందిరియములనునముగూడే తద్దోచుములగు
 పలువిషయముల నాత్మ, యనుభవించునటలను మునులందు రయ్య
 విద్యయు సమసస్కత్వ మశుచి విధియు, గలపారలెన్నడు గాంచ
 దుత్తిత్వమును సంస్మృతినిబడిపొడలుచుదుర్చి, తే॥౩॥ విద్యయును
 సమసస్కత్వవిధియు శుచిత, యును గలుగువారు తత్త్వములభిం
 తుర్చి, రజ్జువునుసంబు తేల్చినారథిగఁ గల్గు, నాడు తులముట్టు మ
 త్పిదాధ్యముగఁదు. ౮.౩౭

స॥ ఇట్లు శ్రుతిమత్యనుసారంబుగ నాత్మచేనాత్మవిశ్వయంబు
 వర్చి నిరీధ్యాసనమ్మున నాత్మరూపనగు నెన్నుడలొనునది. యోగ
 వృత్తికిమున్ను దేవప్రసంగంబు హీం కారమ్మునందలి యక్షురత్తి
 యాధ్యంబువిచారించి హ కారంబు స్థూలదేహంబనియు ర కారంబు
 సూక్ష్మదేహంబనియు నీ కారంబు కారణదేహంబనియు హీం క
 రంబు తుక్రియంబగుదేవీహంబనియు నిట్లు సమస్తీవ్యస్టీదేహంబులు
 స్థిరమంబునర్చి పిదప నవ్వొకైర్వమ్మునిశ్చయించి నిలీనాత్మనుడ
 గుచు నాసాభ్యంతరసంచారులగు ప్రాణాపానంబుల సమంబునర్చి
 వీతవిషయాకాంక్షత్వమ్మును వీతదోషత్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును
 దీనర నిర్వాప్తిజమ్ముగు భక్తిపెంపును నీరావంబగు గుహముఖంబుఁబ్ర
 వేశించి హ కారహృదగువిశ్వాత్మను ర కారహృదగువైజనా
 త్మ యందును నవ్వాని నీ కారహృద ప్రాక్షాత్మయందును నవ్వాని
 హీం కారమ్మునందును బ్రలిలాపమ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాహీన
 మ్మును ద్వైతభాసవివర్జితమ్మును సఖండంబును నగు సచ్చితావంద
 మ్మును చైతన్యాగ్నిదీపశిఖాంతరమ్మున భావించుచు దద్యావనంజే
 సి మదీయసాక్షాత్కారంబుఁగాంచి మదూర్పుడగుచు మదైక్య
 మ్ముగఁచు ననినవిని హిమవలతుండంబుకిట్లునియె. ౮.౩౮

తే॥గీ॥ తత్త్వదర్శనమునకు సాధనము యోగ, మంబు! సంవిత్ప్రదాయక
మంచువింటి, దెలియఁజెప్పుముతద్వీధి తెటతెల్లముగను భక్తుని
ధన్యునిదగఁ దెచ్చేయ? ౯౨౯

— యోగమంత్రవివేచనము. —

వ॥ అని వినయావసతుండగుచు ననుగుటయు శబ్దవిక గి
రీంహా! యోగంబన జవాత్మైక్యంబకాని వేఱొందుగాదు. తత్ప్ర
కారంబెఱిగింతు. యోగవిఘ్నకరములగు కామకోభలోభమోహ
మదనూత్సిర్యములను యమనియమాసనసాక్షిణాయామ ప్రత్యాహా
రధారణ ధ్యాన సమాధులనియెడి యష్టయోగాంగముచే జయింపవ
లయు. సహింసయు సత్వమును సత్తేయమును బ్రహ్మచర్యంబును
దమయు నాస్తనమును ఓమయు ధృతియు మితాహారమును శౌచ
మును ననునీపదియు యమంబులు. తపంబును సంతోషంబును నా
స్తికత్విమును చాపమును దేవపూజయు సిద్ధాంతశ్రవణమును లజ్జ
యు మతియు జపమును హోమమును ననునీపదియు నియమములు
పద్మాసనమును స్వస్తికమును భంగమును వజ్రాసనమును విరా
సనమును ననునివియైదును నాసనములు. ౯౩౦

గీ॥ చరణతలములురెండును సక్థులందు, జేర్చి బొటవేళ్ళులను రెండు
చేతులఁగొన, వలయు పుష్కత్కృమమగుగతిసలయి కెడలి, యదియ
పద్మాసనము భూధరాధినాథ. ౯౩౧

సీ॥ చరణతలముల జానూకుమధ్యభాగముననిడి ఋజుకాయుండగు
ట, స్వస్తికమృండు) 1 నీవనిపార్శ్వములయందు గుల్బద్వయ
ముదగులఁగనిల్చి, యండకోశాధస్సమర్చిత పాదపార్షియగుచు

1 నీవని = అండుసాక్షిణా.

గరములచేతఁబట్టి,కొనుట భద్రాసనమనియందు బ్రహ్మభాగము
లందుఁబ్రత్యక్షుఖములైన, గీ॥ వేళ్లుగలచేతులనిమిచ్చి కాళ్లు
దొడల,యందుఁ గ్రమముగనిడుట వజ్రాసనమగు, నొకపదము
క్రిందఁదొడ మీఁదనొకటియుంచి,యమర ఋషికాయుండగుట
పీఠాసనంబు. ౮౩౨

వ॥ షోడశమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిజానాడిచే
బ్రాహ్మణాయువునాకర్షించి చతుష్టప్తిమాత్రాప్రణవోచ్చారణకాల
మున సుషుమ్నానాడిచే నద్దానినాఁగి ద్వాత్రింశత్తాత్రాప్రణవో
చ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళానాడిచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయామ
మ్మునాఁబడు. నియ్యది సగర్భవిగర్భభేదమ్మున రెండుతెఱంగు లందు
జపధ్యానాదినహితంబౌద్యంబు. తదవేతంబుద్వితీయంబు. ౮౩౩

గీ॥ క్రమముగా నిట్టులభ్యాసకలన నెగడు,ధన్యులకు స్వేదకంఠభూ
త్యాగములు లభించు సందాద్యమధమతమించు రెండవయది
మధ్యమమగు మూడవయదిమేలు. ౮౩౪

వ॥ స్వస్వవిషయమ్ముల నిరర్గళమ్ముగపంచరించు నిందియ
మ్ములనరికట్టుట ప్రత్యాహరంబు. మఱియు సంగుష్ఠగుల్ఫహస్తానూరు
మూలాధారలింగనాభులయందును హృ 1 ద్వీవాకంఠ దేశమ్ములయం
దును 2 లంబికయందును నాసయందును భ్రామధ్యమస్తకాదులయం
దును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణయనఁబడు. చైత
న్యాంతరవర్తియునుసమాహితమ్మునగుమనమ్ముచేనాత్మయందభీష్టదే
వతాభ్యాసంబు భ్యాసంబునాఁడగు. జీవపరమాత్మలకు సమత్వ
భావనసమాధినాఁబరఁగు.నిది యష్టాంగలక్షణంబింకమంత్రయోగం
బాకర్ణింపుము. చంద్రసూర్యాగ్నితేజోయక్తమ్మును జీవబ్రహ్మై

కృత్యపకమ్మును బంచభూతాత్మకమ్మును సగువిశ్వంబు శరీరంబు. అందు మూడుకోట్లయేబదిలక్షలనాడులుగలవు. అందును బదిప్రభా సంబులు. అందుమూడు ప్రభానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిడా పింగళాసుషుమ్ములు. ఇందిడానాడి చంద్రీరూపిణి. పింగళశక్తిరూప యు శమృతవిగ్రహాయు పుంరూపయు సూర్యవిగ్రహాయునై వెలయు. ఈరెండును మేరుదండస్థితమ్మును సూర్యచంద్రీవహ్నిరూపిణియున గు సుషుమ్నానాడికి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ములనొప్పెడి. సర్వ తేజో మయమ్ముగు సీసుషుమ్నానాడియొక్క మధ్యమ్మునందు విచిత్రానా మకంబగు నొకయవాంతరనాడియుండు. దానిమధ్యమ్మునందుఁ గోటి సూర్యసమప్రభమ్మును నిచ్చాజ్ఞానకీయాత్మకంబును సగు స్వయం భూలింగమ్ముకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున హీం కారాత్మకంబగు మాయాబీజమ్మువలలు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహాయు దీపశిఖాకృతి యు సగు కుండలిచెలంగు. నదియ దేవ్యాత్మికయనంబరంగుఁ దద్బా హ్యమ్మున వకారాది సకారాంత చతుర్దశమ్మును బీతవర్ణమ్మును దీ ప్తహేచుసమప్రభమ్మును సగుపద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున ననల ప్రఖ్యమ్మును వజ్రీకాంతమ్మును బకారాది లకారాంత షడ్దశంబును 1 స్వాధిష్ఠానమ్మును సగు 2 మూలాధారంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్ము న నాభిదేశమ్మున మేఘాధమ్మును విద్యుత్ప్రభమ్మును బహుతేజో మయమ్మును ఉకారాది ఫకారాంతదశవర్ణదశసంయుతమ్మును విష్ణ్వ ధిష్ఠితమ్మును విష్ణ్వలోకనకారణమ్మునుసగు 3 మణిపద్మమ్ముగలదు. తదూర్ధ్వదేశమ్మున ద్వాదశదశయుతంబును నుద్యదాదిత్యసన్నిభం

1 స్వాధిష్ఠానమ్ము, స్వస్య=తనకు. అనగా పరలింగమునకు ఆధారము.

2 మూలాధారము=ఆధారషట్టమ్మునకుమూలము.

3 మణిపద్మము=మణిప

రైవికసింఁచినపద్మము. మణిపురమనియుంగలను.

బును నానందనిలయంబును కకారాది తకారాంత వర్ణఘటితమ్మును
 రుద్రాధిష్ఠితమ్మునునుగు 4 ననాహతపద్మంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్ము
 గ పోడశస్వరయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును
 సగు పోడశదళపద్మం బెల్లప్పు నయ్యది సరమాత్మావలోకనద్వార
 మ్మున జీవునకు శుద్ధినొడగూర్చుటంజేసి విస్మయంబునంబడు. స్థానిక
 నాకాశంబనియు నామాతరమ్ముగలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాజ్ఞాచ
 క్రింబుపొసంగు. దీనియందు జీవునకు నితీకర్తవ్యతా విషయమ్ముగు స
 రమేశ్వరాజ్ఞ సుక్రిమించుకతన దీని కీనామం బన్వర్థంబగు. నిదియా
 జ్ఞాధిష్ఠానంబు. ఇయ్యది హకార తకారాత్మకద్విదళయుక్తంబు. దీని
 మీఁద కైలాసచక్రింబును, దానిమీఁద రోఢినీచక్రింబును వఱులు.
 తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రింబు గలదు.
 నియ్యది యాధారచక్రింబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూర్వయోగం
 బున బాహ్యవాయువుల నాకర్షించి కుంభకంబొందించి, యవ్యాయు
 వుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్చవలయు.
 బిమ్మట మూలాధారచక్రిమునందలి 2 కుండలిసీతక్తిని మూలాధా
 రగతవాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పవలయు. నటులొనర్చి మున్న
 వివరింపఁబడిన చక్రములయందలి తేజోమయస్వయంభూప్రముఖలిం
 గములను భేదించుచు నమ్మార్గంబున నక్కుండలిని సహస్రారమును
 బొందింపవలయును. అనంతరమ్ముటనున్న శంభునితో నక్కుండలిని
 కైక్యంబు భావింపవలయు. నయ్యెడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బా
 డమిన ద్రితలాక్షారససమానవర్ణంబగు నానందరసాత్మకామృతంబు
 ను గుండలినిచేఁ ద్రావించి పడపడి పూర్వోక్తపట్టుకాధిష్ఠానదేవ

1 అనాహతమనగా, తాడనములేకయే ధ్వనికలిగియుండునది.

2 కుండలిని=శక్తి.

'తలనెల్ల సయ్యమృతమ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునఁ గుండెన నహసా'రమ్మునందెనో, యామార్గమ్మునన మూలార్థార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. ౮౩౧

శ॥ ఈరీతి ననుదినం జే, వారైన నొనర్తురేని వారు జరావృ, త్యా దుఃఖాంగాంచిత సం, నారమువరియింపుదురు రసాధరహాళీహృదై

ప॥ వారికి ఛిన్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు సై తము సిద్ధింపు. తేమేల? జగన్మాతనగు నాయం దేయగుణంబు లె సలగు నమ్మని వారియందును వర్తించెడి. నియ్యది వాయుధారణ ప్రకారం బిద్ధిధారణంజేసి దిక్కాలాద్యవచచ్చిన్ననగు నాయందుఁ బ్రత్యేకముంచి జనబ్రహ్మైక్యయోజనంబుకతనఁ దన్మయుండగునట్లు మలినంబగు. సిద్ధింపవయేని యవయనయోగమ్మున యోగాభ్యాసం బూనరించునది. మదీయంబులగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుఱివొల్చి క్రమక్రమమ్మునఁ బ్రతిష్ఠానమ్ముగడచి విశుద్ధచిత్తుండై మదూర్ణమ్మున మరమ్మునిచి, చిత్తలయంబగువన్న జపహోమాదికంబుల నిష్ఠమాత్రాభ్యాసంబూనర్చి జ్ఞానప్రాప్తి నందవలయు. పదపడి పూ ర్వోక్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్రమ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. ౮౩౨ తే॥గీ॥ యోగమంత్రమ్ము లెందు నన్వోన్యసాధ, కములగుచు బ్ర

హ్మసిద్ధికే గారణములు, బ్రహ్మమగుపడనగును మంత్రమున దివ్యై, కతనఁ జీకటి యింటిలోఁ గలశి పగిది. ౮౩౩

తే॥గీ॥ ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముల నెఱుంగఁబడెడి, మాయచే నావృతం బాత్మమాయగేశ!, యోగవిధి దేశికునిగాల్చి బాగుగనెఱుంగం నలె శాస్త్రపఠనమ్ము గఱఁపలేదు. ౮౩౪

తే॥గీ॥ స్వప్రకాశంబు బుద్ధి నిష్ఠంబు బ్రహ్మ, మిందుఁ గల్పితమీ

జగమెల్ల బ్రహ్మ, మరయ నీరికిఁగాదు శక్యంబు దీని, నెఱుంగు
వాఁడు మృగ్యుండని యెఱుంగుమచల. ౮౪౦

—// ధ్యానయోగము. //—

ప॥ వెండియు నదనద్వరేణ్యమ్మును, బరమ్మును, విజ్ఞానాగోచ
రమ్మును, వరిష్ఠమ్మును, లోకాధారమ్మును, సూక్ష్మమ్ముకన్న సూ
క్ష్మమ్మును, స్థూలమ్ముకన్న స్థూలమ్మును, నక్షరమ్మును, నమృత
మ్మును, సత్యమ్మును, నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. నది యె
ట్లంటేని? బౌద్ధనిషంబగు ధనువునల దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మ
నంబు శరంబునంధించి తల్లక్ష్యంబు భేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రాణ
వమ్ము ధనువును, సంతఃకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబులక్ష్యమ్ము
నుగాఁ జూపట్టుఁ దద్భేదనమ్మునకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బచేక్షితంబ
గు. నది సమకూరినచో శరమ్మునకుంబలె చన్ద్రయత్నం బలవడునని
వెండియు. ౮౪౧

క॥ దివియును నాకాశంబుఁ బృథు, ధివి మది పాక్షిణములు నెం దొదిగి
వఱలు సదేయపునాళ్ళ దీనినెఱుంగుమ, యవితథముగ నితరవిద్య
లవియేమిటికే. ౮౪౨

ప॥ ఇదియ మోక్షప్రాప్తికి పరమసాధనంబగు మార్గము. మ
ఱియు రథనాభియాదరమ్ముల తెఱంగున నాడుతన్నియునెందుండు న
తండ సర్వాంతర్యామియు బహుధాజాయమానుండనియు నెఱింగి య
ప్పరవస్తువు “నో” మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్మునకై ధ్యానింపుము. నీకు
శుభంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగువ్యోమరూప బ్రహ్మపురమ్మున నుం
డునని తెలిసికొనుము. ౮౪౩

తే॥గీ॥ ఆతఁడు మనోమయుండయి ప్రాణదేహ, నేతయయి యన్నగ

తుండయి నెగడునట్టి, కేవలానంద మమృతమిక్షింతు) ధీరు
లైనవారలు తమఘనజ్ఞానపటిమ. ౮౪౪

క॥ డేడుగనికర్మముల పెం, పడంగున్ దనహృదయసంశయంబు లడం
గ్గున్, విడునొగి హృదయగ్రంథియు, నడరు పరాపరముఁజూచి
నంశన యెందున్. ౮౪౫

క॥ తనరు హిరణ్మయకోశం, బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమును నిష్కళ
మున్, ఘనమును నగు బ్రహ్మము నెఱిఁ, గినవారలె యాత్మవి
దులు గిరికులతిలకా. ౮౪౬

తే॥గీ॥ అచట వెలుంగడు సూర్యుఁ డబ్బారి తార, కలునుమెఱుపులు
వెలుంగవు వెలుంగదగ్గి, యాత్మయె వెలుంగు నవ్వని నను
సరించి, సర్వము వెలుంగుఁ దత్కాంతి జగమువెలుంగు. ౮౪౭

తే॥గీ॥ పార్శ్వముల ముందు వెన్న నభమ్మునందు, బ్రహ్మమ; జగం
బు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు, ననుభవమ్మున నెఱిఁగిన యట్టి
వాఁడు, ధన్యుఁడు కృతార్థుఁ డుత్తమశ్రముఁడు గిరివ. ౮౪౮

క॥ రెండవవాఁడుండిన భయ, ముండెడి నవ్వాడలేకయుండిన భయ
మె, ట్లుండెడి? నవ్వైతంబిటు పండిన నొకలోపమున్నె?, పర్వత
మాళి. ౮౪౯

వ॥ వానికిని నాకును వియోగంబులేదు. వాఁడ నేను; నేన
వాఁడని యెఱుంగుము. జ్ఞానవంతుండున్నచోటున యేనుండు. జ్ఞాని
హృదయాంభోజమధ్యమ్మునందక్కఁ గైలాస వైకుంఠాదిలోకమ్ము
ల నేనుండుదానఁగాను. ౮౫౦

తే॥గీ॥ నన్నఁబూజించుకంటె ననంతకోటి, గుణితఫలమిచ్చు మద్భ
క్తకోటివూజ, వాఁడధన్యుఁడు కృతకృత్యవానితల్లి, వానివం
శంబు శస్త్రంబు వంశ్యమనఘ. ౮౫౧

క॥ ఎవనిమనమ్మునఁ జిల్లము, మవు బ్రహ్మజ్ఞానముమ్ము సతనికతనఁ
బు, న్యాయతీధర యింకనా చెప్పవలసినది నికులేమ పర్వతమూళి.

వ॥ ఇది భక్తియుక్తుండును సత్స్వభావుండును నగు జ్యేష్ఠు
తులసకును తాదృశుండగు శిష్యునకుఁ దక్కి నేతూక్కనిఁ తఁగింపఁ
దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుపదేశించు బ్రహ్మవిద్యను పృ
కాశితంబు. తదుపదేష్టయ పరమేష్వరుండు. బ్రహ్మజన్మప్రవా
కుండు. తండ్రికంటెను నధికండు. వానియుణంబు తీర్పువాఁడులేవ
నిచెప్పి మఱియు నిట్లనిమె!

హగి6

ఆ॥వె॥ గురువుప్రొచు శివుఁడు కోపించెనేనియు, గురువు శిష్యునెవలఁ
గోపియైన, శివుఁడుప్రొచలేడు; సిద్ధుయ్యని కాన, గురువు
నెడలభక్తిఁ బొరయవలయు.

హగి7

క॥ త్రికరణశుద్ధిగ గురునడఁ, బ్రకటింపఁగవలయుభక్తి బ్రహ్మజ్ఞానా,
త్మకమగు విద్యనిడిన గురు, నకు ద్రోహమొనర్చిఁట్టి నడువడు
మొందున్.

హగి8

వ॥ మున్నిందునిచే 1 నధర్మణుండు శిరశ్చేదమ్ము పణమ్ము
గాఁ బడసిన బ్రహ్మవిద్య నశ్వల కుపదేశించినకతమ్మున నింద్రున
జృభిన్నశిరస్కుండై మరల నాభిషగ్వరులచే సంయోజితశిరస్కుండ
య్యె గావున.

హగి9

తే॥గీ॥ బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళగత్త, సాధ్యమదియీదగద
పాత్రజనులకెందు, సుజనులకొనంగుచును దారుచుకృతమంది,
సుకృతమందింపవలయు శిశ్యులను గూడ.

హగి10

1 ఈయధర్మణునిచేరు దధ్యజ్ఞుని. ఇ॥నిమొదటిశిరస్సును అశ్వనులెవఱకి యశ్వ
శిరము నతికిరి. ఇంద్రు డద్దానినే ఛేదించెను. పిదప స్వశిరస్సునే యశ్వనులు
ఁధించిరి.

— భక్తియోగము. —

ప॥ అని యుపదేశించినయలబంగాంచి హిమాలయంబు మ
భృమాధికారియగు విరాగికి జ్ఞానలబ్ధికై సుఖోపాయం శాసనీవేయను
డు నాపెయిల్లనియె.

౮౫౮

తే॥గీ॥ కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు, భక్తి, యోగమను మూఁటి
లో భక్తియోగమ సుకరంబు మనుజులకెల్ల గరంబు శా
య,మానసాదులకును వీడలేనికతన.

౮౫౯

ప॥ గుణత్రయ భేదమృణంజేసి మనుష్యులభక్తియున్న మూఁ
డు తెఱంగు లందు.

౮౬౦

క॥ పరవీడచేయుటకు మత్సరముగ గోధంబుఁ దాల్చి దంభమ్ము
పుర,స్పరముగ నడచెడి నరఘ, స్మరులకుఁ గలభక్తి తామరంబు
గిరించా!!

౮౬౧

క॥ అసమున సక్తియుఁ గోమృల,పనయును భేదమతి భోగిపరతయుఁ
గలమా,నినులదయిన భక్తియ రా,జసియగుఁ దత్కృతులకుఁ ఘో
సకత్తకలిమిన్.

౮౬౨

క॥ పరమేశ్వరభాముగఁ గర్మకరియు వేదమ్ములందుమాన్యతయును
ది,వ్యరసాయనమ్ములగు మత్పురాణములు వినుట సర్వపుకృత్త
యగున్.

౮౬౩

ప॥ ఈసత్త్వభక్తియపరభక్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెండునుగ
నేరవు. మద్గుణశ్రేణిమును, మన్నామకీర్తనమ్మును, గళ్యాణగుణ
త్నంబులకు నాకరంబనగు నాయందుఁ జైలధారాసమంబుగఁ జత్త
బునిలుపుటయు, సామీప్య సార్థి సాయజ్య సాలోక్యమ్ములం దిచ్చి

కుండుటయు మత్సేవకంఠెనన్యమెఱుంగుమియు సేవ్యసేవకభావమ్ము
సంజేసి మోక్షమ్ముసందిచిచ్చయుఁ బరానురక్తి కలిమినన్నచింతిం
చుటయు స్వాభిన్నంబుగ నన్నఁదెలియుటయు, సర్వజంతృపులయందు
మద్రాపంబుభావించుటయు, స్వాత్మయందుంజూలెఁ బరాత్మయందుఁ
బ్రీతియుఁ జైతన్యంబులకై క్యంబెఱింగి భేదిబుద్ధిలేకుండుటయు, నా
చండాలాంతంబు సర్వప్రవర్తమానయు, సర్వహాపయునుగా నన్నెఱింగి
వారింబూజించుటయు, సమస్కరించుటయు, నెండేనిద్రోహబుద్ధిలే
కుండుటయు, మదాలయసందర్శనంబునందును, మద్భక్తాలోకసంబు
నందును, నాసక్తియు, మచ్ఛాస్త్రమంత్రోతంత్రాదిశ్రీవణశ్రీధ్యయుఁ,
బ్రేహ్మకులమతియు, రోమాంబుచితశరీరుండును, గద్గదకంఠుండును,
నానందాశ్రుజలపూర్ణలోచనుండును సగుచు ననన్యభావమ్మున సర్వ
కారణకారణంబు నగునన్నయశించుటయు మదీయంబులగు నిత్యనే
మిత్తికప్రోతంబులాచరించుటయు, మదుత్సవదిదృశ్యయు, నస్మదుత్స
వకరిణమ్మును, మన్నామంబులయొప్పైగౌనంబును, దదనుగుణంబుగు
సృత్యంబును, నహంకారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్యవర్జితుండు
ను, నగుచు, బ్రాగ్భానుగతమ్ములగు కర్మమ్ములనుభవించుచు నం
దువిచారంబులేకుండుటయు, మున్నగు గుణంబులుగలవానిభక్తి పర
భక్తియనఁబడు. నిట్టిభక్తుర్రుఁడు చిన్మాత్రీమ్ముగు మద్రాపమ్మున ల
యంబుఁ జెందు. నేతాదృశమ్ముగుభక్తి నే జ్ఞానమ్మునియెఱుంగఁదగు. ని
య్యదియ నైరాగ్యపరమావధియు నని మఱియునిట్లునియె. ౮౬౪

క॥ ఏతాదృశుఁడగు భక్తిస, మేతుండును బూర్వకర్మమేళనమున వి,
జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో, నాతఁడు మద్వీపమునకు నఱుంగు
గిరిందా! ౮౬౫

వ॥ అచట నిచ్చలేకయు సమస్త భోగములనుభవించుచు పిదపఁ జిహ్వాపజ్ఞానముఁగాంచి దానంజేసిముక్తింబడయు. నీలోకమున నదృశతరజ్ఞానముకలవాఁడు బ్రహ్మతాదాత్మ్యంబుగాంచు. బ్రహ్మముచెటింగినవాఁడ బ్రహ్మమనియెఱుంగుము. భ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామీకరంబు తన్నాశమునంజేసి తెలియుపగిది సజ్ఞాన చ్ఛన్నంబగునాత్మను జ్ఞానమునఁదెలియుట లబ్ధిలభియగుఁ కాని వేఱొందుగాదు.

౮౬౬

తే॥గీ॥ జగతివైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁడగుచు మృతినెందేనేని యయ్యఘచరితుఁ డంటుజోద్ధవలోకంబునందు సౌఖ్య మమర వసియించునాకల్ప మదినాథ !

౮౬౭

తే॥గీ॥ అట్లువసియించి శ్రీమంతులైనవారి, యింటజనియించు విజ్ఞాన మెసఁగమెసఁగ, ముక్తియునుజెందుఁ గావున మోక్షకామి, జ్ఞానమార్ద్రంప యత్నంబుసలుపవలయు.

౮౬౮

వ॥ విజ్ఞానంబున ననేకజన్మసాధ్యంబగుట నద్దానికై ప్రతిజన్మమునను బ్రయత్నంబొనర్పవలయుఁ గానినాఁడు పూర్వపదభ్రష్టుండును గాఁగలఁడు.

౮౬౯

తే॥గీ॥ జన్మములయందు మానవజన్మ మధిక, కష్టసాధ్యంబు దాన నగ్రిజతయును శ,మాదిషట్కంబు యోగసంపాప్తి మంచి,గురు ప్రదారకుట దుర్లభ మరయనెందు.

౮౭౦

వ॥ ఇయ్యవి దొరకొనినను నిందియపాటవమ్మును దను 1 సంస్కృతత్వమ్మును దుర్లభంబులగు.

౮౭౧

॥క ఏతాదృశసాధన సముపేతుండయ్యును సుబుద్ధిపెంపున విజ్ఞాన తిశయముఁ గొననెంచని, పాతకిజన్మంబుఁ దలఁప న్యర్థమగ జామీ. ౮౭

క॥ జ్ఞానమార్జింపఁ దివిరెడిమానవుండు, ప్రతిపదమ్మును మాయమే ఫలముచెందు, సర్వభూతములందు విజ్ఞానముండు, బాలఘృతమున్నభాతిగఁ బర్వశేంద్రుఁడౌ.

వ॥ మనమ్మునుమంధానమ్మున విజ్ఞానంబుతఱచిన దానంజే చిరైక్యంబుదొడరునని వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడువునప్పరాంబికః హిమాద్రియిట్లనియె. ౮౭౬

తే॥గీ॥ అంబ! చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వీ?, సంతసంబిచ్చున యుత్సవములెవ్వీ?, తనరఁజేయంగఁదగినవృతమ్ములెవ్వీ? ప్పవీయన నిట్లనిచెప్పఁదొడఁగె. ౮౭౭

క॥ అన్నియు దృశ్యస్థానము, అన్నియుఁ గృత్యవృతమ్ము అన్నియు మత్సర్వోన్నతమహాకాలమ్ములు, కొన్నివచించెదనునందుఁ గ నకొనివినమా. ౮౭౮

—*దేవీవృత్తవాదికము*—

వ॥ లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును శేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును, హింగుళానివాసంబగు తుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును, శాకంభవీ బ్రాహ్మణీ రక్షదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును వింధ్యాచలనివాసినీ స్థానమును, నన్నపూర్ణానివాసమ్ముగు కార్కవీపురమ్మును, భీమాదేవి

విమలయు, శ్రీచంద్రులయు, గౌళియు, నుండుచోటులును, నీలాంబునిపానంబగు నీలాచలంబును, జాంబూనదేశ్వరీస్థానంబగు శ్రీగగరంబును, గుహ్యకాళీస్థానంబగు నేపాళమ్మను, మినాక్షీస్థానంబగు (1) చిదంబరంబును, నుండరీనమధిస్థితంబగు వేదారణ్యంబును, 2 బరశక్తినివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలస్థానంబును, వరాటదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జనదేశస్థితంబగు నీలనరస్వరీస్థానంబును, వైశ్యనాథక్షేత్రస్థితంబగు బగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరీనగు న్నాస్థానంబుమణివీపంబును శ్రీమత్త్రిపురభైరవీస్థానంబగు 3 కామాఖ్యాయోనిమండలంబును, దృశ్యంబులు. ఇందు దుట్టతుడిస్తానంబగు యోనిమండలంబు మహామానూధిష్ఠితులగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రమ్ములకెల్లరత్నంబునంబరంగు. దీనికెక్కఁగుక్షేత్రం బీధరాతలమ్మునలేదు. 4 క్రితమానంబున శ్రీదేవి యెచటరజస్వలయగునో 5 తాదృశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమ్మునఁ గలదేవతలందఱును బర్వతతాచాత్యైంబుచెంది వసింపుచుందురు. వేయేల? తద్యోనిమండలక్షేత్రమ్మునకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవిహావమ్ముగానెఱుంగఁదగు. మఱియుఁ బుష్కరమ్మున గాయత్రీయు, నమరేశ్వరమ్మునఁ జండీకయు, బ్రభానమ్మునఁ బుష్కరేశ్వరీయు, నైమిశమ్మునఁ శింగాధారిణీయు, బుష్కరాక్షమ్మునఁ బురుహూతీయు, నపాధీయందు రతీయు, జండముండీమహాస్థానమ్మునఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియందు భూతి

1 చిదంబరము, హేలాస్వరీస్థానము, 2 బరశక్తి, భువనేశ్వరి. 3 జనంబుగూర్చి చిదంబరమునయగోరువారు కాళికాపురాణమునందును, కామగ్రంథమునను, అ యోనిమండలముపడినచోటు. 4 ఈరజస్వలాపకృతిగూర్చి కాళికాపురాణమున విస్తరించిన కలదు.

యు, నాకులమ్మన నకులేశ్వరియు, వారిశ్చంద్రమ్మనఁ జందిరియు,
 శ్రీగిరియందు శాంకరియు, జగ్దేశ్వరమ్మనఁ ద్రోశాలయు, నామా
 త కేశ్వరమ్మన నూత్తుయు, 1 మహాకాళమ్మన శాంకరియు, మధ్య
 మేశ్వరమ్మన శిర్వాణియు, శేదారమ్మన మార్గనాయినియు, భైర
 వమ్మన భైరవియు, గియయందు మంగళయు, గురుక్షేత్రమ్మన
 స్థానికీయు, నాకులమ్మన స్వామిభవయును, గణపతిమ్మన
 నుగ్గియు, విమలేశ్వరమ్మన విశ్వేశయు, నట్టహాసమ్మన నుహానంద
 యు, మహేంద్రమ్మన మహాంతకయు, భీమభూషణ భీమేశ్వరియు, వ
 ప్రాపథమ్మన భవానియు, సర్వకోటికమ్మన రుద్రాణియు, సమిముక్త
 మ్మన విశాలాక్షియు, మహాలయమ్మన మహాభాగయు, శోకగమ్మ
 న ఇద్రీకర్ణియు, భద్రీకర్ణిమ్మన భగ్గియు, సుప్రసాదమ్మన ను
 త్పలాక్షియు, స్థానికమ్మన స్థానికీయు, గవళాలయమ్మ
 నఁ గమలయు, ఫణిలంకమ్మనఁ బ్రచండియు, గవళలంకమ్మనఁ
 ద్రిసంధ్యయు, మోహితుమ్మన ముకుటేశ్వరియు, మంజులేశమ్మన
 శాంకరియు, గాళంకమ్మనఁ గాలియు, శింకుత్తమ్మన ధ్వనియు,
 స్థూలకేశ్వరమ్మన స్థూలయు, జ్ఞానిహృదియారాధనమ్మన హృదీభ
 యు, నివసించు, రియ్యవి దేవప్రీతునిమన్దానంబు లేతప్రేతానంద
 త్త్యంబులు మునుమున్నవి తత్తత్ప్రేతానందహస్తోత్తంబగు విధా
 నమ్మన యశించునది యని మఱియు.

౮౭౭

క॥ ఈ నే నీకులమ్మన, నానాతీర్థములు కాలినాఁబురిగల వా, స్థాన

మ్మన నివసించిన, వానికి దత్తత్ఫలంబు పచ్చుగిరింద్రా! ౮౭౮

ఉ॥ వేకునలేది వే హృదయవిధిక సంచికఁబాదుకొల్పి యా

శ్రీకరినామజాలమును దీర్చివేసి నింజపించుచున్నాడు ము.
 క్షేత్రకనివాసియో; నవియె యెవ్వడు శాస్త్రమునంజపించును
 శ్లోకుఁడతండు తత్పితరులుచేసిన గొరతును పుణ్యలోకముకొ. ౮౭౯

వ॥ ఇలి మదియలిసానస్థానము లీత మద్వితమకవ్రతంబు
 లనంతశ్రుతీయవ్రతంబును, రసకళ్యాణసేవ్రతంబును, దృతీయాకర్త
 ద్యంబును సాధ్వానందకరవ్రతమును, శుకృపారవ్రతంబును, గృష్ణ
 చతుర్దశీవ్రతంబును, భోమపారవ్రతంబును, బ్రదోషవ్రతమును,
 ముఖ్యము లందు దేవసహితుండుగు మహాశివుండు విష్ణురూపవేళిత
 యగు దేవియెదులు పృథ్వీ, అగ్ని, వాయు, సమయంబులుటంచేసి బ్రదోష
 వ్రతంబునై మోక్షమొందు. దామపారవ్రతము నిట్టిద యని యెఱుఁ
 గుము. ౮౮౦

క॥ విరోధములుఁడనఁబాలు మఱి నవరాత్రవ్రతము మిగులనాకుఁబ్రీ
 యుంకా, నవియ? యెవలమును శారద, నవరాత్రములు వసంతన
 వరాత్రములే. ౮౮౧

క॥ ఈ నా రెప్పవ్రతములు, పూరికమై నాచోరమునూహ్యత్వము
 సమ్రానియై మల్సయు, బ్రాహ్మసమఖానాధిపము నందును రె
 లమిన్. ౮౮౨

—*దేవిపూజావిధానము*

వ॥ డోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, వర్షోత్సవంబును,
 జాగరణోత్సవమును, దమనోత్సవమును, శివోత్సవంబును, ద
 క్కుంగలమహోత్సవములును, శ్లోనరేచుచు, విత్తిశాస్త్రములేక
 కన్యా నువాసినీ బ్రహ్మచారులు నుమాశంబుగ నుమాచికంబుల

బూజించియు, సంతర్పణంబొనరించియు, నన్నంగొల్చువారు, మత్కరుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల రీతివడిగిన ప్రశ్నమ్ములకుత్తరమ్ము లియ్యవి సంతేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నందును సశిష్యునకును సభక్తునకును నుపదేశింపకు మనవుడు హిమాద్రి విధిచోదితంబగు భవత్పూజావిధానంబానతీవేయనికోరుడు శ్రీదేవి యిట్లనియె. బాహ్యంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు, మత్పూజరెండుతెఱుంగు లందు బాహ్యంబు వైదికంబనియు, దాంత్రికంబనియు, ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షాపరు లాచరించునదియాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షాపరు లాచరించునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండువిధమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందువివరించెన. సర్వశక్తిసమాయుక్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మున, సహస్రస్మూర్ధంబును, సహస్రచయనమ్మును, సహస్రచరణమ్మును, సగు నీమూచిన సోమపంబ పశంబుకన్నబరంబని యెఱుంగు మద్రాసని బూజించుటయ వైదికంబగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండనై యహంకారంబునర్జించి శాంతినిసేపించి.

౮౮౩

క॥ దానిన యజనము సేయుచు, దానిన శరణమ్ముచెంది దానినమదిలో, నూనెచు దానిన యెంచుచు, దానిన ధ్యానింపుమయ్య తత్సరతఁడగఁ.

౮౮౪

క॥ నను యాగములందనువుచు, మనమున వేఱొండుతలఁచుమాని పెనుతపం, బున దాన జపములను వి, న్ననువుగ నర్చింపులోకనాయక సగుటఁ.

౮౮౫

క॥ ఏరు చుదానక్తులు నేవారలు నన్ననోయించి భావించుట? మ,

తాదృశాతొలెవ్వరు? వారల సంసారబాధ వారించుకొని

న॥ ధ్యానమ్ముననొండె భక్తియుక్తంబగు జ్ఞానంబుననొండె నన్నంగనసగుఁగాని కేవలకర్మమ్మునఁగాదు. ధర్మమ్మునలన భక్తి

యు, భక్తిమన విజ్ఞానంబును, లభించు. శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగునది యెవ్వరిం బర్యశాస్త్రబోధితంబగునది ధర్మాభానమ్ముగాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ యుక్తనగు నావలన వేదమ్ములున్నవిం చె. నాయం వజ్రానమ్ములేకుంటుండేసి యివిప్రనూణంబు లజ్ఞానాధీంలగు శాస్త్రకర్తలే నొనర్పబడిన శాస్త్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగానేరవు. శ్రుతిస్మృతిగాహకములగుకణన మహ్వాదిస్మృతులును బ్రహ్మంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మమ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటండేసి వైదికగాహ్యమ్ములుగావు. రాక్షాజ సర్వజనమాన్యయగుపగిది నాశంబునడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షులకు దహశ్రమంబునశ్యకర్తవ్యంబు. మదాజ్ఞానంక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మసిద్ధిమహాతులు చుక్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతుడి దధ్యభ్యుత్సాహం జేరును సయ్యై యవతారమ్ములుభింతు. దేవదైత్యవిభాగంబు 1 దానంజేసికల్పింపంబడియె. వేదోక్త ధర్మాభ్యాసంబొనరింపని పాతకులశిక్షించుపాఠం శ్రీనివాసాత్మభయవ్రేదమ్ములగు సరకమ్ములు మన్నింపితంబులు. వేదవిరుద్ధ శాస్త్రలోదసంబొసర్చుపాఠులు గాజుచే స్వదేశముచుండి నిష్కాననీయులు. పిరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యలును ఒక్కిగాహ్యలును గారు. భృగువక్షువిధీదులశాపమ్మున దగ్గులై వేదమార్గబహిష్కారమ్ముగాంచిన విప్రులకొఱకు శైవజైష్ఠవాద్యాగమమ్ములు శివప్రసేతమ్ములుగాఁ దోయుము. అయ్యవి నామ కాపాలక కాలక ఛైరవాది నామమ్ములం బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థ ప్రసేతంబులగు నాయా యాయాగమంబులును సోహనన్యాయమ్మున గాలాంతరమ్మున ముక్తికారణమ్ములుగా సంగీకరిం

1 వేదములుండుటండేసియే వేదరక్షకులు దేవలనియును, తన్నాశకులు రాక్షసులనియు విభాగం చేర్చడినదని భావము.

పందగు వేదాధికారహీనులు తత్పరసపాఠనాధికారులు. వైదికులకును
దద్గతంబులగు వేదావిరుద్ధాంశమ్ములు గ్రాహ్యమ్ములు. వేదమ్ములనా
శ్రయించి ధర్మసహితమ్ముగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానంతేసి యీ
షణ్మత్రయత్యాగంబొనరించి భూతనయాశుత్వమ్మును సహంకారశూ
న్యత్వమ్మును గలిగి నన్నశరణుఁజెంది మగ్గతప్రాప్తులగుచు నుండున
న్యాయులొండె బ్రహ్మచారులొండె గృహస్థులొండె వానప్రస్థులొం
డె నైశ్వరంబగు యోగమ్మున నన్నపాపించునది. యని మఱియుచిట్లు
నియె.

౮౮౯

క॥ సతతాభియుక్తులగు వా, సతమంబజ్ఞానజము హరించెదవినుమే, సతిన
య విజ్ఞానాహ, ర్పతి దివ్యతరప్రకాశపటిమ గిరీశా!

౮౯౦

స॥ ఇది ప్రథమవైదికపూజాప్రకారం బింక ద్వితీయంబాలిం
పును. ఏతిమయమొండె సూర్య చంద్ర మండలమ్ములనుంబొండె
నలమ్ముననొండె యంత్రీమ్ముననొండె మహాపటమ్ముననొండె బాణ
లింగమ్ముననొండె స్థంఢిలమ్ముననొండె హృదయాంభోజమ్ముననొం
డె గరుణారసపూర్ణయు సుగుణయు, నరుణరుణయు, దరుణీయు
సౌందర్యసారసీమయు, శృంగారరససంపన్నయు, భక్తాగ్నికాతరయు,
బ్రహ్మసాదనుముఖయు, జంక్ష్రీఖండశిఖండియు, బాశాంకుశాదిధరయు,
నానందరూపిణియు నగునప్పరదేవతను ధ్యానించి తత్తదవచారమ్ము
ల విత్తానుసారమ్ముగఁ బూజించునది. యీ బాహ్యపూజ తనకు నాంత
రపూజాధికారంబు పాటిల్లుదనుక ననుసరించి పదంపడి త్యజింపవలయు.

క॥ విను మాభ్యంతరపూజన, మన సంవిల్లయము నాకు ననుపాధికమై,

తనరెడి రూపము సంవిత్తననెగడు, దుమారభూధరాధిప
మాళీ.

౮౯౦

వ॥ ఇట్టి మద్రాసమున నిరాశ్రయమునం శతము నిలు
వలయు. సంవిద్రాసాతిరిక్తముగు జగముంతయు మాయామయం
బకా తెలియుము. ౮౯౧

తే॥ భూధరేశ్వర! సంసారమునుహరించు, పొంటె సన్నాత్మనూపిణి
భువననేత్రీ, నిర్మలస్కంబు యోగసన్నిహితమునగు, చేతమున
నెంచి భావనసేయవలయు. ౮౯౨

స॥ మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారంబెట్లంటేని? ప్రాతఃకాల
ముసలేచి ప్రకాశమానముగు సహస్రారమునకు గర్భాగ్రముంబో
తె స్వచ్ఛుండును నిజగురుసమానాకారుండును బత్తీసంయుతుండును
లసద్భాషాభూషితుండును సుప్రసన్నుండును నగు శ్రీగురువడిని సం
స్మరింపవలయునొండె బత్తీసంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింపవ
లయు. ౮౯౩

తే॥ 1 కడంగి ప్రథమనూనమునఁ బ్రకాశమాన, యగు ప్రతిప్ర
మాణమున నమృతమయత, నలరి యంతఃపదవియందు మెల
గునబల, సుందరాకార నెంతు నానందరూప. ౮౯౪

వ॥ ఇట్లు కుండలసీమధ్యమున ధ్యానించి ఏదప శోచాదికీ
యల నిర్వృత్తించి మత్ప్రీతికై యగ్నినారాధించి హోమాంతమున
విష్ణురమున గూర్చుండి భూతశుద్ధి జేసి మాతృకాన్యాసంబానర్చి హృ
త్ప్రభామాతృకాన్యాసంబుసలిపి పూజాసంకల్పంబొనర్పవలయు. న
న్నా వ్యసక్రమంబువీనుము. మూలాధారమున హాకారిమును హృద
యమున రకారమును భ్రామధ్యమున సీకారమును మస్తకము

1 ఈపద్యభావమెఱుంగ గోరువారు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమా
నాం' అను శ్లోకవ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరభియముననియదాహరింపలేదు.

స హీంకారమ్మును బొసంగించి తత్తన్మంత్రోదితమ్ములగు సన్యన్యా
సమ్ములునయితము సలుపవలయు, బదంపక్షి 1 ధర్మానులచే నాత్మ
దేహమ్మున బీకమ్ముగల్పించి పాణాయానూదులచే వికాశితమ్ము
గు హృత్పద్మమ్మున బంచప్రేతాత్మకంబగు మదీయస్థానమ్మున న
న్నభ్యానింపవలయు. (బ్రహ్మపిష్ఠదుదేవ్యసదాశివులేగురును బంచ
ప్రేతపక్షవాచ్యులు. ఏరిల్లెల్లప్పుడును మత్పాదమూలమ్మును నుండును
రు. మఱియును పేరు పంచభూతాత్మకులును బంచావస్థాత్మకులు నని
యెఱుంగుము. నేనన్యకచిదుక్రిష్ణగుకతన ఏకలకతీతనగుటజేసి ఏ
రలు నాకు విష్ణురంబగుట శక్తితంత్రప్రసిద్ధంబు. ఇట్లు మానసికమ్ముల
గు నుపచారమ్ములచే నన్నుంబూజించి జపించి యద్వాని నాకునమ
ర్పించి యనంతరమ్ము జాహ్నుపూజార్థం బర్హస్పత్యసంబంధి పా
త్రాసాదనంబునలీపి మణ్డంత్ర వరిశోధితజలమ్ముచే బూజాన్య
మ్ములశోధించి దిగ్బంధంబొనర్చి నిర్వర్తిశురునమస్కారంబై తడిను
జ్జవడని యంతకుమున్ను హృదయమ్మున బాటించు మమ్మర్చిని బ్రా
ణప్రతిష్ఠాపనమంత్రమ్ముచే బాహ్యపీఠమ్మున నానహింపం జేసి యభ్యు
పాద్యాచమన స్నానవాసోభూషణగంధపుష్పాదుల భక్తిపూర్వకమ్ము
గ సమర్పించి యంత్రోస్తమ్ములగు నాచరణమ్ముల బూజింపవలయు. ఇ
ట్లు ప్రతిదినమ్ముననొనరింప వలమర్థులుగువారిలకు నొక్క 2 శుక్రవారం
బ నియమింపబడుచున్నయది. అదియుంగాక మూలదేవీప్రభాస్వ
రూపిణులగు సంగదేవతలస్మరింపవలయు. నీత్రైలోక్యమ్మును ద
త్ప్రభావటలవ్యాప్తంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు నుగంధమ్ములగు
గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్యతర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను

1 ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యోత్పత్తిమ్ములచే. 2 ఇయ్యది యాచరణ పూజకుమాత్రమే.

దృష్ట్యాత్మమగు 1 నామనహాసముచేతను “అహంరుదేభిః” అను దేవీ
సూక్ష్మకముగు కవచముచేతను హృల్లేభోపనిషన్భవములగు దేవ్యధర్మశి
రోమంత్రములచేతను మహావిద్యా మహామంత్రములచేతను నన్న నా
మరణ దేవతాసహితముగ సారకుఁ బూజించి ప్రేయార్థ్యాహృదయుం
డై ఊమాపణదైప్తికొని.

౮౯౫

క॥ పులకాంకిత సర్వాంగత, నలరారుచు బాష్పరుద్ధమగు నక్షీయు
గం, బాలయంగ సృత్తగీతా, దులచే మోచ్చింపవలయు దొరకొ
ను పేర్నిన్.

౮౯౬

క॥ వేదములఁ బురాణమ్ముల, నానగు నిర్ణయము దగఁగనంబడుట
ని న, త్యాగరమునఁ దత్పరనం, బూది వసుం బూజనలుపు టు
త్తమ హితమా.

౮౯౭

ప॥ విదప తనదేహమ్మును సర్థమ్మును మనశీనంబొనర్పవల
యు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నిర్వృత్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్మున
లిపి బ్రహ్మములను సుహాసినులను వటుకులను దక్కుంగల సామరు
లను దేవిబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁడనిపి విదపఁ దనహృదయమ్మున
సమర్పించి సంహారముద్రచే విసర్జనంబొనర్పవలయు.

౮౯౮

గీ॥ లీలమై నాదుపూజప్రాప్తైఖచే నొనర్పఁగావలె సర్వమంత్రముల
కడియ, నాయిక ; తదంతరాళమునను, ననుఁ బ్రతిబింబితగ నీతె
ఱుంగు పృథ్వీధరేశ!

౮౯౯

ప॥ దానఁజేసి హృల్లేఖాసమర్పితంబగు పూజసర్వమంత్రసమ
ర్పితంబయగు ననంతరమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనంబొన
ర్చి కృతకృత్యత్వమ్మువహించునది.

౯౦౦

క॥ ఎవఁడిభంగిని శ్రీమ, ద్భువనేశ్వరినైన నన్నుఁ బూజించు నతం,

1 ఈనామ సహస్రము కూర్మపురాణమున గలదు.

డవనీధ్ర)? మణిద్వీపము, న వసించు సుఖముల నిహమునకొగొని
పడపన్. ౯౦౧

స॥ అట్టివానినెల్ల దేవతలును సమస్కరింతురు. పానికి దుష్ట
భంబొందుండదు. మత్స్యాజావిధానంబియ్యదియ, ఇది మొదలు దీనిన
రసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజించితివేని గృతాద్ధుండవుకాఁగల
నీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును ధూర్తునకును దుర్మ
దానకును నొసంగక గోప్యంబుగనుంచునది దీనింబ్రకటించుట మా
తృప్తసప్రకటనంబు, వెండియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రు
నకును నియ్యది యవశ్యంబొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మునఁ
బఠించినఁ నితరులకుఁ బరమపదసాక్షి యలవడు ననిజోధించి దేవి
యంతర్ధానంబునందుటయు, దేవతలు దేవీసందర్శన సంగతానందు
తైరి. ౯౦౨

క॥ ఆమీఁద గౌరియనియెడి, నామమునఁ దుపారగిరికి నందనియై
నిత్యామోదగరిమవర్ధితె, నామాత్మక గిరియు నాపె హరునకు
నొసఁగెన్. ౯౦౩

స॥ వారలకు స్కందండుడయించి దారకువధియించె నని మఱి
యును.

క॥ సురలు తనన్ వేడఁగ నాగరమున జనియించెరమయుఁ గమలా
క్షున కిచ్చిరి వారిలాప శక్తిస్ఫురణమ్మున దాన హరియుఁ బొం
పిరివోయెన్. ౯౦౪

క॥ ఇది గౌరీ లక్ష్మీ జన్మదశావిషయంబు మిగులమాన్యం బత్యై
భ్యుదయప్రసంబు గోప్యం, బెది నీవడిగితివా? దానికిదియు త్తరమా

స॥ ఇంక నెయ్యది విననిచ్చగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయు
నకుఁ జెప్పెనాడుటయు. ౯౦౫

—• స్కంధాంత పద్యములు. •—

ఉ॥ వాణ్ణినసక్రియాతులితవర్తన తత్త్వవిచారధోరణీ
భస్మననప్రచార గుణవత్ప్రియశిష్యజనోపవేశితా
వాణ్ణిహేమప్రికారబుధవర్జిత సత్వవచోవిచార వా
ర్ముణ్ణిహాసీయకాయ పరిముక్తతరేషణ శాంతిభూషణా. ౯౦౮
క॥ సరస ధరారమణసభాం, తరగతబహుమాన సుకవితారసవిచర,
త్తిరుపతివేంకట నామ, స్ఫురదస్మద్గురువ ర్ణ్యసూరిశరణ్యా. ౯౦౯

భుజంగప్రియాతము.

జగదీతకీర్తి సుశాస్త్రప్రవర్తి, నిగర్వప్రిచారా ఘనీభూతసారా
నగ్రశేషజాతాధినాథప్రభూతా, తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యంబురాశీ

గద్య

ఇదిశ్రీ..... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రసీ
తంబగు దేవిభాగవతంబను మహాపురాణ
మృనందు సప్తమస్కంధము
సంపూర్ణము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీమత్పుర దేవతార్పణమస్తు.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
4	19	మేజ	మేజ	116	12	మచోచ్చ	నచోచ్చ
9	9	ప్రియా	క్రియా	116	15	క్షేర్ధ	క్షేత్థ
14	25	రెల	రెల్ల	116	23	జడినో	జడిరో
15	21	మూగురు	మూగురు	119	4	మిన్ని	మిన్న
34	18	ఎల్లఱ	ఎల్లర	119	16	నిష్టు	నిష్టు
43	21	సర్ప	సర్ప	120	11	రపు	రపు
46	14	ద బ	దబాబ	121	4	భైర్య	భైర్య
52	18	నర్పు	నర్పు	121	14	వాచ్య	వాచ్య
70	24	ధిగీ	గీరధి	122	11	పెనఱ	పెను
72	12	వచ్చెడినని	వచ్చెనని	122	18	పత్త	పన్న
85	6	గుదువు	గుదువు	123	6	యగు	యగు
90	7	దనం	దనర	124	4	దాశ్య	దాద్య
94	11	జాలు	జాలు	124	16	తానంద	దానంద
106	11	షిధి	షధి	125	15	యం	లం
107	18	రుసె	రియె	125	23	పను	పన
109	1	మధి	మధి	126	10	సను	సను
110	11	గొంత	గొంత	127	21	తత్త్వ	సత్త్వ
111	21	న	య	127	20	బురు	బురు
111	23	పడ	పడి	128	9	స్వర్గ	స్వర్గ
112	2	న	య	128	14	డతఱ	డంతఱ
112	7	కర	కని	128	23	భోరు	భోరు
112	17	గాడె	గాడె	129	1	సూర్య	సూర్య
113	11	రిద్ది	రిద్ది	129	3	తపం	దపం
115	4	శ్రీ	శ్రీ	130	11	గర్భ	కర్భ
116	2	స్వ	స్వ	130	18	చిత్ర	ఱిత్ర

శుద్ధపత్రం.

పుట పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పుట పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
131 4	గించ	గించి	140 21	శిశ్యు	శిష్యు
131 5	తత్త్వం	దత్త్వం	141 7	యున్న	యును
131 21	తితి	తితి	141 21	దిచ్చి	దిచ్చు
132 6	ములభిం	మనుగమిం	142 2	నన్నుచిం	నన్నుజిం
132 22	తానం	దానం	143 1	చుచుపి	చుచుచి
133 3	నిద	నిద	143 9	యయ్యఘ	యయ్యనఘ
133 9	హ్లాసం	హ్లాసం	144 18	భ్రామరీ	భ్రామరీ
137 11	గు, సిద్ధింగు, చిత్తింబుసిద్ధిం		145 18	లింగా	లింగ
137 15	మాత్రా	మంత్రా	146 18	మహా	మాహా
137 20	జీకటి	జీకటి	147 2	నంజ	నంజ
138 17	కిప	కిబ	147 6	బను	బగు
139 3	కర్మము	కర్మము	149 20	సిద్ధం	సిద్ధం
139 12	వన్క	వెన్క	150 17	శిఖండియు	శిఖండినియు
139 19	చోటున	చోటున	151 3	కాతెలి	కాదెలి
140 4	తా	దా	151 16	లిసి	లిసి
140 7	లేడ	లేడ			

ఇంతవఱకుఁ జూపిన తప్పుబుల్లను జదువరులు శ్రద్ధగా గమనింపవలయునని కోరుచున్నాఁడను. ఇందు 108 పుటలు నేను బందరు లోనున్న దినములయందే ముద్రితమయినవి. ఇటీవల నశ్రద్ధచేయుట చేసి స్కంధమీపదుమూడేడులును బ్రకటింపఁబడక మూలఁబడియుండె, బందరులోనచ్చైన పుటలలోఁ గడుంగడుదక్కువగాఁ బ్రమాదములుండుటకును, నిపుడచ్చైన పుటలలో నంతకన్న విస్తరించి ప్రమాదములుండుటకును గత మిపుడు పూర్తియు స్వయముగాఁ జూడకపోవుటయేయని చదువరులు గుఱితింతురుగాన విస్తరింపను. వ

యు నీక్రింది సవరణలనుగూడ గమనింపఁ గోరెదను.

ప్రథమస్కంధము. 46 వ పుట 279 పద్యములో కం॥ “శంభుండును హరియును” అనుచోట, శంభుండును నజుండును, అనియు తృతీయస్కంధము. 31 వ పుట తుదిపంక్తిలో - “మృగయా” అనునది “మృగయా?” అనియు డిటో స్కంధమునందే 60 పుటలో రచన పద్యములో నాల్గవచరణమున—“లోదలపోయకు” అనుచో “నక్షదలపోయకు” అనియు సవరించుకోఁగోరెదను.

॥ అచ్చువేయఁబడుచున్న పుస్తకములు. ॥

1 శ్రీనానందము 2 పాణిగృహీత 3 లక్షణాపరిణయము 4 పాండవజననము 5 పాండవప్రవాసము 6 పాండవాశ్వమేధము 7 మృచ్ఛకతిక 8 ముద్రారాక్షసము 9 బాలరామాయణము ప్రథమ భాగము 11 బుద్ధచరిత్ర 12 వేంకటేశ్వరవిలాసము (చెళ్ళపిళ్ళ సరసకవివిరచితము) 12 పల్లెటూళ్ళ పట్టుదలలు (చక్కనిప్రహసనము) 13 అపూర్వకవితావివేచనము (స్కూలు పిల్లల ఫార్ముసహితము) 14 విక్రమాంకదేవ చరిత్ర (వచనము) 15 నానారాజనందర్శనము (రాజులరికార్డు) 16 గీరతము 1వ భాగము 17 చంద్రప్రభ చరిత్ర 18 శృంఖలాత్పదీకరణము 19 వైరాగ్యశతకము.

చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటాచార్యు

శతావధాని

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరు లొనర్చిన తెలుగు పుస్తకములు.

1 రసికానందము.	0— 1—3
2 శుకరంభానందము.	0— 4—0
3 పాండవరాజసూయము	0— 5—0
4 పాండవోద్యోగము.	1— 0—0
5 పాండవవిజయము.	1— 0—5
6 సుకన్య.	0— 5—0
7 పండితరాయచరిత్ర.	0—10—0
8 అనర్థనారదము.	0— 8—0
9 దంభవామనము.	0— 6—0
10 కామేశ్వరీశతకము. (నర్వరసయుక్తము)	0— 4—0
11 శనిగ్రహము. (ప్రసిద్ధి కెక్కినది)	0— 1—3
12 శతావధానసారము.	0—12—0
13 గీరతము 2 వ భాగము (గురుదక్షిణ)	0—10—0
14 డిటా 3 వ భాగము (విగ్రహారాధనము)	0— 8—0
15 గుంటూరుసీమ 1 వ భాగము (పూర్వరంగము)	1— 0—0
16 డిటా 2 వ భాగము (ఉత్తరరంగము)	1— 0—0
17 డిటా 3 వ భాగము (వేమవరపుశతావధానము)	0—12—0
18 ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేకనాటకము	0— 6—0
19 అష్టకములు	0— 4—0
20 కాళీసహస్రము (సంస్కృతము)	0— 8—0
21 ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	0—12—0
22 హర్షచరిత్రము	0—12—0
23 దివాకరాస్తమయము	0—12—0
24 బాలరామాయణము 2 వ భాగము	0— 8—0
25 ఏలూఘాహత్యము	0— 4—0

1	* దేవీభాగవతము. (పరిశ్రమ స్కంధము)	0—10—0
2	* డిటా (ద్వితీయస్కంధము)	0—6—0
3	* డిటా (తృతీయస్కంధము)	0—12—0
4	* డిటా (చతుర్థస్కంధము)	0—9—0
5	* డిటా (పంచమస్కంధము)	0—11—0
6	* డిటా (షష్ఠస్కంధము)	0—12—0

* ఈ గురుతుగల పుస్తకములు కాత్యాయనీ గ్రంథమాల చందాదారులకు మొత్తముగా రు 3-0-0 ల కొనఁగఁబడును.

దేవీభాగవతము (సప్తమస్కంధము చందాదారులకు 1-0-0 యితరులకు 1-4-0

స్వకృతములగు చిన్న గ్రంథములు.

1	గామసింహము	0—0—0
2	కవిసింహగర్జితములు	0—0—0
3	భారతవిశేషములు	0—0—0

ఇతరకృతములగు చిన్న గ్రంథములు

1	బిడాలోపాఖ్యానము	2—0—0
2	సంగదోషము	0—2—0
3	కవితావివేచనము	0—0—0
4	అత్యద్భుత విమర్శనము	0—0—0

మఠా:—ఈ గ్రంథములు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి గారు, శతావధాని, కడియం, యీష్టుగోదావరిజిల్లా యనిగాని, దివాకర్ల వేంకటావధానిగారు, దిగమర్తివారివీధి, కాకినాడ, యనిగాని, యాదిగువ అడ్డస్సునకుగాని వ్రాసిన బడయగలరు.

తంగిరాల జగన్నాథశాస్త్రి

సంపాదకుఁడు.

కాత్యాయనీ గ్రంథమాల, తణుకు

